

Yeni politik düşüncenin, yeni yaklaşımların üstünlüğü, gücü nerededir? Bu güç, bizce en başta yeni düşüncenin gerçekçiliğinden geliyor. Gerçekçilik, herşeyi olduğu gibi görebilmektir. Herşeyi olduğu gibi görebilirsek, önümüze ^{gerçek} olabilecek hedefler koymayı da başarabiliriz. O nedenle, diyebiliriz ki, gerçekçilik kadar insanı esinlendiren, yaratıcı eyleme özendiren, onu yücelten birşey yoktur. Bir politik ¹strateji, öne koyduğu hedeflerin gerçekçiliği ölçüsünde devrimcidir.

Türkiye solu olarak ^{geçmişte} önümüze ne kadar gerçekçi hedefler koyabildik? Gerçeğin gözüne bakmaya ne kadar cesaret edebildik? Gerçekçi politikalar üretmedeki eksikliklerimiz en büyük zaafımız oldu. O nedenle, bir anlamda, politikayı ^{gerçekçilikten uzaklıkta} unuttuk, politikanın dışına düştük. Solun kitleselleşememesinin en başta gelen nedeni ^(bizce) budur.

Politika milyonların olduğu yerde başlar, milyonlarla birlikte yapılabilir ancak. Doğru politikalar geliştirebilmek için, milyonların ne yaptığına, neyle ilgilendiğine bakmak, onlarla birlikte aynı uğraş içinde olmak gerekiyor.

Milyonların ilgisi, uğraşı genel demokratik istemler çerçevesindeyse, siz bunun dışında ve bundan ayrı bir devrim yada sosyalizm mücadelesi veremezsiniz. Bu gerçekçi ^{Politika olmaz.} olmaz. Yalıtılırsınız. Geçmişteki temel hatamız bu değil miydi? Gerçek yaşamın her alanını ^{toplumsal} kapsayan, her hareketi birleştiren bütünsel bir politikamız var mıydı?

^{= 4. =}
Gerçekçi olabilmek ancak insanı herşeyin çıkış noktası, ölçüsü ve amacı olarak almakla mümkün olabilir. Ancak insanın gerçek çıkar ve ilgilerine seslenen politikalar yığınlarca benimsenip yaşama geçirilebilir.

İnsanı bütün boyutlarıyla, düşünsel faaliyetinin, sosyal yaşamının bütün yanlarıyla, bütün ilgi alanlarıyla kavrayabiliyor muyuz? Bütün bu alanlara hitap edebilen politikalarımız var mı?

Eğer Yoksa toplumsal faaliyetin bütün alanlarında politik bir güç olarak varolamayız. Her bir alandaki farklı taraflarla bir diyalog işine giremeyiz. Yalıtlanırsak. Toplumsal yaşamın ^(bütün) alanlarını değiştirme, demokratikleştirme, yenileme mücadelesine, toplumsal gelişmeye katkıda bulunamayız.

Geçmişte insanı çokboyutluluğu içinde kavrayamadık. Bunun sorumlusu herhalde bizim kendi tekboyutluluğumuz olsa gerektir. Uzun yıllar, parti üyesini, toplum üyesini, genel olarak insanı, toplumu, dünyayı tekboyutlulaştırma ^{nın} devrimciliğinin amacı sayıldığı bir dönem yaşandı dünyada. Bu, insana yabancı bir politikaydı.

Öysa öğretiminin kurucusu K.Marks, insana yabancı olmayan hiçbir şey baka yabancı değildir diyordu. Biz ise insana yabancı olmayan birçok şeye yabancı kaldık.

= 2. =
Teoride kendi hareketimizin dışındaki düşünürlerin yapıtlarına ilgisiz kalmak bir yana, kendi öğretiminin kurucularının düşünce zenginliğini bile kapsayamadık. Diyalektiği sonunda birinin diğerini mutlaka yokedeceği. İki karşıtın mücadelesine indirgedik. Ekonomi politik dersiniz, işçilere sömürüldüklerini kanıtlamanın basit bir aracıydı. Bilimsel sosyalizm ise, devrimci durum öğretisinden ibaret hale gelmişti. Teorik faaliyetimiz, yeni düşünce üretmekten çok mevcut görüşlerimizi kanıtlamaya çabalamaktan ibaretti.

Öysa teoride sosyalizm, insanlık düşüncesinin bugüne kadar ürettiği bütün değerleri kapsayacak şekilde, insanlığın bütün tarihsel deneyiminin genelleştirilmesidir. Hiçbir düşünür, hiçbir düşünürün ürünü bize yabancı olamaz. Marksizm, hepsinden insana yararlı olanı alıp özümser, genelleştirir, geliştirir.

Ya pratikte sosyalizm? Bu hiç de "bizim", yani bizim partinin, bizim sınıfın, bizim sistemin vb. çıkarını ötekini karşısına dikip, ötekini altetmek için kapışmaya indirgenemez.

"Sınıfa karşı sınıf" tezi hareketimizde daha 1930'larda reddedildi. Ama pratikte bu uğursuz tezin olumsuz sonuçlarının düşünce ve davranışımızdan temizlenmesi hala tam anlamıyla başarılmış değil. Hayır, sınıf mücadelesi karşıtlıkların karşı karşıya konulmasından ibaret değil, ya da bu kadar basit değil. Sorunu böyle basit aldıkça, kafamızı taşa vuruyoruz. Artık yeter!

Pratikte sosyalizm, bütün gelenekleri, bütün modern güçleri ve akımları, bütün gelişmeleri, bilim ve teknikteki, kültürdeki, politik ve toplumsal yaşamdaki bütün yeni eğilimleri, ^{bütün seçenekleri} dikkate alarak politika yapabilmek. bilim ve sanattır. Bir partinin, bir sınıfın, bir sistemin, yalnızca karşıtlardan birinin değil, bütün insanlığın geleceği perspektifiyle bütün toplumun ve politika yapabilmektir.

İşçi sınıfının özgüllüğü, onun kendi çıkarlarıyla bütün insanlığın çıkarlarını uyumlaştırabilir, böylesi bir uyumu giderek ^{her bir} daha mükemmel sağlayabilir bir sınıf olmasındandır. ^{bu sınıf aynı anda farklı koordinat sistemlerini, sınıf, ulusal, insanî çıkarları} O nedenle ^{her bir} öncü olabilir. Bütün insanlığın kurtuluşunun mimarı olabilir. ^{likte dikkate alabilir.}

Teori ve pratikte Marksizm, o nedenle, çokboyutluluk demektir. Marksizm bize çok boyutlu genel harekete ileri giden tek doğru yönü verebilmek, ^{Bu ancak} çeşitliliğin birliğini sağlayabilmek için gerekli. ^{seçimin, olgu ve süreçlerin} çok boyutluluğu dikkate alabilmekle ⁿⁱ ^{olanaklı olabilir.}

=3= Barış ve demokratik yenileme politikası böylesi çok boyutlu bir politikanın ilk denemesidir. Burada yalnızca politik rejime, dış politikaya, ekonomik ve sosyal yaşama ilişkin alternatif politikalar ortaya konulmakla kalmıyor, kültür yaşamına, kadın ve gençlik sorunlarına, göçmen ^{yurttaşlara}, yaşam çevresine ilişkin çözüm önerileri gündeme getiriliyor, köy sorunu ve Kürt sorunu bütün boyutlarıyla ele alınıyor.

Sorun yalnızca halkımızın ^{insanımızın} çok çeşitli sorunlarına çözüm önerileri getirmekten ibaret değildir. Asıl sorun bunların ^{yaşama} geçmesi için nasıl çalışıla-

çağıdır. Asıl burada çok boyutlu bir yaklaşım gereklidir.

Kadın alanındaki çalışmaları alalım. Kadın çalışması genel olarak kadın özgürlüğü için mücadele sorunuyla bağlıdır, öyle olmalıdır. Ama doğru ^{a)} kadın eşitsiz durumuna karşı ^{mücadelenin} düzenlenmesidir. Bu çok uzun yıllar gündemde kalacaktır. Ama bununla yetinmek tekboyutluluk olurdu.

Biz kadın çalışmasında, kadının eşitsiz durumundan yola çıkarak, onu gerici, militarist politikayla, yeni tutuculuğun uygulamalarıyla karşı karşıya getirecek, onu demokratik katılım fikirleri çevresinde ^{or} hareketlendirecek girişimlerde bulunmalıyız. Genç kız ve kadınlara ayrı, Kürt kadınlara, emekçi kadınlara, göçmen kadınlara ayrı ayrı

seslenebilmeliyiz. Ayrıca bütün kadınlara gençlik sorununu, Kürt ulusal sorununu, sosyal sorunları anlatabilmeliyiz. Bütün kadınlara barış sorununu ^(ve çevre sorununu) ^{yansıtarak} özgül bir şekilde ^(benimsetebilmek) gerekiyor. Bütün kadınlar içinde özgül bir kültür çalışması yapmak, onların kültürel faaliyetlerine çekebilmek bir başka görev oluyor.

^(Özette her alandaki, her konudaki çalışma, bütün öteki alan ve konuları da içermelidir.)
Aynı örnekler bütün alanlar için verilebilir. Öteyandan yerel çalışma için aynı şey söylenebilir. Yerel çalışmanın her düzeyinde bütün alanlar aynı anda kapsanabilmelidir.

Bütün bunların ^{a)} toplam sonucu olarak, işçi ve öteki emekçi, gençlik, kadın, kültür ve ulusal, çevre ve yurtdışındaki göçmen barış ve demokrasi-insan hakları hareketlerinde, yani toplumsal gelişmenin bugünkü evresinde toplumun dinamiklerinin ortaya çıkardığı bütün hareketlerde varolmak, burada varolan öteki demokratik ^(başınımızda bütün bu hareketleri ve onların çeşitliliğini yansıtarak ve) güçlerle diyalog kurmak, bütün bu hareketlerin işbirliğine katkıda bulunmak

→ olansaklı olabilecektir.

Birincisinde ^{a)} ^(çevre) ^(çevre) birliği sağlamaya yönelik bu çalışmaların toplam sonucu olarak hem genel bir barış ve demokratik yenilenme ^{a)} hareketi ortaya çıkacak, hem de ^{tek tek} bütün alanlarda, o alanın demokratikleşmesi için ^{olusmuş} özgül hareketler

sonuç alıcı bir güce ulaşacaktır.

[Öteyandan] bütün çalışmalar aynı zamanda uluslararası bir boyuta sahip olmak durumundadır. Yaşam çevresinin korunması hareketinden köyün demokratikleşmesi hareketine kadar bütün hareketlerin uluslararası alanda ilişkiler kurması-
 ■■ yardımcı olmalıyız. Üstelik günümüzde bu ilişkilerde çok boyutlu olmak durumundadır. Komünistlerden, sosyal demokratlardan, yeşillere, liberal çevrelere kadar çok geniş bir yelpaze ile ilişki kurulmalıdır. Barış ve demokrasi fikirlerinin evrenselliği bunu olanaklı kılıyor. Birçok sorunun günümüzde giderek globalleşmesi, *ancak* birçok ulusal ve farklı sistemden gücün ortak çabası ile çözüme ulaştırılabilir hale gelmesi ise bunu zorunlu kılıyor.

Demokratik yığın hareketlerinin, ilerici politik güçlerin uluslararası ilişkiler kurması, çağın gerçeklerini inatla görmezlikten gelen gerici, militarist güçlerin karşı koyuşuyla karşılaşıyor. Buna karşı mücadele de, demokrasi mücadelesinin bir başka boyutu oluyor. = 4. =

Eskiden farklı olarak bugün yalnız emekçi karakterli hareketlere değil, barış ve demokratik yenilenme hedeflerine yönelen her türlü demokratik akım *veya* harekete önem veriyoruz. Bunu insana, onun çeşitliliğine ve çok boyutluluğuna gereken dikkati vermenin bir gereği kabul ediyoruz.

Gene eskiden farklı olarak yer aldığımız hiçbir harekette öncülük, hegemonya vb. iddialarda bulunmuyor, doğruyu tek kendimizin temsil edebileceğini öne sürmüyoruz. Böyle olunca, bu hareketlerdeki öteki güçlerle eşit konumlara gelince, herkesle diyalog kurabiliyor, işbirliği yapabiliyoruz. İşte size gerçekçiliğin dev potansiyelleri! Hayalci öncülük iddiaları, yanılmazlık iddiaları, bunu yapan herkesin ötekilerden yantılanmasını getirdi. Şimdi gerçekçilik, herkesin kendini olduğu gibi ortaya koyması, ötekileri olduğu gibi algılaması, herkesi birbirine yakınlaştırıyor. Önümüzde tarihsel bir fırsat, solun bütün güç-

lerinin birlikteliğinin kurulması olacağı beliriyor.

İçinde yaşadığımız hareketlerin kendi başlarına çok büyük çeşitlilik göstermesi bir başka noktadır. Burada bir kere politik çeşitlilik vardır. Örneğin sendikal hareket birçok farklı politik akımın aynı anda bulunduğu bir alandır. İkinci olarak hareketin kendi dinamiklerinden gelen çeşitlilik vardır. Örneğin kadın hareketinde böylesi bir çok renkliliği gözliyebiliriz. Üçüncüsü örgütlenme biçimine ilişkin çeşitlilikler belirmektedir. Bir çevre koruma hareketi, parti, dernek, girişim, grup şeklindeki farklı farklı biçimleri aynı anda içinde barındırmaktadır. Her yerde, her alanda ve en genelinde Bu çeşitliliğin birliğini sağlayabilmek, herhalde günümüzde öncülük görevini böyle formüle etmek doğru olacaktır. Bunu başarmak, genel barış ve demokratik yenilenme hareketinin bütünsel bir güç olarak ortaya çıkmasının ve daha ileri hedeflere yönelmesinin önkoşulu olacaktır. = 5. =

Yeni gelişmeleri bütün özgüllükleri ile kavramak, yeni düşünceyi, yeni politik stratejiyi kavramayı kolaylaştıracaktır. Örneğin şimdi ülkemizde de bir çevre koruma hareketi

filizleniyor. Bu harekete insanın doğal çevreyi korumak için katılıyor.

Sınıf mücadelesinin stratejisini eskiden olduğu gibi dar kalıplar içinde, belli şemalara göre formüle etmek isteyen, örneğin "kapitalizmin devrimci yoldan sosyalizme dönüştürülmesinden başka bir stratejik amaç kabul edilemez ve işçi sınıfı ancak bu görevi yerine getirmekle ekonomik, sosyal, kültürel sorunların yanısıra global sorunların çözülmesini de sağlayacaktır" diyen bir anlayış, şimdi bu harekete nasıl yaklaşacaktır? "Bütün dünya sosyalist oluncaya kadar ozon tabakası delinmeye devam edecektir," gibi anlamsız bir sözden başka çarenin korunmasını isteyen insanlara devrimciler bir şey söyliyemeyecek midir?

Marksız bu kadar fikir fukarası mıdır?

62 marksistler

→ Oysa yeşil çevrelerle birlikte bir

dizi yaratıcı politika üretebiliriz. Bizim yeşillerle tanışma-

görüştürebilir, sonuç alır

7) Bir de
çevre koruma hareketinin özgül-
lerini kavradıkça, o hareketin gelişmesine
katkıda bulunabiliriz.

ız, onları Marksizme tanışmasına da yardımcı olur. Sosyalizmi
soyut, her derde deva birşey gibi, ebedi bir kurtuluş gibi gös-
terdikçe onu anlamsızlaştırıyoruz. Oysa ⁶¹²⁾ barış için, demokrasi
için, çevre korunması için, emekçilerin hakları için mücadeleyi
genişletmeye çalıştığımız ölçüde, bu mücadelelere katılan yığın-
lar, bu hedeflerin tam anlamıyla, bütün boyutlarıyla
(ve hareketin gelişmesi içinde kendi sorunlarını biriktireceklerdir,
gerçekleşmesi için kaçınılmazlık sosyalizme yöneleceklerdir
Toplumumuzun sosyalist yenilenmesini demokratik yenilenmenin
bir üst düzeye sıçraması olarak tanımlamak, o nedenle, yaratıcı
bir yaklaşım olmuştur. ^{Böylece} Yarınki hedefler bugünkü mücadele içinde
formüle edilmiş, bugünkü istemler yarınki tam çözümleriyle uyum
içinde ortaya konmuş olmaktadır.

TBKP liderleri Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'ın önsavunma-
ları basında geniş şekilde yer aldı. Bu önsavunmalarda da dikka-
ti çeken, düşüncenin yaratıcı çokboyutluluğudur. Yaşamın her
alanında söyleyecek birşeyi olan, en azından birşey

söylemesinin zorunlu olduğunun bilincine varmış olan
iki komünisttir mahkeme kürsüsünden konuşan. Yeni şeyler söyli-
yen, söyledikleri herşeyi herkesle tartışmaya hazır olan iki
komünist ^{Türkiye} Bu iki metinle Marksist düşüncesinin

zenginleştiğini söylemek abartma olmayacaktır.

TBKP'nin görüşlerini savunan Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'
ın duruşmalarına gösterilen dayanışmanın çokboyutluluğu da
bir raslantı değildir. Bütün ulusal güçlerle, bütün demokratik
akım ve hareketlerle işbirliği içinde olma isteğini, bütün
uluslararası barış güçleriyle birlikte mücadele kararlılığını
açıklayan TBKP liderlerine, sosyalist-kapitalist bütün ülke-
lerden, din çevrelerinden sosyal-demokratlara kadar çok çeşitli
güçlerden dayanışma gösterilmesi, güçümüzün koşullarıyla,
bilimsel-teknik devrimin hızlandırdığı uluslararasılaşmanın ve
karşılıklı bağımlılığın, insan hakları sorununu da global bir
sorun haline getirdiği - dünyamızın ^{yeni} gerçekleriyle bağlı-

dır.

Türkiye birçok bakımdan dışa açılırken, insan hakları alanında dışa kapalı kalması olanaksızdır. Türkiye'nin çevresinde ki, devlet sınırlarından ^(evrensel kültüre) kat kat yüksek demokratik fikirlere, karşı korunma duvarları önümüzdeki dönemde daha da hızlı aşılacaktır. Kutlu-Sargın davası çevresindeki uluslararası dayanışmanın boyutları bunun ilk göstergelerinden biri olmuştur.

Türkiye bilimsel-teknik gelişmenin dışında kalamaz. Bilimsel-teknik devrim bütün dünyayı etkisi altına alıyor, giderek bilimsel-teknik toplumun, sanayi ötesi toplumun ilk belirtileri ortaya çıkıyor. Bu çeşitliliğin toplumdur. Her alanda, teknoloji-
jiden sanata, yaşam tarzından örgütlenme biçimlerine kadar toplumun ^{ve her bir aşamada çok seçenekliliğin sözkonusu olacağı} çeşitlilik içinde varolacağı bir gelecek bekliyor insanlığı. Böyle bir toplumda gelişme için çoğulculuk kaçınılmazdır. Çeşitliliğin birliği başka türlü sağlanamaz. ^{Doğru seçenekte boşka türlü karar kılınamaz.}

Politik çoğulculuğun önündeki engelleri ne kadar hızlı ve temelli kaldırırsak, Türkiye geleceği o kadar sancısız yakalayabilecektir. Kutlu ve Sargın'ın TBKP nin legal olarak kurulabilmesi, legal bir komünist partisinin ortaya çıkabilmesi için

ülkeye geri dönmeleri ile Türkiye'nin önüne böyle bir fırsat gelmiştir. Gerçekten çoğulcu bir politik rejim şimdi

her zamankinden daha yakındır.

Ama bunun için, insanı kul ve araç gören, işkence ve şiddetle egemenlik sürmek isteyen, çoğulculuğa, halkın sözünü söylemesine tahammül edemeyen, politik şantaj, zorbalık ve keyfilik anlayışının, onlarca yıllık antikomünist önyargıların yığılması ^{nın direnci} yenilgiye uğratılmalıdır.

Bu ancak çokboyutlu bir mücadele ile

olanak-

ludur. Başarı ancak ^{buyle} çokboyutlu bütünsel bir faaliyetin toplam sonucu olarak ortaya çıkacaktır.

Ulusal çaptaki ve uluslararası dayanışmayı genişletmek ve güçlendirmek, mahkeme kürsüsünden dile getirilen görüşleri yaygınlaştırmak, 141-142 m'n kaldırılması için geniş çaplı bir çalışma yürütmek, legal kurulacak komünist partisini olanaklı en geniş Marksist çevrelerin ortakneseri olarak hazırlamak, en geniş barış ve demokrasi güçleriyle, öteki sol güçlerle diyalog ve işbirliğini geliştirmek, yeni düşünceyi, yeni politik stratejiyi propaganda etmek, geçmişten çıkardığımız dersleri sol içinde yaygınlaştırmak ve tartışmak bunlar üzerinde, daha çok kürsüden sesimizi duyurmak için yeni araçlar yaratmak, kime yapılırsa yapılsın antidemokratik her uygulamaya karşı en önce tepki göstermek, çeşitli demokratik yığın hareketlerinde ^{in önceliklisi} demokrasi mücadelesiyle bağlı bir politik içerik için çaba göstermek ve Sovyetler Birliği'ndeki perestroyka ve ^{sosyalist pluralizm ve demokrasi} glasnost, süreçlerini ^{ve} tartışma. Özendirmek, güncel politik mücadelenin temel doğrultu ^{ları} olmaktadır.

= 7. =

Dişlog ve işbirliği politikamıza da çok boyutlu yaklaşmak gerekiyor. Her konuda herkesle işbirliği yapabiliriz. Yeter ki, bu işbirliği genel demokratikleşme doğrultusunda olsun. Tek bir işbirliği modeli olamaz. Biz her farklı güce onun ilgisini çekecek bir işbirliği modeli önerebilmeliyiz. Bizimle işbirliğine

açık herkesin önerceği modelleri kabul edebiliriz.Bir konuda belli bir yada birkaç güçle,bir başka konuda başka bir yada birkaç güçle,her birinde farklı sürelerle işbirliği yapabiliriz.Üst düzeyde işbirliği içinde olduğumuz bir güçle alt düzeylerde bu gerçekleştirebiliriz,bunun tersi de olabilir.Bir güçle masa başında ,bir başka güçle bir aracının yardımıyla ,bir başkasıyla da zımnen anlaşarak paralel yada birlikte davranabiliriz.Biz iki farklı gücün işbirliği yapmasına aracılık da edebiliriz.Bazı güçlerle çok politik bir konuda,örneğin 141-142 ve 163 ün kaldırılması için bir kampanyada işbirliği yaparken,başka bazı güçlerle o kadar politik görülmeyen bir konuda örneğin Ankara'nın hava kirliliğine karşı önlem alınması için işbirliği yapabiliriz.Öteyandan örneğin 141-142'ye karşı bir işbirliği po-

litikası izliyorsak, bu sendikal harekette farklı - ,gençlik
yada kadın hareketinde. 7 örkapsam ve tarzda
farklı yürütülür.

Nereye varmak istiyoruz, neyin altını çizmek istiyoruz?
Günün bizden istediğinin: Her birimizin ^(tek tek ne bir bütün olarak değil) çokboyutlu düşünmemiz,
şeyleri ve olguları, süreçleri ak yada kara, doğru yada yanlış
ikilemelerinin dar boyutlarına hapsolmadan daha geniş bir bakış
açısından analiz edebilme ^{mi?}, bağımsızca düşünerek bu genişlik
içinde doğruyu bulabilme ^{mi?}, davranırken şeylerin, olguların ve
süreçlerin bütün boyutlarına yanıtlar getiren politikalar,
davra: ^{nasıl} biçimleri ortaya ko ^{yab} ilme ^{mi?}, bütün boyutlardaki ilgi-
li bütün tarafları birleştirebilecek girişimlerde bulunabil-
me ^{mi?} ve böylece çok boyutlu, çok çeşitli ^{bilenselere sahip} genel genişmeye ileri
doğru gidişin ivmesini verebilme ^{mi?}, Amaçlamamız gereken budur.

Çağdaşlık çok boyutlu düşünebilmek, çeşitliliğin birliğini sağlayabilmek ve böylece çoğunluğun ileriye doğru hareketine yardımcı olabilmektir. Gerçekçi olmayı başardığımız ölçüde bunları başarabileceğiz.

Nihal Kıramanoğlu
Hüringer STR. 32.4056
Tel : 9-94161322.6860

FAX: 9-94161332-121

PTT: ABHONG

TT - SCHALTER - BASEL - 2

I. DEMOKRASİDEN DEVRİME

Kapitalizmin toplumsal tarih sahnesine Batı Avrupa'ya göre daha geç çıktığı ve onun etkisi altında belirlendiği, burjuva demokratik devrimin toplumsal/siyasal gündeme ancak emperyalizm çağında girdiği çoğu ülkeler gibi Türkiye'de de, demokrasi ve emperyalizmin hegemonyasından kurtuluş sorunu bütün 20. yüzyıl boyunca toplumsal ve siyasal mücadelelerin ana sorunlarından biri olageldi. Mutlakiyetten Meşrutiyete, Padişahlıktan Cumhuriyete, tek parti diktatörlüğünden parlamenter rejime geçişin "yukarıdan aşağı", kapitalist üretim ilişkilerinin de emperyalist dünya sistemine eklemlenme süreci içinde gelişmiş olması, demokratik ve anti emperyalist mücadeleye özgü sorunların sosyalist hareketin gündeminde her zaman ön planda yer almasını gerektirdi.

since belirlenme

Sosyalizmin 1917 Ekim sosyalist devrimiyle birlikte yalnızca dünya tarihsel bir imkân olmaktan çıkarak gerçekliğe dönüşmeye başladığı emperyalizm çağında, demokratik devrim görevlerinin tamamlanmadığı, emperyalist dünya sisteminin hegemonyasının devlete içselleştiği bir ülkede tartışmanın, gündeme yerleşmiş olan bu sorunların sosyalizm mücadelesiyle ilişkilendirilerek başlaması kaçınılmaz olur. Kapitalizmin de öteki üretim tarzları gibi, "içerebileceği tüm üretici güçler gelişmeden önce...asla yok olma(yacağı); yeni ve daha yüksek üretim ilişkileri(nin) maddi varlık koşulları eski toplumun bağrında yeşermeksizin asla gelip yerlerini alma(yacakları)" doğruysa, sınıfsız bir toplumun imkânlarının bu toplumun içinde ne ölçüde varolduğu ve bu toplumun nasıl dönüşeceği sorusunun "onu çözüme bağlayacak olan maddi koşulların mevcut olduğu ya da gelişmekte bulunduğu" bir anda sosyalist hareketin gündemine yerleşmiş olması da doğaldır. Ancak, bu sorunun işçi sınıfının bir proleter devrimi uğruna yürüttüğü mücadeleyle ilişkilendirilmesinin her zaman yanılsamalardan kurtulmuş olduğu da söylenemez.

Tebliğimizde toplumun somut tarihsel gelişmesinin gündeme getirmiş olduğu demokratik hak ve özgürlükler için mücadelenin sosyalizm için mücadele eden işçi sınıfı tarafından üstlenilmesinin de, demokratik hak ve özgürlükler için mücadelenin kapitalizmi ortadan kaldıran bir proleter devrime tabi kılınmasının da gerekliliğini ihmale götüren iki yönlü yanılsamaların kaynaklarına inmeyi ve işçi sınıfının demokratik özgürlükler uğruna mücadeledeki önderliğini proleter devrim ve sosyalizm hedefine sınıksız bağlayan devrimci perspektifinin temellerini ortaya koymayı amaçlıyoruz. Tebliğimiz konusunu, yalnızca burjuva toplumu çerçevesi içinde demokratik hakların ve mevzilerin kazanılması sorunuyla sınırlamıyor. Tersine bir siyasal üstyapı şekli olarak demokrasinin maddi temellerinin

dönüştürülmesi sorununun, ezilen kitlelerin gündelik somut ihtiyaçlarıyla ilişkilendirilmesi tebliğimizin eksenini oluşturuyor. Dolayısıyla, tebliğimiz demokratik haklar için mücadelenin yanısıra başka bir dizi mücadelenin de devrim mücadelesiyle ilişkisini tartışacak:

- 1) Kitlelerin somut maddi ihtiyaçları (ücret, çalışma koşulları, kentsel yaşam, sağlık, eğitim vb) için verdikleri mücadele.
- 2) Toplumsal muhalefet.
- 3) Kadın hareketi.
- 4) Ezilen ulus./milliyetler
- 5) Global sorunlar.

* * *

II. DEVLETİN TARİHSELLİĞİ VE BURJUVA DEMOKRASİSİNİN ÇELİŞKİLERİ

1. Devletin Tarihselliği

1. Devlet ve Demokrasi.

Demokrasi sorununu tartışırken ilk hareket noktamız kapitalizm temeli üzerinde inşa edilmiş parlamenter demokrasinin de önceki devlet biçimleri biçimleri gibi burjuvazinin siyasal egemenliğinin bir aracı olduğudur. Tarihsel deneyimin gösterdiği gibi ne demokrasi burjuvazinin biricik siyasal egemenlik biçimidir, ne de egemenliğini hangi biçimler altında sürdüreceğine karar vermek yalnızca burjuvazinin iktidarındadır. Burjuvazinin egemenliği, kitlelerin içinde açık siyasal mücadele yürütebildikleri demokratik biçimlere de, burjuvazinin kitlelerin mücadelesini bastırdığı açık zora ve devlet terörüne dayalı/ Aşık diktatörler diktatoryal biçimlere de bürünebilir. Burjuvazinin siyasal egemenliğinin biçimini tayin eden, egemen sınıfla ezilen sınıflar arasındaki ve egemen sınıfın kendi içindeki karşılıklı güç ilişkileridir. Demokratik biçimler, daha çok, kapitalizmin, burjuva özel mülkiyet sisteminin kendisini diğer sınıfların rızasına yaslanarak yeniden üretebildiği, toplumda bir otorite krizinin yaşanmadığı, kapitalizmin meşruiyetinin kitlesel bir ölçekte sorgulanmadığı dönemlere; diktatoryal biçimler ise daha çok, şiddetli sınıf mücadelelerinin ardından ezilen sınıfların ayaklanmalarının bastırıldığı dönemlere tekabül eder. Kuşkusuz, bu iki "ideal" biçim gerçeklikte hiçbir zaman bu çıplak halleriyle varolmazlar; hatta, bu ikisinin arasında, sınıflardan görece bağımsız bir siyasal yetkenin, sınıfsal arasında bir denge tuttuğu Bonapartizmlerin, saf demokrasiden de, saf

diktatörlükten de daha yaygın devlet biçimi olduğu söylenebilir.

Burjuva egemenliğinin sivil toplumdaki hegemonyaya dayanan demokratik biçimlerinin hiç tanınmadığı, çoğunluğu geri bir ekonomik temel üzerindeki kapitalist ülkelerde parlamenter demokrasi belli anlarda işçilerin ve emekçilerin sömürü ve tahakkümden kurtulmasının bir imkânı olarak görünebilir. Beşbelli her yanılsama gibi bunun da hakikatle bir ilgisi vardır. Burjuvazinin şiddet ve sömürsünün, keyfiliğin, baskının, diktatörlüğün herhangi bir yasa ile sınırlanmadığı, insanın yaşama hakkının tanınmadığı, beden bütünlüğünün gözetilmediği bir toplumda, devlete demokrasinin hakim olması, kanun önünde işçiye burjuvaya, polisi yurttaşa, kadını erkeğe, Türk'ü Kürd'e eşitleyen demokrasi, baskının ve korkunun kol gezdiği bir kabustan çıkışın umudu olarak pekala popüler bir çağrı halini alabilir. Bireyin devlet karşısında kendisinin sahibi olamadığı bir tarihsel dönemde alında kısmî bir kurtuluş olan siyasal kurtuluş, insanın bütünsel kurtuluşu olarak değerlendirilebilir; toplumsal hayat üzerindeki devlet tahakkümünün sona ermesi ve sivil toplum ile devletin ayrışması, genel olarak tahakkümün sona ermesi gibi görünebilir. Oysa parlamenter demokrasi ihtimalinin toplumsal/siyasal gündeme emperyalizm çağında girmiş olduğu ülkeleri için gerçekleşmesinin bir hayalden ibaret olduğu bu an, aslında, burjuvazinin sınıf egemenliğini en mükemmel biçimde sürdürebileceği, kendi çıkarlarını tüm toplumun çıkarı olarak olarak sunabileceği, devletteki hakimiyetini, sivil toplumdaki hegemonyası ile bütünleyebileceği andır.

ii. Özgürlük ve Demokrasi.

İnsanlığın kısmî kurtuluşu, bir siyasal devrim, yani demokrasi, devlet düzeyinde yurttaşlar olarak birleşen ve eşit kılınan insanların, sivil toplumda özel çıkarlara sahip sınıflar olarak birbirlerinden ayrılmaları ve kendi özgül çıkarları çevresinde yeniden biraraya gelmeleri demektir. Toplumsal egemenlik ilişkilerinin sivil toplum ve devlet olarak ayrışması kapitalizmde yalnızca burjuvazinin çıkarları ile örtüşür. İnsanın gerçek kurtuluşu, onun tam özgürlüğü ise sivil toplum ile devletin ayrıştırılmasının aşılmasını, siyasal toplumun da sivil toplumun da dönüşmesini, devletin ve ona vücut veren sınıfların ve sınıf mücadelelerinin son bulmasını gerektirir. Şu halde, siyasal egemenlik ve baskı aracı olarak devletin varlığı, bu devletin en demokratik biçimi bile, ancak insanın gerçek özgürlüğünün öngesine ait olabilir. Bu anlamı içinde özgürlük tarihsel olarak demokrasinin aşılmasını gerektirir.

iii. Demokrasi ve Sınıf Mücadelesi.

Kapitalist toplumda burjuvazinin sınıf egemenliğinin, zenginlerin yoksullar, kapitalist özel mülk sahiplerinin mülkiyetten yoksun emekçiler üzerindeki hegemonyasının bir biçimi olan demokrasi, ancak çoğunluğu devlet katına yükselten proleter demokrasisinde, devlet ile sivil toplum arasındaki karşıtlığın aşılması bakımından bir imkân haline gelir. Burjuva demokrasisi, sivil toplumda proleterlerin üretim araçlarının sahipliğinden ayrılmasının, toplumsal üretim araçlarının mülkiyetinin burjuvazinin tekeline kalmasının, devlette sınıfın siyasal hakimiyeti olarak yeniden üretilmesinin aracıdır. Oysa proleter demokrasisi, sivil toplumda burjuvazinin, mülksüzleştirilenlerin, çalışan çoğunluk tarafından mülksüzleştirilmesinin, üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyetin tesis edilmesinin ve bunu proletaryanın siyasal egemenliği olarak devlette yeniden üretmesinin aracıdır. Dolayısıyla sınıf mücadelesinin aracı olarak kavrandığında devlet, bir yandan üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyetini süreklileştiren, onun karşısında bu araçların toplumsal mülkiyetini sağlayarak, özel bazı çıkarlarla toplumun genel çıkarının yapısal bir çelişki halinde varolmasını önleyen iki ayrı türe ayrışır; bu her iki devletin tarihsel içerikleri arasındaki fark bunların evrensel bir demokrasi kategorisi altında toplanmalarını olanaksızlaştırır.

Devlet neye
hormuzacak

iv. Marksist Teori ve Demokrasi.

Demokrasinin olan ve olabilecek olan bütün sosyo ekonomik formasyonlar için geçerli bir devlet biçimi olduğu iddiası, ister istemez toplum varolduğu sürece insanların yönetenler ve yönetilenler olarak bolunmuş bir biçimde kalacakları sonucuna ulaşır. Oysa Marksist teori, bir proleter devrimiyle sınıfların ve sınıf mücadelesinin sona ermesinin tarihsel imkânının mantıksal olarak açıklanışındır ve bu mantığın zorunlu sonucu olarak teori komünist toplumda "kişilerin yönetiminin yerini eşyanın idaresinin alacağı" yargısıyla kendisini tamamlar. Kuskusuz bu yargı, "eşyanın idaresi" sürecinde, çeşitli kaynakların nasıl tasarruf edileceği konusunda, aralarında çeşitli ihtilafların doğabileceği bir görüşler manuzmesinin varolmayacağı iddiası olarak anlaşılmalıdır; kastedilen, komünist toplumda, bu ihtilafların çözümünün temsili bir kerteği gerektirmeyeceğidir. Bu bakımdan da evrensel, tüm toplumlar için genel ve ortak bir demokrasi fikri, yalnızca proleter demokrasisi ile burjuva demokrasisi arasındaki tarihsel farklılıkları ortomekle kalmaz, mantıksal olarak da Marksizmin maddeli tarih anlayışıyla çelişme içindedir.

2. Burjuva Demokrasisinin Çelişkileri.

i. Egemenlik ve Esitlik.

Kapitalist sömürünün salt ekonomik bir sömürü olması, işçinin üretimde yarattığı artığın ekonomi dışı bir zora gerek olmaksızın kapitalist tarafından devralınması, kapitalist üretim tarzının özgüllüğüdür. Teorik olarak kapitalist sömürünün devamı için devletin ekonomik ilişkilere müdahalesinin gereksizleşmesi, yasa karşısında işçi ile burjuvayı yurttaşlar olarak eşitleyen burjuva demokrasisinin sınıf çelişmelerini dolaysız olarak yansıtmak zorunda olmayışı sonucunda devlet tek tek tüm yurttaşları temsil eder görünür. Devletin sınıflarüstü bir kurum olduğu yanlısaması burjuva demokrasisinde doruğuna çıkar. Ancak, genel ve esit oyla ve parlamento dolayısıyla siyasal toplumu etkilemede burjuva ile işçinin eşitlenmesi, sivil toplumda, gerçek toplumsal ve ekonomik ilişkiler alanındaki eşitsizlikle elele gider. Piyasada işçi ile kapitalistin esit değerlerin değişicileri olarak sahip oldukları biçimsel esitliğin, üretim araçlarının mülkiyetinden koparılmış olan işçi sınıfının emek gücünü piyasada burjuvanın malını sattığı gibi satma "özgürlüğü"nün burjuvazi tarafından sömürülmesinin ekonomik temeli olması gibi, siyasal eşitlik ve özgürlük de, siyasal faaliyetin araçlarının tekeline elinde tutan burjuvazinin sınıf egemenliğini sürdürmesinin siyasal temeli olur. Bu nedenle ezenle ezileni yasa karşısında esit kılan burjuva demokrasisinin tesisinin emekçilerin de kurtuluşu olacağı görüşünün emekçiler adına ileri sürülmesi bu yanlısamayı dolaysız bir aldatmacaya dönüştürür.

ii. Burjuvazi ve Demokrasi

Burjuva demokrasisinin emekçilerin kurtuluşu olacağı görüşü bir aldatmacadır ama burjuva demokrasisinin kendisi bir aldatmaca değildir. Burjuva demokrasisinde hakların, hukukî planda genel ve evrensel oluşları, yani herkes için ve her zaman geçerli oluşları bunların burjuvalar için olduğu kadar işçiler için de hak olmaları anlamına gelir. Burjuva devleti çerçevesinde gelişmiş olan örgütlenme, ifade, hak arama özgürlüklerinin pratik kullanımı, çoğu kere ekonomik, siyasal ve toplumsal engellerle de facto kısıtlanırsa bile, işçi sınıfı ve öteki ezilenler için bu hak ve özgürlüklerin de jure kullanılabilir olması, onların toplumda siyasal bir güç kazanmalarına ve mücadeleleriyle burjuvazinin iktidarını sınırlandırma imkânları yaratmalarını sağlar.

Dolayısıyla burjuva demokrasisinin işçi sınıfı tarafından açılmasını gerektiren, onun soyut olarak demokrasi olması değil, burjuva olmasıdır. Tahakkümün sınıf özüdür. Gerçekte burjuva demokrasisinde demokratik olan hersey, tarihsel deneyimin de gösterdiği gibi, çok büyük ölçüde ezilen sınıfların kapitalizmin de öncesinden gelen istek ve

özlemlerinin burjuva toplumunda pratikte gerçekleştirmeleri için burjuvaziyle sürdürülen mücadelelerin ürünüdür. Fransız burjuvazisinin devrimci önderleri Jacobinler için proleterler "askerlik yapmak ve çalışmaktan başka bir işe yaramayacak" bir sınıftı. Genel oy, yüzyıl boyunca belirli bir miktar vergi ödeyenlerin yani servet sahiplerinin hakkıydı. Fransız devriminin eşitlik ve özgürlük çağrısının genel olarak ve bıcimsel olarak eşitlik ve özgürlük haline gelmesi ancak, yoksulların, işçilerin çalışanların yüzyıllar süren kanlı kavgaları sayesinde mümkün olabildi. İşçi milletvekilleri parlamentolara ancak burjuva devrimlerinden yüz yıl sonra, işçilerin bir devrim için ilk ayağa kalktıkları yıl olan 1848'de girdiler. Nasıl ki, işçilerin dile getirdikleri özelemler çok eskilere, kölelerin, serflerin, ezilmiş isyanlarına, birikmiş hınçlarına dayanırsa ve Marksist sosyalizm bu isteklerin gerçekleştirilmesi imkânının teorisiyse, egemen sınıfların yönetme pratiklerinin, keyfîlik, baskı, tahakküm ve terörün tarihsel mirası da burjuva egemenliğine aktarılır. Bu yüzden burjuva demokrasisinin demokrasi olabildiği her an, ancak burjuvazinin siyasal egemenliğinde içerilen bu tarihsel baskıcı eğilimin işçiler ve emekçilerin toplumsal eşitlik ve özgürlük doğrultusundaki mücadelesi tarafından sınırlandırılmasıyla elde edilebilir. Dolayısıyla, burjuva demokrasisinin bir genel uyum devleti olarak kendi ilkelerinden değil, tarihsel olarak sınıf mücadelesinin kendisinden doğduğunu söylemek gerekir. Bu tarihsel temel üzerinde güvenle söylenebilir ki, burjuva toplumunda demokratik haklar ve özgürlükler ancak burjuvaziye rağmen, onunla mücadele edilerek kazanılabilir, onunla uzlaşmalar yaparak değil.

iii. Hukuk ve Toplumsal Gerçeklik.

Toplumsal ve ekonomik hayatta azınlıkta olan sınıfın, yani burjuvazinin toplumun büyük çoğunluğu üzerinde hegemonya kurabilmesi, kendi çıkarını toplumun geri kalanının da çıkarı, genel çıkar olarak sunabilmesi, hukuken burjuvazi için hak olanın işçiler için de hak olmasını bu hakkın bir genel hak olarak tescilini, hukukun gerçek hayatta eşit olmayı yasa karşısında eşit kılmasını gerektirir. Burjuva demokrasisinin bu çelişkisi bir yandan işçi sınıfının ve öteki ezilenlerin de burjuva toplumunda bütün yurttaşlara yasaların sağladığı hakları burjuvalar gibi kullanmalarını hukuken mümkün kılar ama öte yandan toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler bu hakların pratik kullanımını kısıtlar ve engeller. Örneğin metaların serbestçe dolaşımının kapitalist toplum için bir gereklilik olması, bir meta olarak emek gücünün ve onun taşıyıcısı olan işçinin de işgücü piyasasında serbestçe dolaşımını gerektirir. Yasanın "seyahat özgürlüğü" olarak herkes için kayıt altına aldığı bu "hak" büyük çoğunluk için pratikte kağıt üzerinde kalmaya mahkûmdur.

III. REFORM MU DEVRİM Mİ?

Burjuva toplumunda demokratik mevziler ve günlük somut ihtiyaçlar için mücadele etmenin nesnel gerekliliği ile çalışanların insani varoluşunu yeniden üretebilme imkânlarının sınırlılığı ve kısmılığı arasındaki nesnel çelişki, işçi sınıfının mücadele tarihi boyunca uluslararası işçi hareketi içinde ve Türkiye'de iki yanlış eğilimin doğmasına yol açmıştır.

1. Reformizm.

Birinci ve yaygın olan yanlış eğilim, demokratik mevziler ve somut talepler uğruna verilecek mücadeleyi kendi içinde mutlaklaştırmak, başlı başına bir amaç haline getirmek ve siyasal pratiğin belirleyici unsuru kılmaktır. Bu eğilim, işçilerin ve öteki ezilenlerin yaşadıkları nesnel sorunlardan yola çıkar ama, bu sorunların temeli olan sermayenin ücretli emek üzerindeki tahakkümünün kendisini ortadan kaldırmanın, bir proleter devriminin gerekliliğini bu kısmî sorunların çözümünden koparır. Daha rahat çalışma koşullarını, işçilerin çalışma koşulları üzerinde egemen olmasının, daha yüksek ücreti ücretli emeğin ortadan kaldırılmasının, toplumsal reformların sağlayacağı kısmi iyileşmeleri toplumsal devrimin sağlayacağı nihai kurtuluşunun karşısına koyar. İşçilerin çoğunluğunun ufkunun henüz ekonomik taleplerle, düzen içi taleplerle sınırlı olduğu bir dönemde sınıfın çoğunluğunun da onayını alabilmesi bu politikanın doğruluğunun bir kanıtı gibi görünür. Böylelikle gündelik talepler ve burjuva demokrasisinin sınırları dahilindeki iyileşmelerin mücadelenin sistematik hedefi haline getirilmesiyle proletaryanın mücadelesi reformist bir çizgiye oturur. Kapitalizmin ortadan kaldırılması yerine işçi için katlanılabilir kılınması propagandası işçi sınıfının gözünde devrim için mücadelenin gereksizliği yanlışlamasını doğurur.

2. Sol Komünizm ve Anarşizm

Reformizmin burjuvazinin egemenliğini tehdit etmediği gibi onun pekişmesine de yol açan politikası, günlük kazanımların ve demokratik mevziler uğruna mücadelenin sınıf mücadelesinin bir devrime doğru ilerlemesinin önünde bir engel halini aldığı fikrinin doğmasına da yol açar. Reformizmin eleştirisi sırasında belli bir doğruluk kazanan bu eğilim, reformlar için gündelik mücadelenin gereksizliğine kadar ulaştığında bir yanlış döner. Kitlelerin nesnel olarak bir devrimle kurtulabilmeleri imkânının onların bilinç ve örgütlenme düzeyleri ile ilişkisini kopartarak her an bir devrim talebini ileri sürer ve kısmi talepler, reformlar için mücadelenin işçilerin

bilincine ve örgütlülüğüne yapacağı katkıyı küçümser, kitlelerin varolan bilinci karşısında ultra devrimci bir konum alır. Ancak bu devrim çağrılarının varolan somut durumda gerçekleşmesinin maddi imkansızlığı işçi hareketinin gözünde devrimin boş bir hayal olduğu yanılmasına yol açar.

3. Sosyalist Politika.

Sosyalist politika, işçilerin gündelik somut mücadelelerine işçi sınıfının kurtuluşunun kendi faaliyetinin eseri olacağından hareketle yaklaşır. Proletaryanın kurtuluşunun bir proleter devrimiyle gerçekleşeceğine ilişkin hakikatin, salt propaganda yoluyla kitlelere kavratılamayacağına bilgisiyyle, kitlelerin somut ve basit çıkarları uğruna giriştikleri kendi öz eylemlerinin sınıf mücadelesinin gerekliliğini onlara kavratacağı sonucuna ulaşır. Dolayısıyla gündelik çıkarlar, kısmi talepler için mücadeleyi bir kitle seferberliği imkanı olarak ele alır ve onların gerçek insani ihtiyaçlarının burjuva düzeni içinde tam olarak hiçbir zaman karşılanamayacağına bilincine varmaları, mücadele içinde örgütlenmelerinin geliştirilmesi ve bu seferberliğin bir devrim hedefine bağlanması için mücadele eder.

4. Partinin Gerekliliği.

Demokratik haklar ve somut çıkarlar için mücadele işçiler için ilk bakışta bir düzen-ici mücadele bir reform mücadelesidir. Bunun tersinin doğru olabilmesi işçilerin mücadelenin basitten karmaşığa doğru gidişinden bağımsız olarak daha en baştan kendiliğinden siyasal sınıf bilincine, sosyalist bilince varabilmeleriyle mümkündür. Dolayısıyla gündelik mücadeleler, reform mücadeleleri ile devrim mücadelesi arasındaki ilişkinin kurulabilmesi, sınıfın öncüsünün "hareketin genel nihai sonuçlarını" öngörebilen bir partide örgütlenmiş olmasını gerektirir.

1. Propaganda ve Mücadele

Kitlelerin tarihsel olarak bir devrimin öznesi olmaları, onların bunun bilincinde olmalarından bağımsız bir tarihsel imkandır. Ancak bu imkânın kitleler tarafından bilinçle kavranılması onları sosyalizm mücadelesine aktif olarak çekebilir. Bunun yalnızca propaganda yoluyla olacağını beklemek boş bir hayaldir. Pratik bilinci belirler. Dolayısıyla kitleler propaganda edilen fikirlerin gerçekliğini ancak mücadele içinde kavrarlar. Kitle iletişiminin son derece yaygın bir ağı ile yaydığı burjuva düzeninin meşruiyetine ilişkin yanılmanın kırılması da dünyanın kavranılması ve değiştirilmesinde kitlelerin öz

eyleminin rolünü giderek daha çok artırmaktadır. İnsanların imgelerin dünyasından gerçeklerin dünyasına çekilmesi için onların TV'lerinin, videolarının, seyirlik kitlesel profesyonel spor yarışmalarının üstesindeki hakiki dünya üzerinde eylemde bulunmaları, burjuva egemenliğinin daha az dolayimli olduğu zamanlara göre şimdi daha çok önem kazanmaktadır.

Reformizmi besleyen reformlar uğruna kitlesel mücadeleler değil, kitlelerin pasif bir seyircisi kılındığı pazarlıklardır. Kitlelerin mücadeleye girecekleri başlangıç anını ise onların verili bilinçleriyle uğruna mücadeleye girecekleri somut kısmi talepler belirler.

ii. Sınıf Mücadelesi ve Sınıf Bilinci.

İşçi sınıfının kendi bilincine varması için onun karşıtı olan sınıfla mücadeleye girişmesi gereklidir ama mücadelenin kendisi otomatik olarak siyasal sınıf bilinci doğurmaz. Bunun için mücadelenin belirli bir biçim kazanması, belli yönlerde gelişmesi gerekir. Öncü partinin işlevi de bu kritik anda ortaya çıkar. Partinin mücadelenin başlangıcında kitle mücadelesine iki temel özelliği kazandırması gerekli olur: a) demokratik hak ve özgürlükler ile günlük somut çıkarlar temelinde verilecek mücadeleyi burjuva düzeninin sınırlarına kadar taşıyan talepler dizisi biçiminde formüle etmek ve bu talepleri sınıf mücadelesinin sloganları haline getirmek için mücadele etmek; b) proletaryanın mücadelesini burjuvaziden ve devletten bağımsız kendi özörgütlenmeleri ve özfaaliyeti içinde yürütmesi için çaba göstermek.

Mücadele bu iki temel ilke doğrultusunda geliştiği ölçüde kendi içinde bir reform mücadelesi olmaktan çıkarak işçi sınıfını burjuvaziye ve onun egemenlik sistemine karşı harekete geçirecek bir yönelim kazanır. Kendi gelişmesi içinde eşitsiz bir seyir izlemesi kaçınılmaz olan mücadelenin gel gitlerine bağlı olarak kısmi talepleri mücadelenin yükselişine uyarlamak ve sınıfın siyasal iktidar sorununa bilinçle yaklaşmasına önderlik etmek sosyalist politikanın görevidir.

5. Gecis Talepleri Programı.

Kapitalizmden bir toplumsal devrimle sosyalizme geçmek, işçi sınıfının siyasal egemenliği ele geçirmesi ve burjuvazinin bir sınıf olarak varlığını ortadan kaldırması için verili koşullardan başlayarak sosyalizmin kuruluşuna kadar varacak olan bilinçli siyasal faaliyetini gerektirir. Uluslararası sosyalist hareket programı olarak tanımlanan sey, işçi sınıfının bilinçli siyasal mücadele hedeflerini verili koşulların tahlilinden yola çıkarak tanımlayan, ve yeni bir toplumun kuruluşu için ileri süreceği talepleri ve ilkeleri

→ verili formüller
Bunların başlıca toplumsal ilişkileri içinde kazanacakları en bütüncül ve dik gelişmeler

bir öncelikler sistemi halinde ifade eden bir genel faaliyet planıdır.

Modern sosyalizmin ilk programatik belgesi olan Komünist Manifesto'dan beri, işçi sınıfının öncü partilerinin, sosyalizmi kurmak için somut koşulların dönüşürülmesinin somut imkanlarını bir talepler sistemi halinde formüle ettikleri programların değişmeksizin kalan yanı sosyalizmin kurulması için ileri sürülen temel talepler oldu. Ancak, işçi hareketi içindeki ayrışmalar programların özgül içeriklerinin formüle edilmesine olduğu kadar program hakkındaki anlayışlara da yansıdı.

Emperyalizm çağına girilene ve 1917 Sovyet devrimine kadar uluslararası sosyalist hareket içinde sınıf mücadelesinin gelişmesinin iki kertesini yansıtan ikili bir program anlayışı hakimdi. Devrim durumlarının gelişmesinin kapitalizmin devresel krizlerine bağlı olduğu tekelcilik-öncesi dönemde anarşistler ve "maksimalistler"le olan tartışmaları içinde Marksistler, sınıf mücadelesinin nisbeten durgun ve "sakin", işçi sınıfı hareketinin bilinç ve örgütlenme düzeyinin nisbeten düşük olduğu iki kriz arasındaki dönemde öncü partilerin sınıfı mücadeleye sokmak için yalnızca nihai amaçlarını ifade etmekle yetinemeyeceklerini daha açıkça kavradılar. Bunun programatik ifadesi, taleplerin ikili formülasyonuydu: a) burjuva toplumu ve burjuva devleti çerçevesinde gerçekleşmeleri mümkün olan ve gerçekleştirebilmelerinin bir toplumsal devrime yol açması gerekmeyen (çünkü devrimin nesnel imkanı, bir bunalım yoktur) siyasal, ekonomik ve toplumsal taleplerin dile getirildiği asgar*ı (=minimum) program; b) gerçekleşmeleri için burjuva devletin yıkılması ve burjuva toplumun dönüşmesi gereken, kapitalizmi, ve burjuva özel mülkiyet sistemini devirmeyi hedefleyen ve yeni bir toplumun kuruluşunun imkanlarını ve ilkelerini ifade eden azam*ı (=maksimum) program.

Minimum ve maksimum programların böylece ayırdedilebilmesi, devrimci olmayan dönemlerde işçi sınıfı partilerinin faaliyetlerinin şartlarını bilinçli bir biçimde hesaba katarak güçlenmelerini, genişlemelerini ve kitlesel partilere dönüşebilmelerini sağlarken başka nedenlerin yanı sıra, her zaman ve her koşul altında kitleleri devrime çağıran anarşistlerin ve maksimalistlerin hareketten tecridine yol açtı. Bununla birlikte, reformizmin toplumsal dayanağı olan bir işçi sınıfı aristokrasisinin "barışçıl" dönemlerde sosyal-demokrat partilere giderek daha çok hakim olması, azam*ı programların önemsizleşmesine ve asgar*ı programların eklentisine dönüşmesine yol açtı. Düzen içi talepler, asgar*ı program çevresinde sürekli genişleyen ve kitleselleşen işçi sınıfı partilerinde reformizmin de

Marksizm'in
Sürekli bunalımda
olduğu.

etkisiyle, bir toplumsal devrimi gerektiren azam*1 programı uygulanabilirliği şüpheli karşılanır oldu.

Öte yandan devrimci durumların nesnel imkanlarının kapitalizmin devresel bunalımlarına bağlı olduğu bir dönemde önemli bir pratik anlamı olan asgarî/azam*1 program ayrımı, kapitalizmin bunalımının genelleştiği, eşitsiz gelişme eğiliminin ihtilâçlı bir karakter kazandığı dolayısıyla devrimci bir bunalımın koşullarının genel olarak dünya kapitalizminde içkin olduğu emperyalizm çağında, reformizmin bir dünya devrimi perspektifine dayalı devrimci görevlerden kaçınmasının gerekçesi haline gelmeye başladı. Kapitalizmin I. Dünya Savaşı'na yol açan genel bunalımını, tek tek ülkelerde üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki antagonizmin had safhaya ulaştığı devrimci bir bunalımın oluşmadığı, dolayısıyla asgarî program çizgisinden ayrılmamak gerekliliğini ileri sürerek karşılayan reformist II. Enternasyonal çizgisinin iflâsı üzerine, Ekim Devrimi ertesinde, Bolşeviklerin sunduğu devrimci tecrübenin de üzerinde bir dünya devrimi hedefiyle kurulan III. Enternasyonal, reformizmin programatik dayanağı haline gelmiş olan azam*1/asgarî*1 program ayrımını aşarak geçişsel karakterde tek bir program formülasyonu üzerinde karar kıldı.

Lenin'in ölümüne kadar Enternasyonal'e hakim olan bu anlayıştan 1924'ten sonra geri dönüldü ve yeniden azam*1/asgarî*1 program ayrımı düşüncesi uluslararası harekete yaygınlaştı. Bu ayrımın ruhuna sadık kalan hiçbir partinin özellikle Batı Avrupa'da ve gelişmiş kapitalist ülkelerde herhangi bir devrime önderlik etmemiş olmaları, genel koşulları dünya tarihi planında varolan bir devrimin güncel bir pratik amaç olarak ele alınmaması sonucuna yol açan bu programatik anlayışla da yakından ilgilidir. Oysa III. Enternasyonal'in 3. ve 4. Kongrelerinde formüle edilen ve karara bağlanan programatik anlayış kitlelerin somut ihtiyaçlarının, eskiden asgarî*1 programa konu edilen taleplerinin, proleter devrime kadar bağlanabilmesi imkanına dayanan ve devrimi güncel kılan bir yaklaşımın ürünüydü.

"(...) bu talepler için mücadele iktidar mücadelesinin çıkış noktaları haline gelecektir. Reformistlerin ve merkezîcilerin asgarî programlarının yerine Komintern proletaryanın somut gereksinimleri için mücadeleyi, bir bütün olarak alındıklarında burjuvazinin iktidarını parçalayan, proletaryayı örgütlendiren ve proletarya diktatörlüğü için mücadelenin adımlarını oluşturan bir talepler sistemi kuyan; kitlelerin kendileri bilinçli olarak proletarya diktatörlüğünden yana olmasalar bile, bu taleplerin her biri kitlelerin büyük çoğunluğunun bir gereksiniminin anlatımı olmalıdır(...)" (III. Entednasyonal 3. Kongre Kararı, Temmuz 1921). Bir yıl sonraki kongrede bu

Pro'lar ya
için ne asgarî
ne de geçiş
programı.
Sadece sosyalist
program.

anlayış Enternasyonal'in bütün subelerine yaygınlaştırıldı:
" (...) 3. Ulusal seksiyonların programları, bu taleplerin
yer ve zamanın somut koşullarına bağlı olduğuna ilişkin
gerekli şıkaydı koyduktan sonra geçiş taleplere geçen
mücadelenin gerekliliğini açıkça ve kesin olarak
belirtmelidirler.

4. Bütün geçişsel ve kısmî taleplerin teorik temelleri
genel programda açıkça ortaya koyulmalıdır. 4. Kongre temel
devrimci görevlerin üzerini örtme ya da bunların yerine
kısmî talepleri geçirme çabalarını olduğu kadar, geçiş
taleplerinin programa alınmasının oportünizm olarak
tanımlanmasını da kesinlikle mahkum eder(...)" (III.
Entedrasyonel, 4. Kongre kararı Aralık 1922)

Kitlelerin somut, gündelik çıkarlarının ve ihtiyaçlarının
ifadesi olan kısmî talepler ile sosyalist programda içerilen
temel talepler arasındaki bir köprü görevi gören geçiş
talepleri, işçi sınıfının ve kitlelerin gündelik
mücadelelerini proleter devrim ve proletarya iktidarı
hedefine bağlamayı merkezine alan geçiş talepleri sistemi
kitlelerin varolan bilincinden hareket ederek başlayacak bir
eylem programına tekabül eder.

Tek başına alındıklarında ve bir kitle seferberliğinin
hedefi kılınmadıklarında hepsi de teker teker düzen içi
talepler haline gelebilecek olan geçiş taleplerinin, aşgari
ve kısmî taleplerden (işsizliğe karşı talepler ve ücret
artışı talepleri) yula çıkarak demokratik talepleri
(örgütlenme önündeki engellerin kaldırılması, işkencecilerin
cezalandırılması, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının
tanınması, jüri önünde yargılanma), kapsayarak ve sosyalist
taleplere (işçi ve köylü hükümeti, müksüzlüsteranların
mülksüzleştirilmesi) ulaşan bir sistem içinde ve bir kitle
seferberliği halinde birleştirilmeleri gerekir.

En basit gündelik taleplerden hareketle işçi sınıfının ve
öteki ezilenlerin mücadelesini giderek yükselen bir
örgütlülük ve mücadele silsilesi içinde işçi sınıfının
iktidar sorununa bağlayan geçiş talepleri programı bir
yandan kitlelerin somut ve acil taleplerini mücadele
şümdeminin merkezine yerleştirmenin öte yandan bu
mücadelenin reformizm yönünde çürümesini önlemeyi sağlar.

Proleter devrimin temel sorunu iktidar sorunu olduğundan
içinde hükümete ilişkin bir talep formülasyonu bulunmayan
hiçbir programın bir geçiş programı anlamına sahip olması
düşünülemez. Dolayısıyla burjuva hükümetlerinin yerini
alacak olan somut talep programının varacağı iktidar merkezini
de işaret etmek zorundadır. Bütün öteki geçişsel talepler
çevresinde yaratılan kitle hareketlerinin üzerinde

yükselecek olan işçi-emekçi hükümeti formülü, tasıdığı propaganda değirinin ötesinde bir devrimci durumda ancak eyleme ilişkin bir ajitasyon değeri kazanır. Kaçınılmaz olarak da böyle bir devrimci durumda artması ve kendisini doğrudan kitlesel iktidar orđanları içinde ifade etmesi gereken kitle hareketine yaslanacak olan böyle bir hükümet formülü son tahlilde proleterya iktidarının bir tanımlaması olur.

Proletaryanın sınıf mücadelesinin siyasal iktidar meselesini gündemine almasına kadar gelişmesi işçi sınıfının ve öncüsünün de faamiyetiyle devrimci olmayan bir dönemden devrimci bir döneme geçilmesi sınıfın öncü partisinin karşına devrimi yönetmek görevini koyar. Geçiş talepleri sistemi, partinin devrimci olmayan durumdan devrimci duruma geçerken, azami ve asgari program ayırımlarının yol açtığı kopuklukları aşmasını ve süratle koşulların gereğine bağı olarak propaganda sloganlarından ajitasyon sloganlarına geçmesini, bir dönem önce temel talepler arasında propağanda sloganı olarak bir değeri taşıyan "İktidar işçi hükümetine!" sloganını, devrimci dönemde bir ajitasyona sloganına dönüştürmesini mümkün kılar. Reformizmin devrimci bir dönemde fiilen aşılmış bulunan düzen içi reformlar programının yerine kitlelere "gerçekçi" bir iktidar perspektifi sunar.

IV. DEVRİMİN KESİNTİSİZLİĞİ

Demokrasinin fethini bir devrime bağlayan yaklaşımların çoğunluğu devrimci süreçte doğrudan doğruya demokratik taleplerin içinde gerçekleşeceği bir alt aşama öngörürler. Bu aşama farklı adlarla anılmakla ve farklı sınıf ittifaklarına bağı olarak yürütüleceği öngörölmele birlikte, bütün bu yaklaşımların ortak noktası devrimin iki aşamadan oluşacağı ve birinci aşamanın demokratik görevleri çözmekle yükümlü bir demokratik devrim olacağının öngörülmesidir. Demokratik görevlerle proletaryanın iktidarı arasındaki bağı geçiş talepleri temelinde kuran yaklaşımdaysa demokratik görevlerin kısmi çözüm, devrim öncesindeki mücadelenin ve örgütlülüğün gücü oranında egemen sınıfın ödünler vermek zorunda bırakılmasına, bütünsel ve nihai çözüm ise işçi sınıfının öncülüğünde gerçekleştirilecek bir devrimle kurulacak yeni iktidarın uygulamalarına bağıdır.

İhtifaz var mı?

1. Demokratik Devrimin İki Stratejisi.

Sosyalist harekette demokratik devrim aşamasına ulaşmanın iki temel stratejisi vardır. Birincisi demokratik devrim burjuvaziye alt görevleri yerine getireceği için öncülüğü burjuvaziye bırakır. İkincisi ise, demokratik devrimin bile

Nasıl olur?

burjuvazinin devrime direnmesi dolayısıyla işçi sınıfının hegemonyasında yürütüleceğini öngörür. Birinci formül burjuvazinin devrimci herhangi bir işlevinin kalmadığı emperyalizm çağında tam bir hayaldir ve burjuva devrimlerinde bile demokratik kazanımların, burjuvazi istediği için değil, çalışan kitlelerin mücadeleleri sonucunda elde edilmiş olduğu gerçeği bunun bir hayal olduğunu kanıtlar. İkinci formülse pratikte kendi öngörülerıyla durmaksızın çalışmıştır.

İşçi sınıfının öncülüğünde demokratik küçük burjuvazi ve orta burjuvazi ile ittifak halinde gerçekleşen bir devrimin demokratik aşamada kendisini "burjuva" görevlerle sınırlayacağı, ancak "burjuva" görevlerin tamamlanmasından sonra proletaryanın bu ittifaklarından sıyrılarak sosyalist devrime yöneleceği ve proletaryanın yekpare iktidarını kuracağına ilişkin bu tasarım bugüne kadar gerçekleşmiş hiç bir sosyalist devrimde ifadesini bulmamış ekonomist bir şemadır. Hiçbir yerde iktidara gelen proletaryanın ikinci bir devrim yapmasına tanık olunmadığı, devrimden doğan devlet proletarya iktidarından başka herhangi bir biçimle sonuçlanmış olmadığı bu şemalarla yola çıkan hiçbir önderlik "demokratik" denilen aşamada duraksamış olmadığı halde, bu pratik tecrübeler toplamından hareket etmek yerine, proletaryanın devrimdeki müttefiklerinin, özellikle de köylülüğün çıkarlarının sosyalizmle celiştiğine ilişkin ekonomist perspektiften soruna bakanlar, "demokratik devrim" in iktidara getirdiği proletaryanın uzunca bir süre tarımda kapitalizmi geliştirmekle meşgul olacağı ve burjuva mülkiyetine müdahale etmeyeceği varsayımından hareket ederler.

Bütün bunlara rağmen tarihsel deneyim, bir aşamalı devrim perspektifini benimsemis öncülerin, belirli tarihsel konjonktürlerde, başarılı bir kesintisiz devrime önderlik edebildiklerini göstermiştir. Görnürdeki bu tutarsızlık bir açıklama gerektiriyor.

2. Proletarya iktidarı ve Sosyalizm.

Proletarya iktidarındaki bir devrimin doğasını belirleyen şey, toplumsal devrimin gelişme ritmi, yani devrimin burjuvazinin elinden devralınmasının hangi hızla ve hangi kertelerden geçerek gerçekleşeceği değil, devrimin hangi sınıfın hegemonyasında mümkün kıldığıdır. Tarihte hiçbir devrim müttefikleri olmaksızın herhangi bir sınıfı iktidara getirmiş değildir. Müttefikleri kimler olursa olsun burjuvaziyi iktidara getiren devrim nasıl kaçınılmaz olarak şu ya da bu hızla meta üretimini genelleştirir ve kapitalizmin gelişme yollarını açarsa, proletaryayı iktidara getiren devrim de iktidardaki sınıfın doğası gereği müttefikleri kim olursa olsun ve bu hangi hızla gelişirse

Azınlık iktidarı
törtüğü.

Nasıl
Ekonomizm
bu?

onları müttefiklerince
sosyalist
yapacağını
yanan ve
işçilerin
ekonomizm

gelişsin emeği meta olmaktan çıkarmadan ve komünist üretimin yollarını açmadan edemez. Aksi takdirde iktidardaki parti, temsilcisi olan sınıfla antagonistik bir çelişme içine düşer ki, bu devrimin sonu demektir. Bugüne kadar siyasal iktidara yükselen hiçbir öncü parti, hiç değilse devrimin gelişmekte olduğu bir aşamada, bu hataya düşmemiş, temsilcisi olduğu sınıftan vazgeçmek yerine formülasyonlarından vazgeçmeyi yeğlemiştir. Çin ve Küba Devrimleri buna iyi bir örnektir.

Küba
örnekler

Öncünün aşamalı bir strateji perspektifine rağmen, devrimin başarı kazanmış olması devrimin bir kitle hareketi olarak gelişmesinin güçlülüğüne bağlı olmuştur. Örneğin Çin Devrimin'de ara aşama stratejileri devrimin bütün gelişme evrelerinde Çin Komünist Partisi'nin burjuvaziyle ittifak arayışlarına, bunun da öncülerin Guomindang tarafından katledilmesine yol açmış olmasına rağmen, devrim köylü kitlelerinin burjuva Guomindang'ı değil, proleter Komünist Partisi'ni izlemekteki kararlılığı sayesinde gerçekleşebildi. *** Tam tersine bir örnek vermek gerekirse, proletaryayı iktidara getiren Ekim Devrimi'ni bir proleter devrim olarak tanımlanmış olmasına rağmen Lenin, Bolşeviklerin iç savaşın sonuna kadar "bütün köylülükle birlikte yürüdükleri sürece hâlâ bir demokratik devrim yapmakta" olduğunu söyleyerek, proletaryanın öncülüğündeki bir demokratik devrimle sosyalist devrimler arasındaki kesintisizliği vurgulamış oldu.

bu
sebepler
nedenler

Aşamalı Devrim stratejilerine karşın devrimci dalganın gücünün pratik tarihte kendi hükmünü icra etmiş olması, işçi sınıfının proleter olmayan müttefikleriyle ilişkisini doğru olarak belirleyen ve demokratik görevleri sosyalist görevlerle bağlayan bilinçli bir stratejinin varlığı ile yokluğunun farksız olacağı anlamına gelmez. Devrimin temposunun Çin'de ya da Küba'da olduğu gibi yüksek seyretmediği Yunanistan'da, İspanya'da ya da Sili'de devrimin uğradığı felaketlerin, onu güden stratejilerle hiç ilgisiz olduğunu söylemek, tarihte bilinçli insan faaliyetinin yalnızca ikincil bir rol oynadığını söylemekle eşdeğer olur. Bu yenik devrimlerin tahlili daha ilk bakışta bu ülkelerdeki öncü partilerin tümünün "demokratik" ara aşama gereğince milli burjuvazilerle ittifak-arayışı içinde olduğuna dair pek çok bilgi sunar.

Çin!

3. Kesintisiz Devrimde Proletarya ve Müttefikleri.

Demokratik görevlerden yola çıkarak proletaryayı iktidara geçiren ve böylelikle demokrasi ile sosyalizm arasında kesintisiz bir süreç oluşturan proleter devrim, proletaryanın devrimi yalnız başına gerçekleştireceği, ya da devrim sonrasında proleter olmayan müttefiklerinin iktidarda temsil edilmeyecekleri anlamına gelmez. Çünkü proletarya yalnızca, ezilen bir sınıf olduğu için değil, aynı zamanda

Çin
Küba
Rusya

Talip

Hayır: kendi varlığıyla kolektif emeğin tarihin kurucusu olduğunun bilincine varmasının imkânı olduğu için de, insanlığın tarih öncesini sona erdirecek devrimi yapacak sınıftır. Bu anlamda, kendi devrimci misyonunun bilincine varmış, sınıf mücadelesi içerisinde kendisini, kendisi için sınıf olarak kurarak devrim yapmaya yönelmiş proletaryaya, çalışan, ezilen bütün kesimleri temsil eder, onlara kendi hakikatlerini gösterir. Proletaryanın devrimci bir sınıf olarak tarih sahnesindeki yerini alması, birleşmiş, özgür üreticiler toplumu ütopyasına görünürlük, somutluk kazandırdığı içindir ki, proleter olmayan tabakalar devrime katılır ve desteklerler. İşçi sınıfının öncüsü de bu desteği elde etmek için onların da taleplerinin sözcülüğünü üstlenir. Sahip oldukları ölçüde devrimde kendi partileri ve özörgütlenmeleri ile yer alan bu güçler, devrim sonrasında da iktidar organlarına ve siyasal temsil kurumlarına katılırlar. İktidar organlarına bu katılım, küçük burjuva partilerinin hükümette temsili, ortaya çıkmış olan yeni devlet tipinin doğasını değiştirmez. Burjuva ve proleter devletin dışında bir üçüncü devlet tipi, ancak görünüp kaybolan epizodik bir olgu olabilir. Bu yüzden, başka sınıf ve tabakalarla ittifak içinde iktidara gelerek burjuvaziyi yenilgiye uğratan işçi sınıfı iktidarını ancak bir proleter devlet ile konsolide edebilir. Bu 20. yüzyılda bütün başarılı proleter devrimlerin (Sovyet, Çin, Küba, Yugoslavya) da kanıtladığı bir mutlak hakikattir.

V. DEVRİMCİ OLMAYAN DÖNEMİN DEVRİMCİ POLİTİKASI

1. Devrimci Bunalım ve Devrimci Faaliyet.

Toplumsal devrim, dönemsel ya da konjonktürel değil tarihsel bir olgu olduğuna ve sınıfların karşılıklı güçleri arasındaki bir çatışmadan doğduğuna göre, proletaryanın öncü partisi, bir devrimci dönemin henüz olgunlaşmakta olmadığı, ya da olgunlaşmış bir devrimci krizin bastırıldığı, yatıştırıldığı veya geri çekilmekte olduğu dönemlerde de bilinçli olarak devrimin olgunlaşmasını hazırlamakla yükümlüdür. Çünkü bir devrimci kriz ve onun öznel imkânları, ekonomizmin bakış açısından görüldüğü gibi nesnel iktisadi süreçlerin otomatik tezahürleri olarak ortaya çıkmaz, bizi işçi sınıfının ve öteki ezilenlerin eylemleri ve bilinçleri, iktisadi, toplumsal ve ideolojik/siyasal süreçler üzerinde bir karşı etkiye bulunarak, toplumu bir arada tutan hegemonya blokunun dağılmasına yol açabilirler. Ancak o zaman bir devrimci bunalımdan söz edilebilir. Devrimci bilinç ve devrimci faaliyet olmaksızın devrimci bir bunalım doğmaz.

2. Durgunluk Döneminde İki Ayrı Politik Çizgi.

i. Reformizm.

Reformizm köklerini, burjuva toplumundaki toplumsal ilişkilerden en çok da işçi sınıfı içindeki ayrışmalardan alır. Dolayısıyla reformizm bir yanılmanın değil maddi çıkarların ürünüdür. Ancak reformizm işçi hareketi içinde bir eğilim olduğu için de, çıkarları yalnızca görünürde işçi kitlesiyle özdeşleşen ama düzen içi konumlarını kapitalizmin istikrarına borçlu olan reformist önderler, işçi hareketi içinde istikrarın sürekliliği yanılışmasını yaygınlaştırmakta yarar görürler. Reformist önderlere göre, istikrar ya da durgunluk dönemlerinde sosyalizm, uğrunda mücadele edilemeyecek kadar bugünün gerçekliğinden uzak bir alemin hayalidir. Böyle dönemlerde "gerçekçi" (=reformist) politika kendisini "gerçekçi" taleplerle sınırlamak zorundadır. Böylelikle sosyalist politika işçi sınıfının kendiliğinden bilincine yani burjuvazinin hegemonyası altında oluşmuş olan bilincine indirgenir. Sosyalizm ise yalnızca bir propagandanın konusu olur.

Reformizmin durgunluk dönemindeki politikalarının başlıca karakteristikleri şöyle özetlenebilir: a) Reformist politika sınıflararası güçler ilişkisini hareketin gelecekteki dönüşümleri içinde değil, görünürdeki duraganlığı içinde ele alır. Hakim sınıfın hakimiyetinin değişmezliğinden yola çıkarak kitlelerin somut ihtiyaç ve taleplerinin hangi burjuva partisinin vaatler portföyünden karşılanacağına bağlı olarak burjuvaziyle bir sınıf işbirliği politikası kurar. b) Mücadele biçimlerini en az direnme çizgisi üzerine yerleştirerek burjuva partilerinin taktiklerine uyarlar ve parlamenter ve yasal burjuva taktiklerini taktiklerinin temeli haline getirir.

→ Böyle değil. Krizin istikrarı bizzat, gelişmesi, devrimci dönüştürme, istikrarın sonu olur. Devrimci dönemde "anarsizmle" mücadele eder. Savcıta burjuvaziyi destekler.

ii. Sosyalizm.

İşçi sınıfının sosyalist öncüsü ise, durgunluk dönemlerinin, dengesinin geçici olduğu, toplumun söyle ya da böyle bir devrimci dönüşüm dönemine ulaşacağı öngörüsünü politikasının merkezine yerleştirir. Duraganlık dönemlerinin, hatta geri çekilme dönemlerinin politikalarında dahi, sınıfın güçlerinin azamisinin burjuvazinin karşısında konumlandırılmasını gözetir. Sosyalizm de en az reformizm kadar "gerçekçi"dir. Bu yüzden toplumun yüzeydeki görünüşüne duraganlığa, istikrara değil onun en derin temelindeki hareketin maddiliğine dayanır. Buradan hareketle sosyalist politika a) işçi sınıfının burjuvazinin hegemonyasından bağımsızlaştırılmasını durgunluk döneminin ana eksenine haline getirir. b) Mücadele biçimlerini burjuva parlamentosunun ve yasallığının gereklerine değil, işçi hareketinin bilinc ve örgütlülük düzeyine uyarlar.

iii. Sol Komünizm ve Anarşizm

Bunu yaparken, "sola savrulmanın", mücadele perspektifinin işçilerin acil talepleri ile ilişkilendirilmemesinin, çalışanların gündelik hayatını belirleyen gerçekçiliğe karşı kayıtsız kalınmasının sonuçları, fiilen, sınıfın reformist politikalara teslim edilmesiyle aynı anlama gelir. Dolayısıyla sosyalist bir perspektifin yokluğunda, reformizmle ultra-solun birleşik etkisi işçi sınıfının mücadele hedeflerini varolan toplumun sınırları içinde hapsedtiği nispette sürekli olarak devrimci hayalleri besler, devrimci hayalleri beslediği nispette mücadeleyi düzen sınırlarına hapseder. Bunun tarihteki karşılığı ise, bir otorite bunalımı dönemine gelindiğinde egemen sınıfın saldırıları karşısında mücadele içinde ediltilmemiş işçi sınıflarının uğradığı sürekli yenilgiler; burjuvazinin kendi yasallığını ihlali karşısında içine düşülen acz; bedeli karşı devrim olarak ödenen, elden kaçırılmış devrimlerdir. Sosyalist politika ise, burjuvazinin hegemonik blokunu parçalayan otorite bunalımı bir devrimle sonuçlanmasa bile, hareket halindeki kitlelerin mücadelesinin yan ürünler olarak reformlar üretebilmesinin, yenilgilerin etkilerinin en aza indirilebilmesinin; sınıfın güçlerinin bir bozguna uğramaksızın düzenli bir geri çekilişi başarabilmesinin imkânını verir.

3. Reformist Düzen İçi Talepler ve Devrimci Geçiş Talepleri.

Somut politikalardaki bu farklar politik gündemi tayin için ileri sürülen önerilerin de farklılaşmasına yol açar. Örneğin "dış borçlar" sorunu burjuvazinin mali ve iktisadi politikalarının tüm yüklerini çalışan sınıflara aktarırken, reformizm "ülke çıkarları açısından", IMF, Dünya Bankası gibi kurumlarla daha iyi ilişkiler kurulması için burjuvaziye "gerçekçi" yollar göstermeye girişir; sosyalist politika ise, çalışan kitlelerin bakış açısından hareketle burjuvazinin borçlarının çalışanlar ve emekçiler tarafından ödenmesini reddeder ve "Dış borçlar ödenmesin!" sloganını ileri sürer. Reformist politika enflasyonun dizginlenmesi için, enflasyondan ekstra kârlar ve rantlar sağlayan burjuvaziye anti enflasyonist politikalar, yani verili üretim koşullarını değiştirmeyen kemer sıkma politikaları, üretim artışı projeleri sunarken, sosyalist politika enflasyonun başlıca kaynaklarından biri olan devletin cari harcamalarının en aza indirilmesini, savunma harcamalarının en aza indirilmesi için düzenli ordunun ve bürokrasinin tasfiyesini, "ucuz devlet"i, fiyatların ve kiraların dondurulmasını, ücretlerin enflasyona karşı endekslenmesini, enflasyon oranının işçi temsilcilerinden oluşan fiyat denetim komiteleri tarafından belirlenmesini talep eder. Reformist politika üretimden kaçan rantların yatırıma dönüştürülmesi için faiz hadlerinin yükseltilmesini

savunurken, sosyalist politika bankaların
ulusallaştırılmasını ve saydamlaştırılmasını talep eder.
reformist politika, işsizliğin önlenmesi için burjuvazinin
sermaye yatırımı yapmasını savunur ve yabancı sermayenin
ülkeye girişine ses çıkartmazken, sosyalist politika
şirketlerde düşüş ve çalışma temposunda artış olmaksızın
istihdamın varolan işletmelerde artırılmasını, işlerin
varolan işçiler arasında paylaştırılmasını ve çalışma
şartlarının kısaltılarak ek istihdam yaratılmasını, özetle
burjuvazinin gördüğü artı değer transferinin sınırlandırılmasını
ve yabancı sermaye gelirlerinin taleplerini, halka karşı
girişilen baskı ve işkenceler karşısında reformist politika
suçların faillerinin, suçu işleyen devlet tarafından
cezalandırılmasını, sosyalist politika siyasi polisin
tasfiyesini talep eder; cezaevlerindeki baskılar karşısında
reformist politika demokratik bir cezaevi tüzüğü istediğini
ileri sürerken, sosyalist politika siyasal mahkûmların
serbest bırakılması talebini yükseltir; reformist politika
komünist Partisinin yasallaştırılması talebiyle programını
düzen içine çekerken, sosyalist politika sınıfın devrimci
öncüsünün bir kesintisiz devrim programı üzerinde
birleştirilmesi için hukukunun güvenli kanatlarının altına
değil proletaryanın tarihsel eyleminin yarattığı imkânlarla
yaslanarak, devrim yapma hakkını kullanır.

Kısacası; devrimci olmayan bir dönemde devrimci politikayı
terketmek, devrime öncülük etmekten vazgeçmek, kapitalizmin
nesnel iç çelişmelerinin kaçınılmazlaştırdığı bunalımlardan
bir devrimin imkanını çıkartmaktan vazgeçmek ve burjuvazinin
açık zora başvurduğu anda onun karşısında konumlanamamak ve
yenilgiye zemin hazırlamak, yenilginin bozguna dönüşmesine
yol açmak demektir.

Varolan herşey yokolmaya mahkûmdur. Kendisini burjuva
devletin ve burjuva toplumun sürekliliği ve istikrar içinde
değişmesi üzerine kuran reformist politika ancak bu
istikrarın sürekliliği kadar "gerçekçi" olabilir ve her
devrimci bunalım bu "gerçekçi"liğin aslında nasıl bir
"hayalcilik" olduğuna bir kere daha gösterir. Varolan
gerçekliğin kabulünü onun bir devrimle ortadan kalkacağına
da kabulüne bağlayan sosyalist politika ise bir devrimi
hedeflemeyi ve onun için mücadele etmeyi gerektirir.
Gerçekleşmiş bütün devrimler sosyalist harekette asıl
"gerçekçiliğin", yalnızca böyle bir perspektifin
benimsenmesinde yattığını kanıtlamıştır.

İşçi sınıfının toplumsal muhalefetle ilişkisi onun—geçici ya da kalıcı—müttefikleriyle ilişkisidir. Egemenlik için mücadele eden her sınıf gibi, işçi sınıfının da kendi dolaysız amaçlarını toplumdaki tüm ezilenlerin talepleriyle bağdaştırdığı bir program çevresinde ortalaya koyabilmesi toplumsal muhalefet üzerinde hegemonya sağlamasının anahtarıdır. Bu hegemonya ancak, burjuva toplumun çelişkilerinin kapitalizm zemini üzerinde çözümlenemeyeceğinin açıklanabilmesi ve pratikte kanıtlanabilmesi sayesinde sağlanabilir. Kitlelerin burjuva toplumun sürekliliğine ve kendini yeniden üretmesine verdiği onay ile gerçek çıkarları arasında nesnel bir çelişme bulunur. Sosyalist muhalefet, müttefiklerini, kitlelerin yaşadıkları bu çelişmeyi gerçek bir harekete dönüştürmeyi başarabildiği takdirde yanına çekebilecektir.

Ancak işçi sınıfının toplumsal muhalefete önderliği bakımından devrimci sınıf politikası ile reformist politika arasında çok belirgin bir ayrım vardır. Reformist politika iktidara yönelebilmek için çoğunluğun desteğine olan gereksinimi, bu çoğunluğun çıkarlarının sosyalizmle bağdaşmayacağı gerekçesiyle, kendi amaçlarını burjuva toplum ve burjuva devlet ile sınırlı olarak formüle eder. Öteki ezilen sınıflar, katmanlar ve toplumsal hareketlerle ilişkinin ancak burjuva toplum düzeyinde kurulabileceğine dair bu tez, gerçekte işçi sınıfının devrimci hareketini toplumsal muhalefet karşısında öncü değil artçı bir konuma sürükler, muhalefetin hareketini en geri katmanlarının yürüyüşüne uydurur. Örneğin, reformist politika için bir "milli" davanın savunulmakta olması ancak "yurtsever" kimliğiyle, bir "demokratik" davanın savunulması ancak "demokrat" kimliğiyle toplumsal muhalefete önderlik edilebileceği yansıma vardır. Programından sonra adını da değiştiren İtalyan Komünist Partisi bu reformist politika çizgisinin varması mümkün olan en son noktayı gösteren canlı ve yeni bir örnektir.

en derin
uydurma
Lepi yabancısı

S.D. Partisi

Oysa, kapitalist toplumun sürekliliği ve kendisini yeniden üretmesi yalnızca zorla değil, çıkarları kapitalizmle çelişen büyük kitlelerin onayının kazanılmasıyla sağlanabildiğine göre, sosyalist muhalefet kendi müttefiklerini, ancak bu hegemonyayı parçaladığı takdirde yanına çekebileceği açıktır. Dolayısıyla her biri, kapitalizmin ve burjuva devletinin baskı ve sömürsü yüzünden muhalefete sürüklenmiş olan toplumsal güçler karşısında açık, anti-kapitalist bir politik çizgi izlenmesi işçi sınıfının, toplumsal muhalefetle varolan hegemonya sistemine meydan okuyan bir ilişkiye girebilmesini mümkün kılabilir. Bu halde, işçi sınıfının toplumsal muhalefete sosyalist sınıf politikası ile önderlik etmesi, amaçlarını gizlemesini değil açıkça ortaya koymasını, çoğunluğun desteğini, "yurtsever" ya da "demokratik" değil, sosyalist kimlikle kazanmasını gerektirir.

1. İsci Sınıfının Toplumsal Muhalefetle İlişki Alanları.

i. Toplumsal/Siyasal Mücadele Alanı:

a) Küçük mülk sahibi ve mülksüzleşmekte olan üreticilerin-- küçük köylüler, esnaf ve zanaatkarlar-- muhalefeti, ekonomik bunalım dönemlerinde işçi sınıfının devrimci hareketinin burjuva hükümetlerinin iktisat, para ve maliye politikalarına, burjuvazinin tahakkümüne yönelttiği eleştirileri, "mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi" çözümüne kadar taşınmasını mümkün kılar. Bu tabakaların mülk sahipliği temeli üzerinde olmakla birlikte kendilerinin de emekçi oluşları, işçi sınıfının onlarla ortak bir dil geliştirmesini hem sağlar, hem gerekli kılar. Ancak bu muhalefetin doğrudan doğruya üretim tarzında bir devrime bağlanabilmesi, işçi sınıfı iktidarı altında ve bir süreç içinde olabilir.

b) Topraksız ve yoksul köylülerin, kırsal yarı proleterlerin muhalefeti, doğrudan doğruya mülk sahipliğine, büyük toprak sahiplerinin mülkiyetine yönelen doğası ile işçi sınıfının anti-kapitalist muhalefeti için dolaysız bir ittifak alanı sağlar.

c) Öğretmenler, memurlar, teknik elemanlar, sağlık görevlileri vb. ücretlilerin muhalefeti doğrudan doğruya üretim tarzında bir devrime bağlanabilme yeteneği taşır. Emek güçlerinden başka satacak birseyleri olmayan bu çalışanlar, muhalefetlerini kapitalizmin yıkılmasına kadar götürmeleri ve işçi hareketinin yörüngesinde toplanmaları en çok kabil olan tabakaları oluşturur. İsci hareketi bu kesimlerin muhalefetlerini doğrudan doğruya anti-kapitalist bir temele yerleştirmeleri için, onları proleterlerden görünürde ayıran statülerin gerisindeki ilişkilerin aydınlatılmasına özel bir dikkat göstererek, lüm temel taleplerini sahiplenebilir.

Dununla birlikte, bu tabakalar içinden yeni bir küçük burjuvazinin (büro, muayenehane, dersane, laboratuvar ve atölye sahipleri) de türediğinin gözardı edilmemesi, bu katmanların kapitalizme muhalefetinin meslek temelinde değil ücretli emek ve sermaye ile olan ilişki temelinde belirlenmesinin gerekliliğine dikkat çekilmelidir.

d) Kentlerin yarı proleterlerinin, gecekondu sakinlerinin ve işsizlerin kapitalizmin kar ve rant üreten mekanizmalarının sonuçları karşısındaki direnişleri, bir başka muhalefet dinamiği olarak işçi sınıfının mücadelesiyle ilişkilendirilebilir. İsci sınıfının hem içinde hem dışında

yaşayan bu tabakalar arsa ve emlak sahipleri ve büyük sermaye ile sürekli bir didişme içinde işçi sınıfının düzene karşı çağrılarını karşısında duyarlı bir kulümi oluşturmaları. Muhalefetlerine proletaryanın yön vermemesi/ verememesi halinde faşizmin kitle temeli de olmaya eğilimli bu kitleler kentlerdeki sınıf mücadelesinin tayin edici güçlerinden biri dir.

İşçi sınıfının sosyalist politikası, bu katmanların muhalefetleriyle hegemonik bir ilişki kurabilmek bakımından bir yandan emekçi kesimlerin aydınlarını organik aydınlar olarak saflarında toplamak öte yandan bu katmanların özgül taleplerini ve muhalefetlerini geçiş talepleri halinde formüle edebilmekle yükümlüdür.

ii. Örgütsel alan.

İşçi sınıfı hareketi toplumsal muhalefetin örgütlenmesine öncelikle kendi örgütlenme ve mücadele biçimlerini devrimci bir mücadelenin gereklerine uyarlayarak katkıda bulunabilir. İşçi sınıfı düzen sınırları içinde kurulu yapıların sendikaların, derneklerin, yasal gösterilerin sağladığı bütün imkanlardan yararlandığı gibi, mücadelenin düzenin sınırları dışına taşıdığı dönemin, ortaya çıkardığı ve çıkarması muhtemel yapılardan da değişmez bir biçimde kitlelerin özörgütlemelerinin ve özaylemliliklerinin geliştirilmesi için yararlanır. İşçi sınıfının çeşitli düzeylerde ve çeşitli işlevleri olan örgütlenmeleri arasındaki ilişkiyi kurmak öncü partisinin yükümlülüğüdür. Parti sınıfın öncüsünün örgütü olarak sınıfla ilişkisini bu kitlesel örgütler aracılığıyla kurabilir. Yalnızca öncülerden ibaret bir partinin işçi sınıfının sosyalizme götürme gerçek hareketinin yerini alması düşünülemeyeceğine göre kitlesel işçi örgütlerinin varlıklarının korunması ve her düzey ve işlevde çeşitlendirilmesi sınıfın maddi ve manevi mücadelesini kendi özaylemlisiyle yürütebilmesinin şartlarından biridir.

İşçi sınıfının özaylemlisi ve özörgütlenmesinin gelişmesi, toplumsal muhalefetin de mücadele biçimleri ve örgütler geliştirmesine ışık tutar. İşçi sınıfının iktisadi çıkarlarını savunmasının aracı olan sendikaların, üretici, tüketici, memur vb. sendikalarının kurulmasına örnek teşkil etmesi bunun kanıtlarındandır. Devrimci dönemlerde toplumsal muhalefetin devrimci bir karakter edinebilmesi taleplerinin kapitalizmin sınırlarını aşması kadar mücadele ve örgütlenme tarzının da kurulu düzen sınırlarını aşan bir nitelik edinmesiyle mümkün olabilir. Bu, toplumsal muhalefetin gelişme ritmine de bağlı olarak kurulu düzen içindeki yapıların--sendikaların, derneklerin, yasal gösterilerin--kategorik olarak reddini gerektirmez. Ancak reformizmin toplumsal muhalefeti yalnızca ve birincil olarak

bu yapılara bağlayan muhalefet örgütlenmesi anlayışının, devrimci sonuçları öngörmeyen, burjuva egemenliğinin yerini almayı değil onun üzerinde etkiye bulunmayı hedefleyen politikasından farklı olarak devrimci politika, her an kitlelerin muhalefetine yalnızca devrimci talepler biçiminde dile getirilmesiyle değil, aynı zamanda bu talepler çevresinde özaylamlılığının geliştirilmesi, örgütlenmesinin gerçekleştirilmesiyle de azami ölçüde ilgilenmesi, işçi hareketinin toplumsal muhalefetle eklemlenebilmesinin ve kitlelerin faaliyetlerinin arttığı dönemlerde faaliyetin sonuçlarının sistemi zorlamasını sağlayacak başlıca şartlardandır.

iii. Kültürel/Entellektüel Alanı

Toplumsal muhalefetin kültürel/entellektüel cephesi nde mücadele potansiyel müttefiklerin aydınlarını işçi hareketinin yanına çekmeyi ve onların sosyalist dünya görüşüyle ilişki kurmalarını amaçlar. Egemen sınıfın kültürel hegemonyasının parçalanması, işçi sınıfının dünya görüşünün ve kapitalizmin eleştirisine dayalı bir entellektüel atmosferin yaygınlaşmasını, kapitalizmin toplumsal ilişkilerinin insan dışı doğasının değerlerinin inkarını ve yeni devrimci değerlerin işlenip geliştirilmesini gerektirir.

Faaliyetlerinin merkezinde politika bulunan işçi sınıfının öncü partisi özerk bir yaratıcılık ve bilgi alanı oluşturan kültürel entellektüel faaliyet alanının çekilip çevrilmesini ve yönlendirilmesini üstlenemez. Sınıfın mücadelesinden beslenen toplumsal atmosferin organik aydınlarının teorik müdahalelerinin de etkilediği kültürel/entellektüel alan üzerindeki etkisi dolaysız siyasal müdahalelerle şekillendi, ilermeyeceğinden, işçi sınıfının öncü partisinin varolan kültürel/entellektüel hayata yönelttiği eleştiri bu alandaki etkisinin hem yeten hem gerek şartıdır.

VII. EZİLEN ULUSUN MUHALEFETİ VE İŞÇİ SINIFI.

Tarihsel olarak bir burjuva hak olan ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı mücadelesi, varolan devlet çerçevesinde bir gerilim yarattığı ölçüde devrimci bir dinamik oluşturur. İşçi sınıflarının ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı mücadelesini sosyalist mücadeleye bağlayabilmeleri kendi tarihsel rollerini doğru oynamalarını, ezen ulus proletaryasının ezilen ulusun ayrılma hakkını sartsız savunmasını, ezilen ulus proletaryasının ise iki ulusun birliğini savunmasını gerektirir. Bu ilişkide kritik noktada ezen ulus proletaryasının sosyalist öncüsünün kendisini burjuva devletin sömürgeci terörist politikasından, sovenizmden kararlı bir biçimde ayırıp ayırmadığıdır.

Böyle bir politikanın uygulanamaması olması, farklı ulusların proletaryanın hegemonik bir ittifak sistemi içinde değil zor yoluyla birbirlerine bağlanmaları, ilhakçılık, örnekleri Sovyetler Birliği'nde son yıllarda çokça görüldüğü gibi devrimden çok uzun yıllar sonra bile ezilen ulus milliyetçiliğini diriltmeye yeterlidir.

VIII. "GLOBAL" DENİLEN SORUNLAR VE SOSYALİZM.

1. Emperyalizmin ve Devrimin "Globalliği"

Emperyalizm çağıyla birlikte kapitalizmin ekonomisi, ve siyasetiyle uluslararasılaştığı, "globalleştiği", dolayısıyla ona karşı mücadelenin ve onun nihai olarak alt edilmesi ancak dünya çapında mümkün olacağı 19. yüzyıl sonlarından beri Marksist düşüncenin temel taşları arasındadır. "Bütün Ülkelerin İşçileri Birlesin!" sloganının Komünist Manifesto'sunun başına yerleştirmiş olmasının bunun dışında bir anlamı olmamıştır. Keza Kapitalizmin çelişkilerinin kaskinleşmesine paralel olarak üretici güçlerin "yıkıcı güçler"e dönüşeceği, Marx'ın daha gençliğinde formüle ettiği bir öngörüdür. Marksistler, bu öncüden hareketle şu sonuca varmışlardır: "Önümüz dünyasındaki global sorunların tarihsel kaynağı esas olarak kapitalizm, özel mülkiyet, ve bunun saldırgan biçimi olan emperyalizmdir. Bu nedenle, silahlanma ve savaş tehdidi, üçüncü dünyanın karşılaştığı gelaketler, doğanın ve çevrenin tahribi gibi sorunların nihai ve kalıcı çözümüne yönelinebilinmesi ancak sömürücü sınıfla topluma dayalı özel mülkiyet ilişkilerinin yeryüzünden kaldırılmasına ve dünya sosyalizmine bağlıdır." ("Sosyalistlere" deklerasyonu)

Hem global sorunların varlığını hem de bu sorunların çözümünün dünya çapında olacağını kabul etmekte sosyalizm ve reformizm birleşir görünmekle birlikte her iki yaklaşım arasında derin ve temelli ayırımalar bulunmaktadır.

1. Reformizmin "Global" Sorunlar Formülasyonuna Sınıf Aşırı İcerisi.

Reformizmin "Global Sorunlar" konusundaki muhakemesi şöyle işlemektedir: a) günümüzde öyle sorunlar ortaya çıkmış ya da eskiden beri varolan sorunlar öyle boyutlar ve özellikler kazanmıştır ki, bunların "fail"i kim olursa olsun kurbanları toplumsal sınıflar aşırı, ve ulusal devletler aşırıdır; b) bu sorunların çözümünün öznesi ve çözümün kapsamı toplumsal sınıflar aşırı ve ulusal devletler aşırıdır. Global sorunlar, sermayenin değerlendirme koşullarını, hatta nükleer savaş tehlikesi bizatihi kapitalist sınıfın fiziksel varlığını tehdit ettiğine göre, burjuvazinin hatta tekemci

sermayenin mkimi kesimlerini bile "daha bu günden, henüz kapitalizm içinde", "sınıflar üstü" bir anlayışla, sınıflararası bir koalisyon ve işbirliği yoluyla çözümüne yönelmek için "dünya solu" (= sosyalistler, sosyal demokratlar, sosyalist blok devletleri) ile güçlerini birleştirmeye ikna etmek mümkündür.

11. Emperyalizmin Akıl Dışılığı ve Reformizmin Akıl

Reformizmin evrensel aklın gereği olarak ileri sürdüğü bu sınıflararası ve sınıf aşırı "barış" formülü, üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkinin çürüten kapitalizm çağında, tek tek aklı olarak verilmiş kararların toplam olarak nasıl bir "global" akıldışılık ürettiğini ve bunun her alanda kendisini tekrar ettiğini görmezlikten gelmenin bir ürünüdür.

Örneğin, üretim araçlarının özel sermayeler halinde, emeğin özel emekler biçimde parçalandığı kapitalizmde, üretimi düzenleyici tek mekanizma olan piyasa işlerliği olabilmesi için kar hirsını ve rekabeti bireysel "amillere" dayatmak zorundadır. Kapitalistler, bu dayatma altında durmadan teknolojik yenilikleri yönelirler. İşçinin emeğinin yerine, makinaları, robotları, bilgisayarları geçirirler. bireysel kapitalistler açısından son derece aklı olan bu kararların keyvasını kısa dönemde aşırı karlar biçiminde devşirirler. Ancak toplam karın temelinde yatan toplam işçi emeği kütlesi bu süreç içinde giderek daraldığından tek tek kapitalistler açısından aklı olan kararların bileşkesi kapitalist sınıfın tülü açısından akıldışı bir sonuç verir: kar oranları düşer.

Kapitalizmin işleyişindeki bu yasallıkla nükleer savaş tehdidi arasında da bir paralellik kurulabilir. "Genel insanlık sorunu" nükleer savaşın kendisindeğil, böyle bir savaşın patlak verebilecek olmasıdır. (Yoksa nükleer savaşın insan uygarlığının, belkide insanlığın fiziksel varoluşunun otadan kalkması damak olacağına görüş birliği vardır.) Böyle bir olasılığın kapitalizmi de tındit ediyor olması kapitalizmden kaynaklandığı halde hiç kuşkusuz akıldışı bir durumdur ve bunun temelinde de itici gücü kapitalist ülkelerin oluşturduğu nükleer silah yığınının gezegenimizi bir kaç kez yokedebilecek boytlara ulaşmış olmasıdır. Burada asıl dikkatten kaçırılmaması gereken nokta, bu duruma kapitalist devletlerin tikel çıkarları açısından tamamen aklı kararlarla varılmış olmasıdır. Selahlanma yanı'ında temel gücü, karşı tarafın "mesleyle mukabele" olanağını elinden alacak olan bir "nükleer ilk vuruş" kapasitesi kazanma hedefidir. "yıldız savaşları" projesinin amacı da budur ve kapitalizm ve ABD açısından tamamen akıldır. Bu bireysel akıllığı global olarak yokeden genelleşmiş rekabet düzeninde sermayelerin ve ulusal devletlerin rakiplerinin karar ve davranışlarına hükmedemeyişleridir. Nitekim SSCB,

~~Çin ve başka devletlers her seferinde emperyalizm lehine~~
~~bözulün-nükleer "denge"ne her seferinde yeniden~~
~~kurmaya başarmışlar ve üçüncü dünya savaşının~~
~~önlenilebilmesinde hic değilse şimdilik belirleyic bir rol~~
oynamışlardır. Ancak bu, durumun akıldışılığını ve insanlık
için yarallığı tendidiortadan kaldırılmaz. Kaldı ki, bu
"denge"ne de sonsuza kadar güverilemeyeceği
ortadadır. Sücyetler Birliği, Çin ve Varşov a Paktı
Ülkelerinin içine düştükleri ekonomik zorluklar ve
teknolojik girilik durumu kökünden değıştirebilir. Ağırlasan
ekonomik bunalım koşullarında kapıttalist kamp içinde
Hilmlenvari intihar eğilimleri güçlenebilir. Nükleer
silahlarla donanmış bin Hitler pekala dünyanın sonu
olabilir.

N.B.

2. Baris ve Sosyalizm

Nükleer savaş tehlikesinin olsun çevrinin tahribinin olsun
önüne geçmenin tek güvenilir yolu, genel olarak silah, özel
olarak nükleer silah (çevreye zarar veren maddeler)
üretimini yasaklayacak ve bu yasağı fiilen yürütecem
yaptırım ve denetim olanaklarıyla donanmış bir dünya
düzeninin kurrulmasıdır. Bunun günümüzden öngörülebilir
birlik biçiliyse bir dünya sosyalist cukhuriyetler
federasyonudur. Egemen sınıfların her hangi bir kesimiyle
girilecek stratejik illifaklar ister istemez bu programateik
harefken taviz verilmesini içereceği için global sorunları
ortadan kaldırılmaz ancak ağırlastırır.

1. Kısmi Coşumlar ve Kalıcı Genel Coşum.

Bununla birlikte bu sorunların kalıcı çözümünün dünya
sosyalizmini öngerektirmesi bu alanda kısmi hedefler için
mücadele edilemeyeceği ya da global tihdide karışı
mücadelenen yülnozca emekçi sınıflarla sınırlı bir taban
üzerinde yürütülebileceği, yargısına varmak da ya
sosyalizmin dünya çapında gerçekleşmesini beklemek ya da
kaderimizi kapitalizmin insafına bırakmak olur. Kaldı ki,
dunya sosyalizmi bir bakıma ancak bu kısmi hedefler
çevresinde başlayan mücadelelerin de meşruiyet kazanmasıyla
kavranabilir bir genel hedef haline gelebilir. Ancak kısmi
çözümler ile nihai çözüm arasında temelli bir fark
bulunduğunu da akıldan çıkartmamak gedekir.

Örneğin, "ozon deliği"ni yamamak , en azından geniş'lekesini
dudurmak "daha bugünden, henüz kapitalizm içinde" belki
lülkündür. Ama bununla çevre sorununun nihai çözümüne
yönelinmiş olunmaz. Çevre sorununun temelinde yatan
özellikle kimya sanayiinde sayısız yardımcı maddenin çevre
üzerindeki uzun dönemli etkileri bilinmeder ve yeterince
araştırılmadan üretime sokulmasıdır. Zararlı etkileri
saptananların kullanılmasını, geniş bir kamu oyu yaratarak,

kısmi bir mücadele hedefi çevresinde gerçekleştirilecek bir kitle seferberliği yoluyla mümkündür. Ancak bununla yıkıcı etkileri özone deliğe örneğinde olduğu kadar belirginlik kazanmamış sayısız zararlı maddenin çevreyi kirletmesi önlenmiş olmaz. "Bölgesel savaş"lar önlenbilirse, bu nükleer savaş stoklarının yarattığı topyekun imha tehdidinin ortadan kalktığı demek olmaz. Nihai çözüme yönelebilmek için bile ilk koşul üretimi ve tüketimi halkın öz yönetim organlarının denetimi altına sokmak, demokratik ve merkezi sosyalist planlamayı, dünya çapında kurmaktır.

11. Teknoloji ve Sosyalizm.

Deri yandan, dünyanın bugünkü durumunda çevre sorunlarının ve nükleer kirlenmenin tek amilinin dünya kapitalizmi olmadığına da tanınması gerekir. Dünya kapitalizminin baskısı altında onunla yarışmak ve standardize tek bir dünya pazarı için üretim yapmak, Sovyetler Birliği ve öteki Comecon ve Varşova Paktı ülkelerini, varolan teknolojiyi olduğu gibi almak ve hiç dönüştürmeden kullanmak, teknolojik gerilik ve kamu oyu denetim mekanizmalarının güçsüzlüğü dolayısıyla da bunların zararlı sonuçlarından korunamamak sonucunu doğurdu.

Bilinen en yakın örneğiyle Cernobil nükleer reaktöründe kaza dolayısıyla açığa çıkan denetimsizlik, halkları saklanmış olan başka kazaların varlığının ortaya çıkması nükleer kirlenmenin başlıca sorumlusu olmakla birlikte yegana sorumlusunun kapitalizm olmadığını da gösterdi. Sanayinin atmosfere saldırdığı SO2 gazların başlıca sorumlusu olduğu asit yağmurlarının Orta ve Doğu Avrupa'da yok ettiği milyonlarca hektarlık ormanlık alanlardan Comecon ülkelerinde metallürji teknolojisinin cevherlerden kimyasal indirgeme yoluyla metal üretme süreçlerine başvurmasının sorumlu olduğu biliniyor. Karadenizin kirliliği ve Sovyet balıkçı filolarının kitle halinde avlanmalarında kapitalizmden daha az rol oynamadığı balinaların neslinin tükenmesi tek bir nedene kapitalizme bağlanamaz. Daha doğrusu su anlamda bağlanabilir: teknolojinin, üretim araçlarının gelişiminin evrensel bir rekabetin konusu olmaktan çıkarılması, nesnelerin metalaşmaktan çıkarılması, teknolojinin kar üretmenin değil, toplumun gerçek ihtiyaçlarını üretmenin yöntemi haline getirilebilmesi ancak kapitalizmin dünyadan yok edilmesiyle mümkündür; kapitalizmin varlığında ve onun egemenliğindeki bir dünyada kısmi kalam sosyalizmde kapitalizmin belirlediği bir üretici güçler kütlesi ve teknoloji ile yapılan üretim, insan üretici gücünün, doğal çevrenin tahribine ister istemez katılmaktadır.

Dolayısıyla, global sorunların nihai çözümüne yönelebilmemesi bile, sosyalizmin dünya çapındaki zaferini şart koşar. Ancak bu kadarı henüz yeter değil gerek şarttır.

Nihai çözümün elde edilmesi kapitalizmin yarattığı ve etkilediği tahribatı önleyecektir, ama bunun onarımı tıpkı kapitalizmde tahrib edilen insanın içinde yeniden kendisini kuracağı bir kültür devrimini gerektiricekse aynı şekilde kendisiyle birlikte çevresine de yeniden kuracağı bir çevresel devrimi gerektirecek gibi görünmektedir.

VI. İŞÇİ SINIFI VE TOPLUMSAL MUHALEFET

İşçi sınıfının toplumsal muhalefetle ilişkisi onun--geçici ya da kalıcı-- müttefikleriyle ilişkisidir. Egemenlik için mücadele eden her sınıf gibi, işçi sınıfının da kendi dolaysız amaçlarını toplumdaki tüm ezilenlerin talepleriyle bağdaştırdığı bir programı çevresinde ortaya koyabilmesi toplumsal muhalefet üzerinde hegemonya sağlamasının anahtarıdır. Bu hegemonya ancak, burjuva toplumun ilişkilerinin kapitalizm zemini üzerinde çözümlemeyeceğinin açıklanabilmesi ve pratikte kanıtlanabilmesi sayesinde sağlanabilir. Kitlelerin burjuva toplumun sürekliliğine ve kendini yeniden üretmesine verdiği onay ile gerçek çıkarları arasında nesnel bir çelişme bulunur. Sosyalist muhalefet, müttefiklerini, kitlelerin yaşadıkları bu çelişmeyi gerçek bir harekete dönüştürmeyi başarabildiği takdirde yanına çekebilecektir.

Ancak işçi sınıfının toplumsal muhalefete önderliği bakımından devrimci sınıf politikası ile reformist politika arasında çok belirgin bir ayrım vardır. Reformist politika iktidara yönelebilmek için çoğunluğun desteğine olan gereksinimi, bu çoğunluğun çıkarlarının sosyalizmle bağdaşmayacağı gerekçesiyle, kendi amaçlarını burjuva toplum ve burjuva devlet ile sınırlı olarak formüle eder. Öteki ezilen sınıflar, kalmanlar ve toplumsal hareketlerle ilişkisinin ancak burjuva toplum düzeyinde kurulabileceğine dair bu tez, gerçekte işçi sınıfının devrimci hareketini toplumsal muhalefet karşısında öncü değil artçı bir konuma sürükler, muhalefetin hareketini en geri katmanlarının yürüyüşüne uydurur. Örneğin, reformist politika için bir "milli" davanın savunulmakta olması ancak "yurtsever" kimliğiyle, bir "demokratik" davanın savunulması ancak "demokrat" kimliğiyle toplumsal muhalefete önderlik edilebileceği yargısına vardırır. Programından sonra adını da değiştiren İtalyan Komünist Partisi bu reformist politika çizgisinin varması mümkün olan en son noktayı gösteren canlı ve yeni bir örnektir.

Oysa, kapitalist toplumun sürekliliği ve kendisini yeniden üretmesi yalnızca zorla değil, çıkarları kapitalizmle

çalışan büyük kitlelerin onayının kazanılmasıyla sağlanabildiğine göre, sosyalist muhalefet kendi müttefiklerini, ancak bu hegemonyayı parçaladığı takdirde yanına çekebileceği açıktır. Dolayısıyla her biri, kapitalizmin ve burjuva devletinin baskı ve sömürsü yüzünden muhalefete sürüklenmiş olan toplumsal güçler karşısında açık, anti-kapitalist bir politik çizgi izlenmesi işçi sınıfının, toplumsal muhalefetle varolan hegemonya sistemine meydan okuyan bir ilişkiye girebilmesini mümkün kılabilir. Bu halde, işçi sınıfının toplumsal muhalefete sosyalist sınıf politikası ile önderlik etmesi, amaçlarını gizlemesini değil açıkça ortaya koymasını, çoğunluğun desteğini, "yurtsever" ya da "demokratik" değil, sosyalist kimlikle kazanmasını gerektirir.

Wash

1. İşçi Sınıfının Toplumsal Muhalefetle İlişki Alanları.

1. Toplumsal/Siyasal Mücadele Alanı:

a) Küçük mülk sahibi ve mülksüzleşmekte olan üreticilerin-- küçük köylüler, esnaf ve zanaatkarlar-- muhalefeti, ekonomik bunalım dönemlerinde işçi sınıfının devrimci hareketinin burjuva hükümetlerinin iktisat, para ve maliye politikalarına, burjuvazinin tahakkümüne yönelttiği eleştirileri, "mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi" çözümüne kadar taşınmasını mümkün kılar. Bu tabakaların mülk sahipliği temeli üzerinde olmakla birlikte kendilerinin de emekçi oluşları, işçi sınıfının onlarla ortak bir dil geliştirmesini hem sağlar, hem gerekli kılar. Ancak bu muhalefetin doğrudan doğruya üretim tarzında bir devrime bağlanabilmesi, işçi sınıfı iktidarı altında ve bir süreç içinde olabilir.

b) Topraksız ve yoksul köylülerin, kırsal yarı proleterlerin muhalefeti, doğrudan doğruya mülk sahipliğine, büyük toprak sahiplerinin mülkiyetine yönelen doğası ile işçi sınıfının anti-kapitalist muhalefeti için dolaysız bir illifak alanı sağlar.

Kime Satacaklar

c) Öğretmenler, memurlar, teknik elemanlar, sağlık görevlileri vb. ücretlilerin muhalefeti doğrudan doğruya üretim tarzında bir devrime bağlanabilme yeteneği taşır. Emek güçlerinden başka satacak birşeyleri olmayan bu çalışanlar, muhalefetlerini kapitalizmin yıkılmasına kadar götürmeleri ve işçi hareketinin yörüngesinde toplanmaları en çok kabul olan tabakaları oluşturur. İşçi hareketi bu kesimlerin muhalefetlerini doğrudan doğruya anti-kapitalist bir temele yerleştirmeleri için, onları proleterlerden

görüldüğünde ayıran statülerin gerisindeki ilişkilerin aydınlatılmasına özel bir dikkat göstererek, tüm temel taleplerini sahiplenebilir.

Bununla birlikte, bu tabakalar içinden yeni bir küçük burjuvazinin (büro, muayenehane, dersane, laboratuvar ve atölye sahipleri) de türediğinin gözardı edilmemesi, bu katmanların kapitalizme muhalefatinin meslek temelinde değil ücretli emek ve sermaye ile olan ilişki temelinde belirlenmesinin gerekliliğine dikkat çekilmelidir.

d) Kentlerin yarı proleterlerinin, gecekondu sakinlerinin ve işsizlerin kapitalizmin kar ve rant üreten mekanizmalarının sonuçları karşısındaki direnişleri, bir başka muhalefet dinamiği olarak işçi sınıfının mücadelesiyle ilişkilendirilebilir. İşçi sınıfının hem içinde hem dışında yaşayan bu tabakalar arsa ve emlak sahipleri ve büyük sermaye ile sürekli bir didişme içinde işçi sınıfının düzene karşı çağrılarını karşısında duyarlı bir kesimi oluşturlar. Muhalefettelerine proletaryanın yön vermemesi/ verememesi halinde faşizmin kitle temeli de olmaya eğilimli bu kitleler kentlerdeki sınıf mücadelesinin tayin edici güçlerinden biridir.

İşçi sınıfının sosyalist politikası, bu katmanların muhalefetteleriyle hegemonik bir ilişki kurabilmek bakımından bir yandan emekçi kesimlerin aydınlarını organik aydınlar olarak saflarında toplamak öte yandan bu katmanların özgül taleplerini ve muhalefettelerini geçiş talepleri halinde formüle edebilmekle yükümlüdür.

ii. Örgütsel alan.

İşçi sınıfı hareketi toplumsal muhalefatin örgütlenmesine öncelikle kendi örgütlenme ve mücadele biçimlerini devrimci bir mücadelenin gereklerine uyarlayarak katkıda bulunabilir. İşçi sınıfı düzen sınırları içinde kurulu yapıların sendikaların, derneklerin, yasal gösterilerin sağladığı bütün imkanlardan yararlandığı gibi, mücadelenin düzenin sınırları dışına taşıdığı dönemin, ortaya çıkardığı ve çıkarması muhtemel yapılardan da değişmez bir biçimde kitlelerin özörgütlenmelerinin ve özaydınlıklerinin geliştirilmesi için yararlanır. İşçi sınıfının çeşitli düzeylerde ve çeşitli işlevleri olan örgütlenmeleri arasındaki ilişkiyi kurmak öncü partisinin yükümlülüğüdür. Parti sınıfın öncüsünün örgütü olarak sınıfla ilişkisini bu kitlesel örgütler aracılığıyla kurabilir. Yalnızca öncülerden ibaret bir partinin işçi sınıfının sosyalizme götürme görevi hareketinin yerini alması düşünülemeyeceğine göre kitlesel işçi örgütlerinin varlıklarının korunması ve her düzey ve işlevde çeşitlendirilmesi sınıfın maddi ve manevi mücadelesini kendi özaydınlığıyla yürütebilmesinin şartlarından biridir.

İşçi sınıfının özylemi ve özörgütlenmesinin gelişmesi, toplumsal muhalefetin de mücadele biçimleri ve örgütler geliştirmesine ışık tutar. İşçi sınıfının iktisadi çıkarlarını savunmasının aracı olan sendikaların, üretici, tüketici, memur vb. sendikalarının kurulmasına örnek teşkil etmesi bunun kanıtlarındandır. Devrimci dönemlerde toplumsal muhalefetin devrimci bir karakter edinebilmesi taleplerinin kapitalizmin sınırlarını aşması kadar mücadele ve örgütlenme tarzının da kurulu düzen sınırlarını aşan bir nitelik edinmesiyle mümkün olabilir. Bu, toplumsal muhalefetin gelişme ritmine de bağlı olarak kurulu düzen içindeki yapıların--sendikaların, derneklerin, yasal gösterilerinin--kategorik olarak reddini gerektirmez. Ancak reformizmin toplumsal muhalefeti yalnızca ve birincil olarak bu yapılara bağlayan muhalefet örgütlenmesi anlayışının, devrimci sonuçları öngörmeyen, burjuva egemenliğinin yerini almayı değil onun üzerinde etkide bulunmayı hedefleyen politikasından farklı olarak devrimci politika, her an kitlelerin muhalefetine yalnızca devrimci talepler biçiminde dile getirilmesiyle değil, aynı zamanda bu talepler çevresinde özylemliliğinin geliştirilmesi, özörgütlenmesinin gerçekleştirilmesiyle de azami ölçüde ilgilenmesi, işçi hareketinin toplumsal muhalefetle eklemlenebilmesinin ve kitlelerin faaliyetlerinin arttığı dönemlerde faaliyetin sonuçlarının sistemi zorlamasını sağlayacak başlıca şartlardandır.

iii. Kültürel/Entellektüel Alan:

Toplumsal muhalefetin kültürel/entellektüel cephesi nde mücadele potansiyel müttefiklerin aydınlarını işçi hareketinin yanına çekmeyi ve onların sosyalist dünya görüşüyle ilişki kurmalarını amaçlar. Egemen sınıfın kültürel hegemonyasının parçalanması, işçi sınıfının dünya görüşünün ve kapitalizmin eleştirisine dayalı bir entellektüel atmosferin yaygınlaşmasını, kapitalizmin toplumsal ilişkilerinin insan dışı doğasının değerlerinin inkarını ve yeni devrimci değerlerin islenip geliştirilmesini gerektirir.

Faaliyetlerinin merkezinde politika bulunan işçi sınıfının öncü partisi özerk bir yaratıcılık ve bilgi alanı oluşturan kültürel entellektüel faaliyet alanının çekilip çevrilmesini ve yönlendirilmesini üstlenemez. Sınıfın mücadelesinden beslenen toplumsal atmosferin organik aydınlarının teorik müdahalelerinin de etkilediği kültürel/entellektüel alan üzerindeki etkisi dolaysız siyasal müdahalelerle şekillendirilemeyeceğinden, işçi sınıfının öncü partisinin varolan kültürel/entellektüel hayata yönelttiği eleştiri bu alandaki etkisinin hem yeten hem gerek şartıdır.

VII. EZİLEN ULUSUN MUHALEFETİ VE İŞÇİ SINIFI.

Tarihsel olarak bir burjuva hak olan ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı mücadelesi, varolan devlet çerçevesinde bir gerilim yarattığı ölçüde devrimci bir dinamik oluşturun. İşçi sınıflarının ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı mücadelesini sosyalist mücadeleye bağlayabilmeleri kendi tarihsel rollerini doğru oynamalarını, ezen ulus proletaryasının ezilen ulusun ayrılma hakkını şartsız savunmasını, ezilen ulus proletaryasının ise iki ulusun birliğini savunmasını gerektirir. Bu ilişkide kritik noktada ezen ulus proletaryasının sosyalist öncüsünün kendisini burjuva devletin sömürgeci terörist politikasından, şovenizmden kararlı bir biçimde ayırıp ayırmadığıdır.

Böyle bir politikanın uygulanamamış olması, farklı ulusların proletaryanın hegemonik bir ittifak sistemi içinde değil zor yoluyla birbirlerine bağlanmaları, ilhakçılık, örnekleri Sovyetler Birliği'nde son yıllarda çokça görüldüğü gibi devrimden çok uzun yıllar sonra bile ezilen ulus milliyetçiliğini diriltmeye yeterlidir.

L'évolution rapide des événements récents en Turquie rend nécessaire de mieux faire connaître à l'opinion publique internationale la lutte du peuple de Turquie contre la montée du fascisme.

C'est pourquoi, du point de vue de la classe ouvrière, l'évaluation de cette lutte, exprimée par une personnalité apte de représenter le mouvement ouvrier de la Turquie comporte une importance capitale. Car cela permettra aux forces mondiales de la démocratie, de la paix et du socialisme de mieux connaître la lutte du peuple de Turquie et de manifester une solidarité plus active.

Conscients du poids de cette nécessité, nous publions en bilingue, en français et en anglais, la traduction de l'allocution prononcée par Behice Boran, Présidente du Parti Ouvrier de Turquie, lors de la réunion des délégués départementaux de son parti, l'organisation la plus active de la classe ouvrière de Turquie.

L'allocution de Boran acquiert une importance particulière par l'évaluation que le mouvement révolutionnaire de Turquie porte sur l'évolution mondiale et par la façon dont la classe ouvrière de Turquie détermine sa position par rapport aux camps idéologiques.

AGENCE INFO-TÜRK

behice boran

Behice Boran, la Présidente du Parti Ouvrier de Turquie (POT) était et demeure une des principales cibles des forces réactionnaires de la Turquie. Lors du régime militaire issu de l'intervention du 12 mars 1971, Mme Boran, à l'âge de 61 ans était condamné à 15 ans de réclusion et avait dû purger sa peine à Adapazarı, dans des conditions inhumaines, jusqu'en juillet 1974, la date à laquelle elle fut amnistiée.

Ce n'était pas la première fois que Behice Boran avait de telles querelles avec les forces réactionnaires du pays. Témoinant d'une personnalité courageuse et vaillante, elle a passé toute sa vie, en effet, dans la lutte contre le fascisme et pour le socialisme et l'indépendance nationale. Elle est parmi ceux qui mènent le combat pour la démocratie durant la période ténébreuse du "chef unique-parti unique" de 1923 - 46. Elle poursuit sa lutte à travers les revues qu'elle publie durant cette période: "Le Pays et le Monde", "Les Pas"... Chargée de cours à la faculté des lettres d'Ankara (1938 - 1946) après un doctorat en sociologie à l'Université de Michigan aux Etats-Unis, elle entreprend des analyses de structure sociale de la Turquie et constitue à ce titre l'une des principales cibles de l'offensive générale du fascisme déclenchée par le

pouvoir contre les membres progressistes du corps enseignant; en 1946 elle perd son poste. Acquittée devant le tribunal Behice Boran ne pourra cependant plus retourner à l'Université pour la simple raison que le Ministère de l'Education Nationale avait, entre-temps, supprimé la chaire de sociologie.

Elle est ensuite la Présidente de l'Association des Amis de la Paix créée en 1950. Pour avoir protesté contre l'envoi de soldats turcs en Corée, cette association sera aussitôt dissoute et ses dirigeants arrêtés et condamnés à de lourdes peines de prison. Et c'est en prison que Behice Boran mettra au monde son fils unique.

Privée de ses droits politiques, elle assure la vie des siens en faisant des traductions durant la période du Parti Démocrate où la réaction et le Mac Carthysme se déchaînent.

Dans l'atmosphère relativement démocratique de l'après 1960, Behice Boran recouvre ses droits politiques, et entre au Parti Ouvrier de Turquie en 1962 et poursuit sa lutte au sein de cette seule organisation socialiste légale de la Turquie.

L'un des 15 députés du POT au Parlement en 1965, elle y défendra les intérêts du peuple travailleur.

Elue en 1970 secrétaire nationale du POT, elle en deviendra la présidente au 4e Congrès Nationale en Octobre de la même année. Sa présidence coïncidera avec le plus sombres jours de ces dernières années. C'est la période de l'offensive générale des forces réactionnaires en vue d'établir le néofascisme en Turquie. Des enquêtes sont ouvertes à l'encontre des dirigeants du POT en vue de supprimer la seule organisation politique légale de la gauche. C'est dans ce contexte qu'à eu lieu le coup du 12 mars 1971, et les dirigeants du POT furent tous arrêtés et le POT lui-même fut interdit le 20 juillet 1971. Le procès de ses dirigeants a duré plus d'un an et demi et s'est soldé par des peines

allant jusqu'à 15 ans de prison. Behice Boran condamnée de surcroît à 5 années en résidence surveillée dans la ville de Giresun.

Behice Boran qui, par son attitude courageuse, décidée et conséquente devant les tribunaux de l'état de siège a donné l'exemple de la force morale des révolutionnaires, raconte dans la préface du livre intitulé *"Le Procès du POT, de deux points de vue"* comment elle avait évalué la situation lors de sa détention: "...cet ordre qui existe de facto ne pouvait pas tolérer le parti de la classe ouvrière, le parti socialiste. Il fallait éliminer le POT et le mouvement socialiste qu'il représentait. On l'a fait.

"Ou bien on a cru pouvoir le faire. Car on ne sait pas, ou bien on oublie que les mouvements sociaux politiques naissent en conséquence des conditions objectives, répondent aux besoins de la société. Tant que cette situation objective existe, et se développe encore, il est impossible qu'elle ne se reflète pas dans la conscience des hommes, et qu'elle ne les ébranle pas et ne les incite pas à trouver des solutions. Les mouvements qui naissent de ces conditions et nécessités, même s'ils subissent des modifications concrètes dans ses formes, continuent à exister dans l'essentiel. En Turquie aussi, quels qu'ils soient les jugements prononcés par les tribunaux, le mouvement socialiste trouverait sa forme d'expression sur la scène politique et resurgirait. Le mouvement 'POT' dans des conditions nouvelles, marqué par le cours de l'Histoire, serait entraîné sous une forme nouvelle... Par conséquent dans cette situation extrêmement importante que constituait le procès, je devais expliquer et défendre, en tant que membre et dirigeante du Parti, le caractère propre et les vues du POT, redresser solidement le socialisme en face du capitalisme et l'idéologie de la classe ouvrière en face de l'idéologie bourgeoise."

En conséquence des luttes de toutes les forces démocratiques et des élections du 14 octobre 1973, Behice Boran a regagné la liberté en juillet 1974 avec tant d'autres patriotes, démocrates, progressistes et socialistes.

Behice Boran a recouvert ses droits politiques grâce à une modification constitutionnelle qui visait essentiellement à rendre leurs droits aux membres du Parti Démocrate frappé par le coup d'état militaire de 1960 et dont les progressistes persécutés par le régime militaire de 1971 ont pu inévitablement profiter. Lors de la refondation du POT le 1er mai 1975, on remarquait son nom parmi les fondateurs et à la première réunion, elle fut élue à l'unanimité à la présidence du Parti.

Behice Boran est de nouveau, en tête de la lutte pour la démocratie, l'indépendance, le progrès social, la paix et le socialisme.

Allocution prononcée par Behice Boran,
Présidente du Parti Ouvrier de Turquie,
à la réunion des délégués des fédérations
départementales du POT.

Ankara, les 22-23 novembre 1975

Dizileli

TÜRKİYE'DE DE, BATI AVRUPA'DA DA AYNI PARTİ DEĞİL MİYİZ?

Elif Toroslu

Batı Avrupa Yürütme Komitesi'nin konferansa hazırladığı komitelerine ilettiği metni, buna karşı hazırlanan alternatifte Yeni Yol'da A. Kardam'ın yakınından öğrendim. Yeni Yol'da bu konuyla ilgili tartışmaları okudum. Bence tartışma yanlış bir temelde yürüyor. Karşılaştıkça olarak da yeni anlayış-eski anlayış biçimindeki değerlendirmeler de bu yüzden havada kalıyor.

A. Kardam'ın yazısından Yürütme Komitesi'nin metninde ve alternatifte öngörülen temel görevler şu şekildedir:

Metin:

- 1-Türkiye'ye ilişkin görevler
- 2-Eşit haklar mücadelesi, vb.
- 3-Bulunulan Ülkeye ilişkin görevler

Alternatif:

- 1-Bulunulan Ülkeye ilişkin görevler
- 2-Türkiye'li göçmenlere ilişkin sorumluluklar
- 3-Türkiye'ye ilişkin görevler

Bence, bir ile uzun yerleşmesi . Batı Avrupa'daki parti örgütlerinin özgülükleri . Türkiye'ye ilişkin görevlerin başa alınması . Bütünsel bir mücadele platformu ile donatıyor.

Bence, partinin açısından terk edilmesi gereken anlayış, TBKP'nin yurt içinde , yurt dışında farklı görevlerle donatılmasıdır. Doğal olarak bu yaklaşım, yoldan beri süren ve bir türlü bitmeyen, yanlış temelde yürütülen . de hiçbir zaman bitemeyecek olan tartışmalara ebelik etmektedir. Bence, Üsküdar parti örgütü ile Gelsenkirchen parti birliği arasında, kimlik açısından hiçbir fark yoktur. Öne çıkartılan görevler açısından da, "TBKP nasıl bir partidir?" TBKP'nin mücadele görevleri nelerdir?" sorularına, yanıtlar, bunu kanıtlıyor.

TBKP demokrasinin ardıcıl savunucusudur: Bizim programımız bunu öngörmektedir. O nedenle de, parti örgütleri, nerede bulunsurlarsa bulunsunlar, demokrasi mücadelesi verirler. Türkiye'de demokrasiyi kazanmak için yurt dışında bulunulan ülkedeki demokrasi mücadelesine katkıda bulunmak için çalışırlar. Türkiye'deki bir parti örgütü, Pakistan'da verilen demokrasi mücadelesine kayıtsız kalmaz. Batı Avrupa'daki bir parti örgütü de öyle. Ama TBKP örgütü olduğu için, Türkiye'deki demokrasi mücadelesi açısından elverişli dış koşulları yaratmak için çaba gösterir.

Barış, TBKP için stratejik öncelikler: Bizim programımız bunu

öngörmektedir. O halde bir parti örgütleri, nerede bulunsalrarsa bulunsunlar, barışı kazanmak için çalışmalırlar. Bu açıdan Türkiye'deki bir parti örgütü, nükleer silahlanma, yerel çatışmaların sona erdirilmesi, silahlanmadan kaynaklıların kalkınmaya akıtılması mücadelesine kayıtsız kalmaz. Türkiye'nin barışçı, egemen bir dış politika izlemesi için çalışır. Batı Avrupa'daki bir örgüt için de aynı ^{değer} geçerlidir. Barışı kazanmak mücadelesinde hangi konu öne çıkarsa, o uğurda mücadele verilir. Ama yurtdışındaki bir parti örgütü, Türkiye'deki mücadele açısından barışçı bir dış ortamın yaratılması için ^{değer} çaba gösterir.

TBKP insan haklarının ardıcıl savunucusudur: Programımız, bu temele oturmaktadır. Bu nedenle, tüm parti örgütleri, nerede bulunurlarsa bulunsunlar, haksızlığa, baskıya uğrayan herkesin çıkarlarını savunur. TBKP'nin yanı sıra, tüm demokratik, sosyal, devrimci örgüt ve kişileri savunur, onlarla dayanışma örgütleri. Ayrıca yeryüzünde haksızlığa uğrayan, baskı gören bütün insanlarla dayanışma gösterir. Nelson Mandela'ya özgürlük, Üsküdar parti örgütü için de, Gelsenkirchen parti örgütü için de kayıtsız kılınacak bir istem değildir.

TBKP emekçilerin hakları ve çıkarlarının ardıcıl savunucusudur: Program, partimizin profilini böyle çiziyor. O nedenle, parti örgütleri, nerede bulunurlarsa bulunurlar, emekçilerin hakları ve çıkarları için mücadelede en önde olmalıdırlar. Türkiye'de de. Batı Avrupa'da da. Batı Avrupa'daki TBKP örgütü, bulunduğu ülkede emekçilerin hakları uğruna verilen mücadelede ^{desteklerken} yer alırken, bu ülkelerdeki Türkiyeli emekçilerin hakları uğruna mücadelede ^{yer alırken} yarımcı olurken, Türkiye'de emekçilerin verdiği mücadeleyi destek verir, bu mücadeleyle dayanışma örgütleri.

- 3 -

Birincisi, diğer politik, sol, ilerici, demokrat güçlerle diyalog kurmada hala "kendimize yakın" ^{gördüğümüz} güçleri öne almaya yönelme yanlısıdır. Görevlerimizi bu şekilde formüle ettiğimiz zaman, bu mücadele konularında herkesle dayanışmaya, işbirliğine, diyaloga girebiliriz. Bu, Türkiyeli sol, ilerici, demokrat güçlerle ilişkiler açısından da geçerlidir. Bulunulan ülkedeki solcu, ilerici, demokrat güçlerle ilişkiler açısından da. Ama yalnızca onlarla da değil. Mücadele konularımızda, bizim istemlerimizin biri için bile yürümeye hazır olan ya da yürümekte olan herkesle birşeyler yapabiliriz.

İkincisi, parti içi yaşamın demokratikleştirilmesi, parti içinde açıklığın yerleştirilmesi konusundaki sorunları ^{politik} mücadelelerimizden kopararak ele alma yanlısıdır. Bu, tartışmalar içinde ^{politik} sorunlara açık olan, tartışma, eleştirme, tartışma ortamı ve açıklık konusunda ciddi eksiklikler vardır. Parti içi yaşamda sekterlik, hala varlığını sürdürüyor. Sekterlikten derece farklarıyla da olsa, herkes nasibini almıştır, söyler de.

Görevlerimizi bu şekilde formüle ettiğimiz zaman, kendimizi ^{programımızda yer alan sorunlar} bu görevlerle özdeşleştirdiğimiz ^{özellik} parti içindeki demokrasinin ve açıklığın önündeki esaslı ve temel tüm engeller çok ^{net} olarak açığa çıkacaktır. Çünkü bu engeller ancak parti içi demokrasinin ve açıklığın işlediği koşullarda yerine getirilebilir. Dışarıya farklı, içeriye farklı ^(kendine farklı bakış açısı) standartlar ^{bu} tomoldo iflas edebilir. Öte yandan haksızlığa uğramış, acı çekmiş yoldaşlar da haklılıklarını ^(kendilerine karşı) kotardıklarıyla kanıtlama olanağına kavuşacaklardır.

~~Özetle şimdi sekterliğe, kendiz
hakkında kendiyi sektör almanaydı
yanı sıra
Öğrenimsiz söylemediğimiz ve
"yenilik", "te", "kendilik" gibi yeni
yollarla kendilerini belirlediklerini
de bilmiş manevra yapıyor.~~

TÜRKİYE SOSYAL İSTİSM VAKFI

Yeni Yol - Tahsin'e

KARAR

BATI BERLİN PARTİ KONFERANSI İÇİN KARAR VE KARARLAR

TBKP Batı Berlin konferansı Batı Avrupa Komitesine, tartışmaya sunduğu metni aşağıdaki noktaları temel alarak, parti programı ile uyumlu bir şekilde, yığınların içinde ve yığınlar için parti anlayışıyla yeniden formüle edilmesini önerir:

- Metin, Batı Avrupa örgütlerinin amacının yalnızca Türkiye'ye yönlülen barış ve demokrasi mücadelesine katkı olduğu, içinde bulunduğu ülkenin sosyal ve politik yaşamına katılmanın ise bunu hayata geçirmenin bir aracından ibaret olduğu mantığı üzerine kurulmamalıdır. Batı Avrupada bir Türkiyeliler topluluğu yaşamaktadır ve örgütlerimizin bu topluluğa kökleşmesi, bu topluluğun içinde yaşadığı sosyal ve politik yaşama aktif katılması bir "araç" değil en temel bir amaçtır.

- Batı Avrupadaki örgütlerimizin bu alandaki zayıflıkları nedeniyle: Örgütlerimizin karşı karşıya bulunduğu, değişik ama birbirine bağlı görevlerin oluşturduğu "zincir" içinde "ana halka" bugün, içinde yaşadığımız Türkiyeliler topluluğuyla canlı şekilde bağlanmaktadır. Her parti örgütü, her yoldaş, içinde bulunduğu yığınlar önünde partinin, Parti önünde ise bu yığınların gerçek birer sözcüsü olmalıdır.

- Metin, en başta yer alan, günümüzde barış ve demokrasi mücadelesinin her geçen gün daha geniş ölçüde uluslararası nitelik kazandığı olgusundan gerek ilkesel gerekse pratik sonuçlar çıkarmamalıdır. Oysa bu olgu -özellikle de bir politik bütünleşme sürecinin söz konusu olduğu Batı Avrupada- artarak önem kazanıyor. Bu olgunun hem pratik sonuçları açısından, hem de parti örgütlerimizin uzun erimli işlevi açısından önem metinde belirtilmelidir.

- Metin, göçmen sorunlarının çözülmesi Türkiye'de iktidar sorununa, Batı Avrupa ülkelerindeyse tam eşit haklılık gibi güncel, ama görece uzun erimli bir sorunun çözümüne bağlamamalıdır. Bunların çözümünde mücadele-diyalog-uzlaşma unsurlarını birbirine bağlayacak somut yöntemler üzerinde durmalı ve aynı zamanda sorunun uluslararası boyutunu göstermelidir. Partimizin programı ve yeni politikası ile uyumlu yaklaşım, sözünüştüğü üstlendiğimiz emekçilerin yaşamsal güncel sorunları için her düzeyde somut çabaları önne almayı, uzun erimli hedefleri de güncel kazanımlarla adım adım örmeyi gerektirir.

- Metin, partinin legale çıkma mücadelesiyle ilgili olarak özünde eskiden farklı, partinin legale çıkma hedefinin yeni getirdiği olanakları göstermelidir. Özellikle legal biçimlere yönelmenin parti içi demokrasiyi yetkinleştirmemiz için getirdiği olanaklar belirlenmeli, bu yönde somut biçimler geliştirilmelidir.

Abdül Kadir

Günay Tufan

TÜRKİYE SOSYAL TUSAİ TARİH ARASTIRMA VAKFI

YURTDIŞINDAKİ POLİTİK FAALİYETİMİZ ÜZERİNE

Partimizin yurtdışındaki faaliyetinin tarihi ülkemiz komünist hareketinin tarihi kadar eskidir. Fransa'da, Almanya'da, Rusya'da Türkiyeli politik göçmen, aydın, öğrenci, işçi ve savaş esiri asker çevreleri içinde komünistlerin -Mustafa Suphi'lerin, Şefik Hüsnü'lerin, Ethem Nejat'ların, Reşat Fuat Baraner'lerin- çalışmaları Türkiye Komünist Partisi'nin kuruluşunda önemli bir rol oynamıştı.

Ancak 1960'larda başta Fedaral Almanya olmak üzere Batı Avrupa ülkelerine Türkiye'den yığınsal bir göçmen işçi göçü gerçekleşti. Yine aynı dönemde, 1980'lere değin yurtdışında yüksek öğrenim gören Türkiyeli öğrenci kitlesi de oldukça geniş bir boyuttaydı.

70'li yıllara gelindiğinde TKP'nin yurtdışındaki politik faaliyeti özel bir ağırlık kazandı. Bunda Türkiyeli göçmen işçi ve öğrenci kitlesinin bu menli yaygınlaşmasından çok, partinin sınırlı bir illegal örgütsel varlıktan ülkenin politik sahnesinde boydan boya yer almaya yönelik giriştiği atılım için Batı Avrupa'da bir "köprübaşı" gereksinimi duyulması rol oynadı.

Gerçekte değişen derecelerde baştan beri kendini gösteren bu yaklaşım 1970'lerin koşullarında yeni bir anlam ve boyut kazanırken koşullardaki değişiklik de bu yaklaşım üzerinde etkiye bulunuyor, yeni yaklaşımlar gereği giderek kendini hissettirmeye başlıyor, ve bu artan ölçüde pratikte çelişkili sonuçlara yol açıyordu. "Köprübaşı" işlevi öğrenci kitlesi içerisinde ve 12 Mart döneminin sonucunda ortaya çıkan politik göçmen çevrelerinde bir faylı sonuç verirken, göçmen işçi kitlesi içerisinde oldukça sınırlı kalıyordu. Bu yaklaşım ve çalışmalar içinde doğan göçmen işçi dernekleri bir yandan bu işleve hizmet etmekte güçlük çekerken, öte yandan bizzat bu işlev nedeniyle giderek kalıcılık eğilimleri göstermeye başlayan göçmen işçi kitlesinden giderek kopmaya yüz tutuyor ve hatta 1970'lerin sonlarına gelindiğinde yer yer kendiliğinden kapanmaya bile başlıyordu.

1980'lerde Batı Avrupa'ya ikinci bir yığınsal göç dalgası gerçekleşti. 12 Eylül darbesini izleyen dönemde aralarında çok sayıda TKP üyesi ve sempatizanının bulunduğu politik göçmenler yurtdışındaki politik faaliyetlerde yeni bir faktör oldular. Bu, yaşanmakta olan sürece çelişkili bir yönde etkiye bulundu. Birincisi, nesnel konumları itibarıyla politik göçmenler eski "köprübaşı" ya da "cephe gerisi" yaklaşımını güçlendirici etkiye bulunuyordu. İkincisi, Türkiye'de toplumun çeşitli kesimlerinde elde edilmiş olan yığın çalışmaları deneyimleri yurtdışındaki göçmen hareketine aktarılıyordu. Bu ve aynı zamanlarda TKP'nin 1981 MK Plenumu ile birlikte yığın çalışması na ve yığın örgütlerine komünistlerin yaklaşımı konusunda yaptığı özeleştirel değerlendirmeler ve geliştirdiği yeni politikalar göçmen sorunlarına daha ciddi eğilmeyi teşvik edici bir rol oynadı.

İşte bu koşullarda yurtdışındaki politik faaliyet üzerine kapsamlı bir tartışma gereksinimi kendini hissettirdi. "TKP 1986 Ulusal Konferans Tezleri" dizisi içinde "Batı Avrupa'daki Politik Faaliyetimiz Üzerine" başlıklı bir kitapçık yayınlanarak tartışmaya açıldı. Ancak o koşullarda bu metin üzerinde ne gerektiği ölçüde kapsamlı bir tartışma gerçekleştirilebildi ne de yürütülebildiği kadarıyla bu tartışmalar bir sonuca bağlanabildi. Türkiye Birleşik Komünist Partisi Program Taslağı tartışmaları sırasında da "Yeni Yol'un 15. sayısında çıkan bir yazı dışında- bu konu etrafında sonuca

götürücü bir tartışma olanaklı olmadı. Türkiye Birleşik Komünist Partisi 1. Kongresinde ise "Yurtdışındaki Türkiyeli Göçmenler Üzerine " başlıklı kararla "Merkez Komitesi'nin Partimizin yurtdışındaki faaliyetinin amaçlarını ve perspektiflerini somutlamak amacıyla bir çalışma yürütmesi " istendi.

Son olarak ise MK Politik Bürosunun Batı Avrupa parti örgütlerinin konferanslarına ilişkin kararı doğrultusunda Batı Avrupa Yürütme Komitesi "Batı Avrupa'daki Politik Faaliyetimiz Üzerine " başlıklı bir metin yayınlayarak, bu konferanslar sonunda nihayi şekli verilmek üzere, tartışmaya açtı. Böylece daha önce kısmen başlamış olan tartışma daha elverişli koşullarda, salt bu amaca dönük bir platforma kavuşmuş oldu. Şimdiye dek bu tartışma, yeterli olmasa da, bir hayli geniş biçimde Yeni Yol sayfalarında yansımış bulunuyor. (Bu arada son 5-6 yıldır İngiltere'de hiç de küçümsenemeyecek ölçüde başarılı bir faaliyet yürüten örgütümüzün deneyim ve yaklaşımlarının Yeni Yol'a yansımamış olmasının bizim önemli bir eksikliğimiz olduğunu belirtmeliyiz).

Bu tartışma nasıl yürütülmelidir?

Öncelikle, biz partimizin yurtdışındaki politik faaliyet ile göçmen örgütlerinin demokratik yığın çalışmasının ayrı ele alınması gerektiğini düşünüyoruz. Geçmişte görülen -ve hala yer yer süren- göçmen dernekleri aracılığıyla parti faaliyeti yürütme eğilimi nedenli zararlı olmuşsa, bugün ya da yarın da parti örgütleri ile göçmen derneklerinin işlevlerini bu kez tersinden tartışarak, yani parti örgütlerine göçmen derneği işlevi yükleme eğilimi daha az zararlı olsun.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi 1. Kongre'de onaylanan Program temelinde ve Tüzük çerçevesinde çalışan örgütler bulunmaktadır. Nerede olurlarsa olsunlar tüm Türkiye Birleşik Komünist Partisi örgütleri tek bir Tüzük çerçevesinde, tek bir Program temelinde ve tek bir politik amaç doğrultusunda faaliyet yürütürler. Bugün tüm bunların düğümlendiği ana ödev, yalın, çağdaş bir kimlikte, birleşik, yığınsal, güçlü ve yasal bir Komünist Parti'nin Türkiye'nin politik sahnesinde yerini alması hedefi nerede olurlarsa olsunlar tüm Türkiye Birleşik Komünist Partisi örgütleri ve üyelerinin önünde duruyor. Başarının yolu Partimizin tüm güçlerini bu hedefe yönlelmesinden geçiyor.

Bu amaç ulusal olanı uluslararası olanın önüne koyan, "dar" ya da "çıkarıcı" bir yaklaşım olarak nitelenemez. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin yalnızca Avrupa'da değil tüm dünyada barış, demokrasi ve sosyalizm davasına karşı enternasyonal sorumluluğu en başta onun bu doğrultuda Türkiye'yi değiştirmeye katkısında ifadesini bulmaktadır. Türkiye'de demokrasinin kazanılmasına, Kürt ulusal sorununun çözümüne, bölge ve dünya barışına ve de yurtdışındaki göçmen yurttaşlarımızın sorunlarının (doğal olarak Türkiye'den kaynaklanan sorunlarının) çözümüne Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin büyük katkısı esas olarak bu amaçla somutlanmaktadır.

Öncelikle bunun saptanması ve altının çizilmesi gerekiyor.

Türkiyeli göçmen yığınına gelince. Elbette onların sorunları, önlerinde duran amaçlar Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin esas ilgi ve faaliyet alanı olan Türkiye'nin sorunları ve bu bağlamda Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin kendi önüne koyduğu amaçlar ile aynı değildir, olamaz.

Türkiyeli göçmenler bulundukları ülkelerde en başta eşit haklar için mücadele ediyorlar. Fakat yandan bu ülkelerde yerli halkın sayısız ekonomik, sosyal, politik, kültürel sorunlarını da farklı ölçülerde paylaşıyorlar. Dolayısıyla onlar salt özgül sorunlarının çözümü doğrultusunda, eşit haklar için mücadele etmekle de yetinemezler.

Salt bu mücadeleyle başarıyla yürütebilmek için değil, aynı zamanda - bulundukları ülkenin genel sorunlarını da yaşamazlık edemedikleri için- bulundukları ülkelerde genel olarak sosyal, ekonomik, kültürel, demokratik hakların korunup, genişletilmesi ve barış için mücadelelere aktif katılmak zorundalar. (Bu konuda, Batı Avrupa Yürütme Komitesi'nin hazırladığı metin - şimdiye kadarki tartışmalarda ortaya konulan- kalıcılaşma eğilimi ve hatta göçmen kitlelerinin giderek bir etnik azınlık konumu kazanmakta olduğu gibi önemli bir noktayı atlayarak, göçmenlerin sorunlarını eşit haklara sahip olmamakla sınırlama ve bulundukları ülkenin sosyal ve politik yaşamına katılmayı nesnel bir zorunluluktan çok, eşit haklar mücadelesinin başarısı için bir araç olarak görme eğilimi yansıtmaktadır.)

Yaşadıkları ülkenin genel sorunları ve özgül göçmenlik sorunlarının yanı sıra elbette göçmen toplumunun yurttaşları oldukları Türkiye'den kaynaklanan sorunları da var. Bunlar sadece gümrük, konsolosluk, askerlik hizmeti, yurttaşlık haklarının kullanımı v.b.'ne ilişkin değil, aynı zamanda sorunlarına hükümetler ve uluslararası kurumlar düzeyinde sahip çıkılmasına ilişkin olarak da ortaya çıkıyor. Ayrıca, sosyal ve ekonomik ilişkilerinin canlılığına bağlı olarak değişen ölçülerde ülkemiz sorunlarına ve dayanışmaya da ilgi duyuyorlar.

Türkiye'deki bir siyasal partinin taraf olacağı konular kanımızca - Türkiye Birleşik Komünist Partisi Program Taslağı tartışmaları sırasında, *Yeni Yol*'un 15. sayısındaki yazıda ele alındığı şekilde - işte burada ortaya çıkmaktadır: Göçmenlerin anayurtları ile süren ilişkilerindeki çeşitli baksızlıkları gidermeye çalışmak, onların sorunlarının uluslararası düzeyde takipçisi olmak, Türkiye'yi göçmenlerin yurttaşları olmaktan gurur duyacakları bir konuma getirmeye kararlı ve tutarlı olmak, v.b. Göçmenlerin genel olarak Türkiye'deki barış ve demokrasi mücadelesiyle, özel olarak Türkiye Birleşik Komünist Partisi ile dayanışmasının dolaysız, nesnel temeli işte budur.

Göçmenlerin bulundukları ülkelerde yeni hakla birlikte yürüttükleri barış, demokrasi ve toplumsal ilerleme mücadelelerinin ve bu çerçevede yükselttikleri kendi özgül eşit haklar mücadelelerinin politik yönetimi Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Programı temelinde, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Tüzüğü çerçevesinde kurulan ve Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin önüne koyduğu güncel politik amaçlara bağlı olarak çalışan örgütler aracıyla gerçekleştirilemez.

Bu yapılmaya çalışılırsa ya göçmen yığınının gitgide soyutlanan parti örgütleri ya da - "Türkiye için" oluşturulan eldeki araçlar ihtiyaca cevap veremediğinden ötürü - ayrı Tüzük, ayrı Program talepleri ortaya çıkar. Nitekim şimdi olan tam da budur. Örneğin, *Yeni Yol*'un 22. sayısında çıkan "*Parti Örgütlerinde Yeniden Yapılanma*" başlıklı yazıda "*bulundukları ülkeler kardeş komünist partilerin programları doğrultusunda ve bizim bu programlara bağlı olarak Türkiyeliler bazında geliştirdiğimiz istemler temelinde*" "*Parti programının bir bileşeni olabilecek*" (!?) ama bu programın ifade ettiği Türkiye sorunları ve dayanışma konuları gündemin son sıralarında yer alacak bir "*gelecek programı*" ve (muhtemelen yine bulunan ülkelerin partilerinin tüzükleri doğrultusunda!) bir "*iç yönetmelik*" talep edilerek, TBKP-yanlısı olmaktan öte Türkiye Birleşik Komünist Partisi ile hiç bir özgün benzerliği olmayacak, "Batı Avrupa Türkiyeliler Birleşik Komünist Partisi" anlamına gelebilecek bir örgütlenme önerilmektedir. Böylesi bir program temelinde oluşacak bir "Batı Avrupa partisi"nin amaçlarının sözkonusu ülkelerin komünist partilerinin amaçlarıyla çakıştığı açıktır. Bu durumda, aynı amaçlar doğrultusunda örgütlenmiş -biri ulusal ve etnik temelde, diğeri etnik temelde- ayrı komünist partiler ortaya çıkacaktır. Bu ise, "tek

ülke, tek sınıf, tek parti" ilkesi dahil, komünist partilerin örgütlenme ilkeleriyle gelişmektedir. Gerçekten Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin yurtdışı parti örgütlerinde köklü bir yeniden yapılanma zorunluluğu vardır, ancak ne bu kadar "köklü", ne de bu yönde.

Batı Avrupa Yürütme Komitesi'nin hazırladığı metinde soruna nasıl yaklaşılmaktadır?

Yayınlanan metin üzerindeki tüm tartışmaların etrafında döndüğü nokta kanımızca iki bağdaşmaz şeyi bağdaştırma eğilimidir. Önce tüm Türkiye Birleşik Komünist Partisi örgütleri ve üyelerinin tek bir amaç doğrultusunda faaliyet birliği (yaklaşık doğru olarak), ardından da Türkiyeli göçmenler arasında faaliyetin perspektifleri (yine yaklaşık doğru olarak) ortaya konulmakta, bunlardan ikincisi birincisine bağlanınca da "amaç", "araç", "çalışma konuları ve alanları", neyin neye bağlanabileceği üzerine yoğun bir tartışma çıkmaktadır. Sorun gerçekten de bir formülasyon sorunu değildir; bu nedenle formülasyonları "düzelterek", yayınlanan metni "katkılarla zenginleştirerek" çözüm bulunamaz. Tartışmalar içerisinde ortaya çıkan bir taraf Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin özgün kimliğini, bu kimliğin bölünmez bütünlüğünü dile getirmekte (bu taraf kişisel planda Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin bugün politik göçmen olarak yurtdışında bulunan kimi bir düzey yöneticilerinde somutlanmaktadır), diğer taraf ise önerilen biçimiyle göçmen yığınları içerisinde kalıcı ve başarılı bir çalışma yürütmenin zorluğunu ve hatırı olanaksızlığını dile getirmektedir (bu taraf ise kişisel planda göçmen yığınları içinde çalışma alanından sorumlu Batı Avrupa'da yerleşmiş bulunan Türkiyeli göçmen komünistlerde somutlanmaktadır). Kanımızca iki hareket noktasının - kendi iç mantıksal tutarlılıklarının yanısıra - bağdaşmazlığı da, tarafların bu biçimde somutlanışları da doğaldır.

Göçmen yığının mücadelelerini yürüttüğü mekan onların yaşadıkları ülkeler, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin mücadelesini yürüttüğü mekan ise, Türkiye'dir. Elbette tüm Türkiye Birleşik Komünist Partisi örgütleri ve üyelerinin belgisi - en dar anlamda olmamakla birlikte - "Herşey Türkiye İçin"dir ve elbette göçmen toplumu için bu belge geçerli olamaz (Nitekim Yeni Yol'un 23. ve 24. sayılarında bu belginin göçmen toplumunun yaşamından ve nesnel gerçekliğinden kopukluğuna tanıklık eden bir dizi yazı çıkmıştır). Göçmen toplumunun komünist öncülerinin belgisi "Herşey Öncelikle Yaşadığımız Ülke İçin"dir. Göçmenlerin yaşamının her bakımdan iyileştirilmesi öncelikle buna bağlıdır çünkü, Türkiye'den kaynaklanan sorunlar ise göçmenlerin günlük yaşamında bütününe oldukça küçük ve giderek küçülen bir parçasını oluşturmaktadır. Maddi yaşamda bugün tartışmasız olan bu gerçeklik giderek tinsel yaşama da artan oranda yansımaktadır (Tam asimilasyon evresine değin ulusal-etnik yakınlığın sürmesi bu gerçeği değiştirmez). Yaşadıkları ülkelerin sosyo-ekonomik yaşamı içinde nesnel olarak bulunan göçmen yığını o ülkelerin sosyo-politik yaşamına da artan ölçüde katılıyor ve katılacaktır. Bu ise, özgül göçmen yığın örgütlerinin yanısıra, o ülkelerin - işçi sınıfı başta olmak üzere - sosyal ve politik örgütleri içinde yer alarak gerçekleştirilecektir.

Bunların ışığında, Batı Avrupa Yürütme Komitesi'nin hazırladığı metnin demokratik göçmen hareketinin bağımsızlığını gözetici olmaktan uzak kaldığı görülmektedir. "Türkiyeli Göçmenler arasındaki parti faaliyetinin içeriği ve hedefleri" başlığı altında ve özellikle "Kanımızın Türkiyeli göçmenlere yönelik faaliyetinin bir yanını onların

eşit haklar mücadelesine yardımcı olmak ve bu mücadeleyi bütün gücüyle desteklemek oluşturuyor" fikri etrafında geliştirilen düşünceler bunun bir göstergesidir. Burada karşımıza çıkan yaklaşım gerek Türkiye Birleşik Komünist Partisi Programı'nda ve Alternatif Program'da gerekse Türkiye Birleşik Komünist Partisi 1. Kongresinin ilgili kararında dile getirilen yaklaşımı aşarak, göçmen hareketinin eşit haklar mücadelesi ve bulunulan ülkelerdeki barış ve demokrasi mücadelelerine katılımı için perspektif sunan programatik nitelikte bir belgeyi çağrıştırmaktadır. Oysa bu, demokratik göçmen hareketinin kendisi tarafından yapılmalıdır ve en iyi biçimde ancak böyle yapılabilir. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ne düşen ise, göçmen hareketinin üreteceği eşit haklar için mücadele temelindeki böylesi bir eylem programını desteklemektir. "Göçmenler için alternatif politikalar" öneren bir "eylem programı" Türkiye Birleşik Komünist Partisi Programı'nın değil, bulunulan ülkelerin kardeş komünist partilerinin programlarının "bir bileşeni" olabilir ancak. Türkiye Birleşik Komünist Partisi Programı'nın bileşeni olabilecek bir belge göçmenlerin -uluslararası düzeylerde ele alınması gerekenler dahil- Türkiye'den kaynaklanan sorunların temel almak durumundadır.

Bütün bunlardan, göçmen toplumunun komünist öncülerinin, genel olarak, bulundukları ülkelerin komünist hareketiyle bütünleşmesi perspektifinin öne konması gerektiği sonucuna varıyoruz. Bugün söz konusu hemen her ülkede komünist partilerin ilk başlarda "nesnel ve öznel koşullarına sahip olmadığı" göçmenler arasında faaliyet yürütmesi ve örgütlenmesinin asgari koşulları (partinin bu alanda şimdiye dek yaptığı çalışmanın da katkısıyla) artık gözardı edilemeyecek ölçüde oluşmaya başlamıştır. O partilerin göçmenlere ilişkin olarak programatik ve politik yaklaşımlarında hala yetersizlikler ve zayıflıklar olsa bile bu "Her şey Türkiye'nin Demokratik Yenilenmesi İçin" diyen Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin "dar"lığından daha az - ve aşılabılır - bir engel oluşturur. Mekan ve yönünü başka olan bir partinin yönünü çevirmeye çalışmak yerine, içinde bulunduğu mekanın partisinde yer alıp onun göçmenlere yönelik yaklaşımlar geliştirilmesine yardım etmek herhalde daha doğru ve daha sonuç alıcı olur. Bunun pratikte kolayca ve bu çırpıda gerçekleştirilemeyeceğinden hareketle bugünden başlayarak doğru yönde atılması gerekli adımların gözardı edilmesi haklı gösterilemez. Bu doğrultuda Türkiye Birleşik Komünist Partisi göçmen toplumunun komünist öncülerinin bağımsız, yığınsal bir demokratik göçmen hareketi yaratılması çabalarını ve -Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin amaçları doğrultusunda bir parti görevi üstlenebilecek (nesnel ve öznel) konumda olan üyeleri dışında - onların yaşadıkları ülkenin komünist hareketinde yer almalarını aktif olarak desteklemeli, bugün varılan noktada bu konu kardeş partilerle kapsamlı bir biçimde, yeni bir temelde görüşülmeye başlanmalıdır.

Böylece Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin yurtdışındaki Türkiyeli göçmen kitlelerinin mücadelelerinin öncülüğünü üstlenmeye çalışmaması gerektiği ve üstlenemeyeceği, Türkiyeli göçmenlere yönelik politikası ve faaliyetinin ancak Türkiye'nin bir siyasal partisi konumlarından olabileceği, Türkiyeli göçmenler arasında bundan öte özgün bir faaliyeti ve örgütlenmesi olamayacağı ve olmaması gerektiği sonucuna varıyoruz.

Kolayca anlaşılabilir ki bu, otomatikman Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin yurtdışında her türlü varlığına son vermek anlamına gelmez. Burada kısa ve uzun erimli amaçların, birikimsinimlerin ve olanakların toplu bir biçimde göz önünde tutulması gerekiyor.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi yurtdışında varlık göstermeli mi, niçin varlık göstermeli sorusuna bilimsel ve net bir yanıt vermekle başlamalıyız.

Uluslararası faktörün öneminin arttığı koşullarda, günümüzün uluslararasılaşma süreçleri içerisinde, güttüde küçülen dünyamızda siyasal partilerin -en başta da komünist partilerin- "ulusal çerçevede" sınırlı kalmayıp aynı zamanda birer "dünya partisi" olmaları, yani "global düşünce, yerel eylem" yaklaşımını yetkinlikle uygulayabilmeleri gerekmiyor mu? Yalnızca ulusal ölçekte değil, uluslararası ölçekte de geniş bir demokratik bağlaşıklıklar sisteminin önemi bugün ve gelecekte her zamankinden çok artmıyor mu? Yalnızca iktidardaki güçler değil, muhalefetteki güçler -en başta komünistler- için de, yalnızca iktidarda iken değil, muhalefette iken de yurtdışında bir tür "elçilikler ağı"na gereksinim yok mudur?

Eğer bu sorulara olumlu yanıtlar verebiliyorsak Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin yurtdışında varlık göstermesine de olumlu yanıt veriyoruz demektir. O zaman bu konu yeni bir anlam kazanmış, "niçin varız?" sorusuna yeni, eakisinden farklı bir yanıt verilmiş demektir.

Buradan hareketle Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin programatik ve politik amaçlarına bağlı nasıl bir örgütsel varlık ve nasıl bir faaliyet sorularına yanıtımızı da yeniden tanımlamalıyız. Bu varlık (baştan bu yana açıklamaya çalıştığımız nedenlerle) Türkiyeli göçmen yığınları içinde adeta Türkiye'deki yığınlar içinde olduğu gibi örgütlenen bir varlık olamaz. Nesnel gerçeklik buna temel oluşturmadığı gibi, böylesi bir örgütsel varlığa Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin gerekalmesi de yoktur. Ama göçmenlerin Türkiye'den kaynaklanan sorunlarına ciddi bir biçimde eğilen ve adaletli çözümler öneren, bulundukları ülkelerdeki demokratik haklarına politik destek veren, bu doğrultuda uluslararası planda çaba gösterilmesi için çalışan bir parti olarak, Türkiye Birleşik Komünist Partisi göçmen yığınları içinde örgütlenmemekle birlikte, şartlara göre değişebilecek çapta ve biçimlerde "eğinme noktaları" muhafaza edebilir ve politik etki sürdürebilir. Buna gereksinim vardır.

Ancak, amaca dönük yurtdışı faaliyetimizin asıl yöneleceği alan bu ülkelerin sosyal ve politik güçleridir. Bu faaliyet, içeriği ve biçimleri ise amacımız tarafından belirlenmekte ve bir bakıma sınırlanmaktadır. Uluslararası dayanışmaya, yeni enternasyonalizm anlayışı temelinde Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin uluslararası ilişkilerinin geliştirilmesine, geniş bir uluslararası demokratik bağlaşıklıklar sisteminin adım adım örölmesine, ekonomik, sosyal, kültürel, politik, v.b. alanlarda uluslararası deneyimin ülkemize aktarılmasına ilişkin görevlerimiz (Batı Avrupa Yürütme Komitesi'nin hazırladığı metinde formüle edildiği gibi - bu ülkelerde "*barış ve demokrasi mücadelesinin gelişmesine katkıda bulunarak*", "*bu mücadelelerin ön safalarında*" "*olabildiğince aktif bir biçimde yer alarak*" - hem misyonumuzu, hem gereksinimlerimizi, hem de reel olanaklarımız aşan bir boyutlarda olmamakla birlikte) içinde bulunulan ülkenin yaşamıyla çok boyutlu ve canlı bağlar içinde olarak, tüm demokratik hareketler içinde yer alarak, onlara politik destek vererek ve dayanışma göstererek, böylelikle onları daha iyi tanıyarak ve kendimizi onlara daha iyi tanıtarak başarıyla yerine getirilebilir.

Böylesi bir yurtdışı örgütsel varlığın profili şu şekilde ortaya çıkıyor: Her şeyden önce bu sınırlı yurtdışı parti örgütlenmesinden köklü bir biçimde farklıdır. Öyle ki buna MK Uluslararası İlişkiler Komitesi'ne bağlı bir yurtdışı parti birimleri

acı demek daha yerinde olabilir. Bu örgütlenmenin amacı -Batı Avrupa Yürütme Komitesi'nin hazırladığı metinde tanımlandığı doğrultuda- Türkiye'deki barış ve demokrasi mücadelesine yurtdışından katkıda bulunmak ve bu mücadeleyi desteklemek, bu mücadele ile uluslararası dayanışmanın güçlenmesine yardımcı olmak, partimizin uluslararası ilişkilerini sürekli geliştirmek ve ülkemize uluslararası deneyim aktarmaktır. Türkiyeli göçmen kitlesinin bulunup bulunmadığından bağımsız olan bu birimler kuşkusuz kayda değer bir Türkiyeli göçmen kitlesinin bulunduğu yerlerde bu kitleye kayıtsız kalamazlar. Göçmen toplumuyla da - partinin programı temelinde ortaya çıkan amaç, gereksinim ve olanaklar çerçevesinde- canlı bağlar kurarlar. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin göçmenlere yönelik politikasını tanıtır ve yığınal demokratik göçmen hareketini -onun bağımsızlığını gözeterek- destekler. Böylece Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin göçmen toplumunda sahip olacağı politik etki, bu parti birimlerinin faaliyetlerinin asıl yöneldiği alan olan sözkonusu ülkelerin sosyal ve politik güçleriyle işbirliğine de katkıda bulunur. Öte yandan bu parti birimlerinin kadroları işe göre, amaca uygunluk kriterine göre ve bu ülkelerde yerleşik kadrolar ile Türkiye'den geçici bir süre buralara parti göreviyle gelen kadroların uygun bir bileşimi temelinde oluşturulur.

Kanımızca bugünkü yurtdışı parti örgütleri işte bu şekilde köklü bir yeniden yapılanma sürecine girmelidir. Bu Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin önüne koyduğu amaca uygundur, önemli bir gereksinime hizmet edecektir ve nesnel-özel tüm olanaklara sahiptir.

...

Bu tartışmalar sonucunda açıklığa kavuşturulması gereken bir nokta da yurtdışı örgütlerinin legalleşmesi sorunudur. Batı Avrupa Yürütme Komitesi'nin hazırladığı metinde bu konuda bir görüş ortaya konmuş bulunması da, yerel örgütlerin girişim gücünü çekmekte olması da yurtdışında örgütsel varlığımız ve politik faaliyetimizin amaçlarına ilişkin gereken netleştirmeyi henüz sağlayamamış olmasıyla bağlıdır. Şimdiye değin önerilen tek somut biçim ülkemizdeki ve yurtdışındaki yasalar gereği (ülkede yasal olsak bile) yurtdışında partiyle örgütlenemeyeceğimizden dolayı, özgün koşulları göz önüne alarak ülkeler düzeyinde, hatta B. Avrupa düzeyinde "vakıf, girişim ya da federasyon" şeklinde "politik kimliğimizi gizlemeyeceğimiz bir örgütlenme"dir (Parti Örgütlerinde Yeniden Yapılanma, Yeni Yol, sayı 22). Bu görüş ise "Batı Avrupa partisi" yaklaşımı ile bağlı olarak dile getirilmiştir.

Böylesi bir yapı ve biçim yukarıda belirttiğimiz bizim yaklaşımımızla da uyumlu değildir. Kanımızca açık, yasal bir yığın gereksinimine ve amaca dönük politik faaliyete en uygun biçim Türkiye'deki yasal yayın organının yurtdışı büroları olabilir.

...

Son olarak, şimdiye değin tartışmalar sırasında ortaya çıkan yaklaşım ve görüş farklılıklarının bölge konferansları sürecinde giderilememesi durumunda, sorunun çözümü açısından en uygun olanı göz önünde tutarak, Bölge Konferansında Batı Avrupa çapında bir parti konferansı toplanmasının yararlı olacağı kanısındadır. Tek gündem maddeli, geniş katılımı ve iyi hazırlanmış böylesi bir parti forumu yurtdışındaki örgütlerin bu konu üzerinde verimli bir görüş alışverişini sağlayarak düşünce ve hareket birliğinin güçlendirilmesi olanaklarını arttıracaktır. Bu konferans sonunda sağlıklı bir karar verilebilmesi için tartışma daha geliştirilmeli, Yeni Yol'da -ve daha değişik yayınlar da kullanılarak- farklı görüşlerin tüm partililerin bilgisine eksiksiz sunulması sağlanmalı, sorunun partinin tümünü doğrudan ilgilendirmesi açısından yurtdışı parti örgütlerinin de görüşlerinin alınmasına çalışılmalı, böylesi bir süreç sonunda Merkez Komitesi sorunu nihai çözüme kavuşturmalıdır.

DEMOKRASİNİN YOLUNU AÇMAK İÇİN ÖZAL'A HAYIR !

Ülkemizde 25 Eylül'de bir referandum yapılacaktır. Normalde Mart 1989'da yapılması gereken yerel seçimlerin üç ay önceye alınıp, alınmamasının oylanacağı bu referandum, demokrasiden yana olanların önüne bir imkan olarak geliyor. Özal referandumu, "seçimler hemen mi, ^{dört} ay sonra mı" gibi anlamsız kılmaya çalışıyor. Referandum gibi demokratik bir kurum, bir kere daha ANAP Hükümetinin bencil çıkarlarına alet edilmek isteniyor.

1982 Anayasasında değiştirilmesi gereken yüzlerce anti-demokratik hüküm varken, Özal hükümeti bunları değiştirmeye yanaşmıyor.

Yerel seçimlerin ^{dört} ay önce yapılıp yapılmaması gibi bir konuda referanduma gitmek, demokrasi ile, halkın özlemleriyle alay etmek demektir. Böylesi bir keyfilik hiçbir şekilde onaylanamaz.

Kimse seçimden korkmuyor. Ama, Özal hükümeti adil ve demokratik bir seçim yasası hazırlama, öteki partilerin görüş ve çıkarlarını dikkate alma, solun, komünist hareketin senbestçe faaliyet göstermesine olanak tanıma gibi temel demokratik anlayışları hiçe saymaktadır. Bu ne demokrasiyle, ne de ahlakla bağdaşan bir politika değildir.

Emekçilerin çıkarlarını dikkate almayan, demokratikleşmenin acil görevlerini yerine getirmeyen hükümetlerin uzun süre ayakta kalması olanaksızdır. ANAP yönetimi bunu bildiği için, şimdi oldu-bittiler ile, devletin olanaklarını parti çıkarları için kullanarak, demokratik gelenekleri hiçe sayarak güç toplamaya çalışıyor.

25 Eylül'de referandumda oylanacak olan yerel seçimlerin tarihi değildir. Karşı karşıya gelecek olan, bir yanda keyfilik, oldu bittici anlayış, ANAP'ın antidemokratik uygulamalarıyla, bir an önce eksiksiz bir demokrasiye geçme ihtiyacıdır.

Biz, bütün bunları dikkate alarak, halkımızı 25 Eylül referandumunda, ANAP yönetiminin keyfi ve antidemokratik uygulamalarına karşı HAYIR oyu kullanmaya çağırıyoruz.

Özal'a "hayır" demek için herkesin bir gerekçesi,işçilerin, emekçilerin,köylünün,esnafın,öğrencilerin,kadınların,gençlerin binbir gerekçesi var."Hayır" oyu,sıradan bir oy değil,Özal'la birlikte pek çok şeyin,toplum olarak sekiz yıldır çektiğimiz bütün sıkıntıların reddini ifade eden bir anlam yüklenecek.

Özal'ın misyonu halkımızı yoksullaştırmaktır.Daha çok yoksullaşmamak için,Özal'dan bir an önce kurtulmak gerekiyor.Özal yeni zamlar için referandumun arkasını kolluyor.Özal'a dur demek için 25 Eylül'de HAYIR dememiz gerekiyor.

Türkiye'de rejim "Özal formüllü 12 Eylül" dür.Referandumda HAYIR demekle halkımız 12 Eylül rejimine de HAYIR demiş olacaktır.

Türkiye'de işkence hükümetin bilgisi içinde,sistemli bir devlet politikası olarak sürmektedir.İşkenceye HAYIR demek,Özal'a HAYIR demektir.

Türkiye'de siyasi davalar sürüyor.Binlerce siyasi mahkum cezaevlerinde bulunuyor.Mecliste bekleyen iki yüzü aşkın idam cezası var.Özal'a HAYIR demekle,genel bir affın yolunu açmak üst üste çakışıyor.

Türkiye'de düşünce özgürlüğü yok.Örgütlenme özgürlüğü yok denecek kadar kısıtlı.141-142. maddeler on binlerce insana uygulandı,uygulanıyor.Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü savunanlar bu nedenle Özal'a HAYIR demeye hazırlanıyorlar.

Kürt halkı üzerindeki baskı,"baskı" sözcüğüyle anlatılamayacak kadar ağırdır.Kürdistan'a yolu düşüp de, "orada başka bir rejim geçerli" demeyen yoktur.Özal'a HAYIR diyen oylar, rejimin azgın şovenist politikasına da HAYIR demiş olacaklar.

Özal'a HAYIR demek için Türk ve Kürt halklarının yeterli sebebi olduğu gibi,bunun şartları da vardır.Seçmenlerin % 70'den fazlası Özal'a karşı olduklarını açıkça ortaya koymaktadır.Biz,bütün olanaklarımızla,25 Eylül referandumunda bu geniş seçmen kitlesinin HAYIR oyunda birleşmesi için,sol güçlerin ve bütün demokrasi güçlerinin işbirliği için her çabayı göstereceğiz.

Özal'ı yenilgiye uğratmak,ANAP'ın antidemokratik uygulamalarına ve emekçileri hiçe sayan politikalarına son vermek

için HAYIR diyerek birleşelim.

Türkiye'nin sorunu demokrasidir. Demokrasi, Özal'dan kurtulmak-
tan ayrı değildir. 25 Eylül'de DEMOKRASİNİN YOLUNU AÇMAK İÇİN
ÖZAL'A HAYIR !

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

ULUSLARARASINDA SON BİR AYLIK ÖNEMLİ GELİŞMELER

MOSKOVA ZİRVESİ

Gorbaçov ve Reagan Haziran ayı başında, son 2,5 yıl içinde dördüncü kez biraraya geldiler. Zirvede INF anlaşmasının onaylanmasına ilişkin belgeler karşılıklı olarak verildi ve anlaşma böylece yürürlüğe girdi. Silahsızlanmaya ilişkin, çok büyük öneme sahip olmayan iki anlaşma ve ~~iki~~ işbirliğine ilişkin kimi anlaşmalar imzalandı. Stratejik saldırı silahlarının %50 oranında azaltılması konusunda ilerleme kaydedildiği belirtildi.

Gorbaçov, zirveden sonra yaptığı açıklamada, zirvenin en önemli sonucunun diyalogun devam etmesi olduğunu söyledi. Özetle, "Üç yıl içinde dört zirve gerçekleşmesi politik ilişkilerin karakterini ve düzeyini, diyalogun yoğunluğunu gösteriyor. İlişkiler çatışma dönemini aştı, kabuledilebilir bir düzeye erişti. Bundan böyle ilerleme daha kolay olacaktır." dedi.

Gorbaçov stratejik füzelerin ~~kaldırılması~~ yarı yarıya kaldırılması konusunda, zamanın iyi değerlendirilmesi koşuluyla, bu yıl içinde anlaşma imzalanabileceğini söylerken, Reagan bir tarih vermenin zor olduğunu söyledi.

Zirvede Sovyetler Birliği konvansiyonel silahların azaltılması konusunda üç aşamalı bir plan önerdi.

- Avrupa'da iki tarafın konvansiyonel silahlarına ilişkin bilgileri birbirlerine vermeleri, ve bu bilgilerin denetlenmesi,

- SB ve ABD'nin Avrupa'dan ~~500.000~~ 500.000'er askerini geri çekmesi,

- İki pakt arasındaki sınır boyunda yalnızca savunmaya yönelik askeri güçlerin yer alacağı bir koridorun oluşturulması.

ABD bu öneriyi kabul etmedi.

Gorbaçov, INF anlaşmasının yürürlüğe girmesi nedeniyle, böylece nükleer silahsızlanma çağının başlamış olduğunu söyledi

NÜKLEER SİLAHLARDAN ARINDIRILMIŞ BÖLGELER TOPLANTISI

20-22 Haziran tarihlerinde Berlin'de yapılan toplantı barış ve silahsızlanmaya ilişkin şimdiye kadarki en büyük, ~~xxxxxxx~~ en kapsamlı toplantı oldu. 113 ülkeden 1000'i aşkın kişi katıldı. Toplantıya katılımın fazla oluşu, ülkelerin ve çok çeşitli güçlerin ~~xxxxxxx~~ silahsızlanma sürecine aktif olarak katılma isteklerinin bir göstergesi oldu. Bunda aynı zamanda DDR'ın uluslararası ilişkilerinin çok iyi olmasının payı da büyüktür.

Forumdaki tartışmalar, "askeri güce dayalı güvenlik politikasının terkedilmesi gerektiği" ve "tüm ülkelerin dünyanın geleceği konusunda söz sahibi olması gerektiği görüşlerinin yaygınlaşmakta olduğunu gösterdi.

Foruma Türkiye'den sadece bir kişi (T. Ataöv) katıldı.

BİRM B.M. SİLAHSIZLANMA ÖZEL OTURUMU

Bu üçüncü oturum ~~ülkelerin~~ öteki toplantılara göre katılım düzeyinin en yüksek olduğu toplantı oldu.

S.B. bu oturumlarda yeni silahsızlanma önerilerinde bulundu:

- Uluslararası sularda deniz kuvvetlerinin faaliyetlerinin kontrol edilmesi ve sınırlandırılması,
- Ülkelerdeki yabancı askeri güçlerin ve üslerin 2000 yılına kadar kaldırılması,
- Silahsızlanmanın kontrolü için BM çerçevesinde çok taraflı bir merkez kurulması.

Uzayın silahlandırılması, deniz kuvvetlerinin sınırlandırılması, silahsızlanma ile kalkınma arasındaki bağ konularında görüş ayrılıkları nedeniyle ortak açıklama yayınlanamadı.

BARIŞ, SİLAHSIZLANMAYA İLİŞKİN ÖTEKİ KİMİ GELİŞMELER:

Merkezi New York'ta bulunan "Doğu-Batı Güvenliği Araştırmaları Enstitüsü'nün 7. yıllık kongresi ilk kez bir sosyalist ülkede, DDR'da yapıldı. 20 ülkeden 180 delege katıldı.

Danimarka ve Filipinler hükümetleri topraklarına nükleer silah yerleştirilmemesine ve limanlarına nükleer silah taşıyan gemilerin yanaşmalarına izin verilmemesine karar verdiler.

İspanya'da Amerikan üsleriyle ilgili görüşmeler sürüyor. Daha önce ki anlaşma mutabakat sağlanamadığı için yürürlükten kalkacak. ~~En~~ İspanya'daki 72 adet F-16 savaş uçağının da İtalya'ya nakledilmesine karar verildi. İspanya bunları istemiyordu. Yeni bir anlaş-

ma için yürütülen görüşmelerde henüz bir sonuç alınamadı.

BÖLGESEL SORUNLAR

-- Pakistan, Cenevre anlaşmasına rağmen halen topraklarında Afganlı silahlı muhalefet gruplarının faaliyetlerine ~~izin veriyor~~ ve Afganistan'a silah sokulmasına izin veriyor. SB birliklerinin Afganistan'dan çekilmesi ise plana uygun olarak sürüyor. SB ve Afganistan birçok kez Pakistan'ı uyardılar. SB, Pakistan'ın bu tutumunu sürdürmesi halinde birliklerin çekilmesi planını yeniden gözden geçirebileceğini bildirdi. Bu arada ABD'nin İran yoluyla Afganlı muhaliflere yardıma başladığı söyleniyor.

-- Nikaragua hükümeti ile Kontralar arasında görüşmelerden henüz bir sonuç alınabilmiş değil. Geçici ateşkes sürmekle beraber bu Kontralar tarafından zaman zaman ihlal ediliyor. ABD'nin Kontralara yardımları ise sürüyor. ~~Kontraların liderleri arasında~~ Kontraların liderleri arasında hükümete karşı tutum konusunda görüş ayrılıkları var.

-- Güney Afrika sorununun çözümü için şimdiye dek ilk kez, Mayıs ayının başında GAC, Angola, Küba, ABD temsilcileri biraraya gelmişlerdi. İkinci toplantıları Haziran'ın sonlarında yapıldı. İlerlemeler kaydedildiği söyleniyor. Temmuz ayı içinde ABD'de tekrar biraraya gelecekler.

ÖTEKİ KONULAR

AET-EYK arasında resmi ilişki kuruldu. Resmi ilişki kurulması için görüşmeler ~~15~~ yıldır sürüyordu.

SB, Çin ile zirve görüşmesine ~~katılmak~~ önkoşulsuz hazır olduğunu açıkladı. Igor Rigaçov (Dışişleri Bk. Yardımcılarından) şöyle dedi: "Çin'in, ilişkilerin normalleşmesi için aşılması gerektiğini bildirdiği üç engel konusunda SB'ninçabaları sürüyor. Bunlar Afganistan sorunu, Kamboçya sorunu ve öteki bazı bölgeler."

V. ZAGLADİN GÜNÜMÜZDE ULUSLARARASI DURUMU ÖZETLE ŞÖYLE DEĞERLENDİRİYOR:

Son üç yılda uluslararası ilişkilerde mekanizmasında önemli değişiklikler oldu. Bu mekanizma henüz tam kapasiteyle işlemiyor veya uluslararası işlerin ilerlemesine gerekli ivmeyi veremiyor. Ama artan bir duyarlılıkla, daha da önemlisi daha çok sonuç vererek işliyor. Uluslararası ilişkilerde yenilenme başlamıştır.

Son üç yılda olumlu değişimleri şöyle sıralayabiliriz:

- Sovyet-Amerikan ilişkileri, zirveler,
- Sosyalist ülkelerin girişimleri, çabaları,
- Bağlantısızların rollerinin artması,
- Uluslararası örgütlerin, özellikle de BM'in rolünün artması
- Yeni politik düşünce insanlığın kolektif sağduyusunda da nitel değişimlere yol açmıştır. Muazzam yığınları harekete geçirmiştir. Yığınlar günümüzde politikada en canalcı güçlerden biri olmaktadır.

Tüm bunların sonuçları olarak, büyük güçlerin içine alan doğrudan bir savaş tehlikesi kalkmıştır, çatışma (cepheler) azalmaktadır, bunun yerini yapıcı ve karşılıklı yarara dayalı işbirliği almaktadır. Güçler dengesi yönelimin yerini çıkarlar dengesi arayışları almaktadır.

Çatışmadan işbirliğine giden yolda ilerleme sağlanması için büyük olanaklar yaratılmıştır. Ama bu yolun henüz başlangıcındayız. Saldırganlığın ve savaşın emperyalizmden kaynaklanan nedenleri kalkmamıştır. Emperyalist militarizmin barışı tehdit eden yanını unutmuyoruz ve başlayan olumlu sürecin geri dönüşümünün henüz güvencesi yoktur.

SENDİKAL HAREKETLE İLGİLİ GELİŞMELER

Mayıs ayından bu yana sendikal hareketi ilgilendiren önemli konular özetle şu başlıklar altında toplanabilir:

- 1 Mayıs tartışmaları
- Türk-İş'in eylem kararlarının uygulanması sorunları
- Çalışma yasaları (2821-2822) ile ilgili değişiklikler ve İLO genel kurulu
- ASK Genel Kurulu ve Uluslararası alanda DİSK ve Türk-İş temsilcilerinin ortak girişim ve işbirlikleri
- Asgari ücretin saptanması tartışmaları

Bu konulara ek olarak daha Nisan ayı başında gündeme gelmiş olan SHP ve DYP'nin çalışma yaşamının demokratikleştirilmesi amacıyla anayasa değişikliği konusunda ortak çalışma kararı, ANAP'la yapılan görüşmelerde bir sonuca ulaşılamaması, üç partinin kurduğu komisyonun daha ilk toplantısını bile yapamadan dağılması nedeniyle yaşama geçirilemedi. Partilerin çalışma yaşamının demokratikleşmesine ilişkin faaliyetleri yetersiz kaldı ve bir iki basın açıklamasının ötesine geçmedi.

1 Mayıs tartışmalarını bir yana bırakırsak, 11 Mart Yemek boykotuyla bir anda dikkatleri üzerinde toplayan Türk-İş eylemleri sendikal hareketin gündemiadaki önemli konuların başında geliyordu. Başta İstanbul olmak üzere 30 ilde alınan miting ve yürüyüş yapma kararı Şevket Yılmaz'ın ifadesine göre "Ramazan nedeniyle ertelenmeyecek, gerçekleştirilecek"ti. İstanbul'da 17 Mayıs günü yapılacak olan miting, 26 Mayıs'a ertelendi. Bu arada gerçekte pek bir hazırlık çalışması yapılmadığı halde, kamuoyuna dev bir mitinge hazırlanıldığı, 1 Mayıs mitingleri gibi görkemli olacağı mesajları verilmeye çalışıldı. Konuyla ilgili basının ve sol dergilerin altını çizdiği önemli bir nokta, Türk-İş yöneticilerinin İstanbul mitingine büyük önem veriyor görünmelerinin aksine, bu mitin-

gin yasaklanmasından yana oldukları yönündeydi. Belki bu ifadeler, Türk-İş'e karşı bakış açısındaki farklılıklardan doğan aşırı yorumlar olarak değerlendirilebilir. Ancak mitingin yasaklanmasına Türk-İş yönetiminin pek ses çıkarmaması, yasaklamadan kısa süre önce Mustafa Özbek'in Şevket Yılmaz'la görüşmesi ardından mitingin yapılmasını beklemeden yurtdışında geziye gitmesi, Orhan Balaban'ın ,adını resmen açıklamadan "mitingin başarısı için çalışan tek adam olarak kaldığını" ifade etmesi, yorumları doğruluyor.

Bu arada Türk-İş'in 30 ilde yapmayı tasarladığı eylemler ise Orhan Balaban'ın yazısıyla iptal ediliyordu. Buradaki amacın, İstanbul mitingini daha görkemli kılmak olduğu iddia edildi. Türk-İş'in eylem kararlarını yürürlüğe koymaması, Mayıs ayı sonunda "istenilen yasa değişiklikleri yapılmaz ve toplu sözleşmelere müdahale sürerse genel grev kararı alma" yönündeki Başkanlar Kurulu kararı da tartışma gündeminden çıkartılmaya çalışıldı.

Yasa değişiklikleri Haziran ayı başına kadar yapıldı. Ancak Türk-İş'in görüşleri değil, hükümetin görüşleri doğrultusunda İLO Genel kurulunda Türkiye aleyhindeki tepkileri yumuşatmak amacıyla yapılan yasa değişiklikleri kimseyi hoşnut etmedi. Sendikacılar ve muhalefet partileri yasa değişikliklerini "İLO Makyajı" olarak nitelediler. Bakan, İLO Genel kurulunda yasa değişikliklerini, Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklerin sağlanmasına kanıt gibi göstermeye çalıştı, Türk-İş Başkanı Yılmaz ise Türkiye'de hür sendikacılığın önündeki engellerin sürdüğünü net biçimde dile getirdi. İLO Genel Kurulu için Cenevre'ye gelen Türk-İş içindeki gerici sendika yöneticilerinin, Türk-İş yönetimi aleyhine/ kulis yaparak, "Türkiye'de bütün hakların var olduğunu, ancak Türk-İş yöneticilerinin bunu kullanmayıp hükümet aleyhine politika yapmaya çalıştıklarını" ileri sürerler.

Ancak İLO Genel Kurulunda,

"sendi-

*İLO Genel Kurulu sonunda
Demokratik işçi sendikaları İLO Genel
Kurulunda görüşlerini belirttikleri
ve yasa değişiklikleri aleyhine
Türk-İş yönetimi aleyhine*

kal hakların kısıtlılığı nedeniyle İLO Sözleşme ve İlkelerini izleme komitesinin gündemine Türkiye de alındı.

Yasa değişiklikleri öncesinde ,

.Türk-İş önerilerini bir dosya halinde bakanlığa ve meclis başkanlığına iletti, basına da açıkladı. Ancak bakanlıkta yapılan görüşmelerde nelerin konuşulduğu, yasaların değiştirilmesi sürecinde gelişmelere nasıl müdahale edildiği bilinmeyen olgular olarak kaldı. Gelişmelere Türk-İş'in bütün teşkilatı ve üyeleriyle müdahale etme olanakları kullanılmadı. Siyasi partilerle yeterli diyalog kurulmadı, partilerin olanakları ve potansiyelleri kullanılmadı. Partilerin aktifleşmesi için sendikalar tarafından etkili bir baskı uygulanmadı.

. Siyasi partiler, SHP ve DYP çalışma yaşamıyla ilgili anayasa değişikliği konusunda ortak hareket etme kararı almış olmalarına rağmen, yasa değişikliği gündeme gelince sessiz kalmayı yeğlediler. Meclis komisyonlarında, veya meclis genel kurulu sırasında etkili bir engellemeye girişmediler. Sadece grupları adına yaptıkları konuşmalarda "İLO makyajı" nitelemesine ağırlık verdiler.

. Hükümet başta Türk-İş ve TİSK'in görüşlerini dikkate alarak yasa değişiklikleri yapacağını açıkladı. Bakan Aykut'un hazırladığı taslak da bunu dikkate alır görünüyordu. Ancak hükümette taslaklara başka bir biçim verildi ve son haline sokuldu. Sendikalara, öteki muhalefet partilerine sorulmadı. Hükümet herşeyin sorumluluğunu üstlenmeyi göze aldı. İLO Genel kurulu dönüşünde Bakan Aykut, mevcut anayasa çerçevesinde bundan daha iyi değişikliğin yapılamayacağını, bundan sonra değişikliklerin gündemde olacağını kabul etti.

Yasa değişikliklerinin yolaştığı bir gelişme de petrol işçilerinin ülke çapında kademeli olarak direnişe başlaması oldu. Shell, ve öteki petrol dağıtım şirketlerinde çalışan işçilerle, rafinerilerde çalışan işçiler, kömür ve belediye işçilerine tanınan grev hakkının kendilerine tanınmamasını protesto için

direnişe başladılar. İşi yavaşlatma, üretimi düşürme, yemek boykotu servis araçlarını boykot, yürüyüşler biçimindeki eylemler etkili oldu. Bu arada Petrol-İş sendikası genel greve gitme çağrısında bulundu. Tıkanan toplu sözleşmelerin önünü açma amacıyla yapılan öneri, öteki sendikalarda yankı bulmadı.

Mayıs ayı içinde önemli gelişmelerden biri de, Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu genel kuruluna DİSK'in yanı sıra üyeliğe yeni kabul edilen Türk-İş'in birlikte katılması ve Türkiye'de sendikal hak ve özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılmadığı, bu engeller kaldırılmadığı sürece Türkiye'nin AET üyeliğinin engellenmesi istemini içeren ortak bir karar tasarısı sunmalarıdır.

Türk-İş ve DİSK'in ortak karar tasarısı oybirliğiyle kabul edildi.

Son olarak asgari ücretin tespit edilmesi Türk-İş-Hükümet ilişkilerinde yeni bir gerginlik yaratmış bulunuyor. Asgari ücreti baştan 100 bin liranın altında ilan edeceğini belirten hükümetin tutumunu değiştirebileceği umutları vardı. SHP ve DYP asgari ücretin net 150 bin lira olmasını istiyorlardı. Türk-İş'in önerdiği rakam ise 240 bin lira net idi. Sonuçta hükümet asgari ücreti 83 bin lira olarak belirleyince, kararın kesinleştiği toplantıyı Türk-İş temsilcileri terkettiler. Karar hükümet ve işveren temsilcilerinin oylarıyla alındı.

Önümüzde aylarda bir rakama göre 400 bin, bir rakama göre de 600 bin işçi greve hazırlanıyor. Bunlardan 130 bini Türk Metal, 180 bini Teksif, 50 bini de Belediye-İş üyesi olarak gösteriliyor. Türk Metal yöneticileri artık gazetelere, hükümeti eleştiren bir tutum içinde çıkıyor, kuliste ise hükümete karşı eleştirilere karşı çıkıyorlar. Yasa değişikliklerinin gündeme geldiği sırada Mustafa Özbek'in, Türk-İş başkanı Yılmaz'la sanki hükümet adına görüşür gibi aracılık yapması dikkati çekti.

İlerici sol güçlerin etkili olduğu belli sendikalar dışında sözleşme görüşmelerini sürdüren sözkonusu büyük sendikaların toplu greve çıkma olasılıkları zayıf görünüyor. Büyük ihtimalle Teksif, Türk Metal ve Belediye-İş ortalama yüzde 70 ücret zammına imza atacaklar. Nitekim Belediye-İş grev aşamasına geldiği bazı büyük belediyelerde anlaşma noktasına gelmiş bulunuyor.

Türk-İş'in önünde bundan sonra nasıl bir yol izleyeceği sorusu duruyor. Son aylarda ne yasa değişikliği sırasında ne de asgari ücretin tespitinde Türk-İş'in görüşü dikkate alınmadı. Eylemlerin ve grevlerin artırılması istekleri daha da yoğunlaşacak, tabandan baskılar artacaktır. Geçen hafta içinde Kocaeli'nde 7 sendika şubesi Türk-İş'i eyleme zorlama yürüyüşü yapmak istediler. Bu tür eylemler öteki bölgelere de yayılabilir.

Türk-İş neler yapabilir?

Demokratikleşme ve mevcut ekonomik-sosyal politikanın değiştirilmesi yönünde somut öneriler, alternatif programlar hazırlayabilir. Böylesi bir çalışma için daha önceden hazırlanmış öneri paketleri vardır. Bunlar derli toplu alternatif program haline getirilebilir. Hazırlanacak taslak sendikaların tartışmasına açılabilir ve bütün sendikalar somut bir çalışma üzerinde birleştirilmiş olur. Türk-İş'in ne istediği sorusuna açık bir yanıt getireceği için böylesi alternatif hazırlama çalışmaları teşvik edilebilir. Bu öneriler tabana anlatılmak durumundadır. Bunun için kapsamlı bir eğitim programı hazırlanabilir.

Türk-İş araştırma bürosu asgari ücret, ortalama ücretler, vergilendirme sorunları, iş kazaları, grevler gibi konularda çeşitli araştırmalar yapıyor. Buna yasa değişikliklerindeki hedefler, anayasa değişikliği önerileri, KİT'ler, işyeri yönetimine katılım, v.d. konular daki Türk-İş'in görüşleri eklenmişinde, Türk-İş'in her alandaki görüşlerinin ortaya çıkması sağlanmış olur.

. Türk-İş tek tek özgül konularda çözüm önerileri, programları

geliştirebilir. Dış borçlar, vergilerin adil biçimde toplanması, işçi sağlığı ve iş güvenliği, demokratik bir anayasa, demokratik bir iş yasası, vb.

.Emekçilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çabalara bütün sendikaları katmak. Üyelerin hayatın her alanındaki ihtiyaçları, toplumsal ilişkiler, demokratikleşme, eğitim, kentleşme sorunları sendika içi demokrasi, sağlık, kültür. spor, dinlenme, mesleki uzmanlaşma eğitimi vb.) nasıl karşılanabilir? Sendikaların bu konulardaki çözüm önerileri, somut çalışmaları neler olabilir? Aydınların sendikalara katkısı, yardımları nasıl sağlanabilir? Sendikaların tabanında toptan bir kültürel aydınlanma için seferberlik nasıl başlatılabilir?

Sol güçler açısından: Sol güçler hala Türk-İş'te birlik sorunu üzerine tartışıyorlar ve hepsinin ortak noktası, Türk-İş'te birlik çizgisini savunanlara karşı çıkmak. Daha önceden de bağımsız sendikalara bir DİSK kurdurmanın veya DİSK'in açılmasının olanaksızlığı ortaya çıkmıştı. Şimdi ise "işçi sınıfının siyasi hareketini yaratma" amacı sendikal hareketin önüne konuyor.

Biz sola yönelik olarak 1980'den sonra sendikal alandaki politikamızın nasıl geliştiğini, neden böyle bir politika izlediğimizi anlatmalıyız. Legal yayınlarda böyle bir yazı bazı gereksiz tartışmaları da önleyebileceği gibi, herkese dolaylı bir çok gruba, biçimde de olsa, 1980 sonrası sendikaların işçilerin önüne nasıl bir ^{politik} hedef koyduklarını görme fırsatı yaratacaktır. Bir çok sol grup ^{son} sekiz yılın bilançosunu kendi açısından yapmaya razı ve de hazır görünmüyor. Sol legal dergilerde başkasını suçlama ve mahkum etme çizgisi egemen durumda.

1 Temmuz 1988

EK:I

ÜCRETLER

Türk-İş tarafından yapılan bir araştırmaya göre, işçi ücretlerindeki reel gerileme:

1980-1987 döneminde yüzde 51,6

1983-1987 " yüzde 33,3

PETROL-İŞ SENDİKASININ YILLIĞINDA YERALAN BAZI VERİLER:

.Bir işçi 1980 öncesindeki gerçek ücretini kazanabilmek için bugün, günde 7 saat 28 dakika fazla mesai yapmak zorundadır.

. 1983'te 8 saat elde edilen ücret için 1987'de 11 saat 38 dakika çalışmak gerekmektedir. İşçi günde 3 saat 39 saat fazla mesai yaparsa ancak 1983'teki ücretini elde edebilecektir.

.1987 yılı rakamlarıyla bir işçi (ortalama ücret alan) 1 kg. ekmek için 51 dakika, 1 kg. kurufasulya için 6 saat 8 dakika, 1 kg. et için 13,5 saat çalışmaktadır. Ortalama ücretle çalışan bir işçi ev kirası için 33 gün çalışmak zorundadır ve bu durumda aylık ücreti ev kirasına yetmemektedir.

.1979-1985 dönemi içinde üretim değeri içindeki işçilik payı kamuda yüzde 19,7'den yüzde 6,9'a , özel sektörde ise yüzde 12,3'ten yüzde 7,3'e düşmüştür.

. Memur ücretlerindeki düşüş oranı 1980-87 arasında yüzde 48,6-olmuştur. 1983-87 dönemindeki düşüş oranı ise yüzde 20,4'tür.

. Çalışma bakanlığı verilerine göre sendikalaşma oranı yüzde 63,2'dir. Ancak İLO ilkeleri temel alındığında sendikalaşma oranı yüzde 1,3'tür. Sözleşmeli yersonel sayısının 1988 sonunda 1 milyonu bulması bekleniyor.

EK: II

GREVLER

YILLAR	Alınan grev kararı sayısı	Uygulanan grev sayısı	Greve katılan işçi sayısı
1984		4	561
1985		21	2.410
1986		21	7.926
1987	662	307	29.374

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İstatistikleri

1987 yılı içinde en çok grev 117 işyeri ile deri işkolunda uygulandı. Ancak bu işkolunda işyerlerinin küçüklüğü nedeniyle greve katılan işçi sayısı da düşük gerçekleşti: 3.607 işçi. Petrol-İlastik ve Kimya işkolu ise greve katılan işçilerin en fazla olması ile dikkati çekti. Bu işkolunda uygulanan 56 greve toplam 12 bin 501 işçi katıldı.

LOKAVT

1987 yılında:

14'ü kamuda, 306'sı özel sektörde olmak üzere 320 lokavt ilan edildi.

98'i lokavta başlanmadan anlaşmayla sonuçlandı.

220'si özel sektörde, 1'i kamuda olmak üzere 221 lokavt uygulandı.

221 lokavt uygulamasından 10.384 işçi etkilendi.

1986 yılında hiç yokavt ilan edilmemiş ve uygulanmamıştı.

KÜRT ULUSAL SORUNU ÜZERİNE RAPORDUR

Kürt ulusal sorunu üzerine birkaç yıldır süren tartışmalar hem uluslararası alanda, hem de bütün Türkiye'de tüm engellemelere, baskılara karşın giderek daha canlı hale geliyor. Bu soruna duyulan ilgi her geçen gün daha da artıyor. Siyasi partiler, demokratik kuruluşlar, hükümet, basın, aydınlar, kısacası toplumun tüm kesimleri Kürt ulusal sorunu konusunda görüş belirtiyor, tartışmalara katılıyor.

Ne var ki, bütün bunlar arasında görüş birliğinin sağlanması henüz çok uzak görünüyor. Gerçi en gerici, faşist ve militarist çevreleri saymazsak, bu konuda görüş belirtenlerin hemen tümünün belli konularda aynı görüşlere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin hemen herkes Kürtçe'nin serbest olması gerektiğini, askersel yöntemlerle sorunu çözme çabalarının son bulmasını, baskı ve devlet terörüne son verilmesini, köy koruculuğunun kaldırılmasını, bölgenin sorunlarına insancıl yaklaşılmasını istiyor. Belirtmek gerekir ki, bütün bu konularda da görüş belirten aynı parti ve çevreler arasında da farklı ve çelişkili yaklaşımlar bulunuyor. Bu farklı ve çelişkili yaklaşımlar hükümet partisi ve muhalefet partileri arasında, adli ve idari çevrelerde, subaylar arasında ve öteki yönetim çevrelerinde de görülüyor.

SHP'li milletvekillerinin önemli bir çoğunluğu, SHP örgütünün büyük bir bölümü Kürtçe üzerindeki yasağa karşı aktif tutum alıyor, Kürt halkı üzerinde yıllar süren devlet terörünün sona erdirilmesi gerektiğini savunuyor. Ama bu parti içerisinde de Kürtçe konusundaki tabuların hala sürmesini isteyenler de bulunuyor.

Nisan ayında SHP İstanbul milletvekili, Mehmet Ali Eren ve arkadaşlarıyla hazırlanan ve Kürtçe'yi yasaklayan 2932 sayılı yasanın kaldırılmasını öngören bir yasa değişikliği tasarısının meclis gündemi ne gelmesi beklenirken, şimdiye kadar getirilmemiş olması ve bu konuda hala bir suskunluğun sürüyor olması kanımca parti içinde bu konuda hala ortak bir görüş ve tutum sağlanamadığını gösteriyor. Anap ve DYP içinden bir takım milletvekillerinin bu tasarımı destekleyeceklerini

Atatürk
Kamp.

açıklamış olmalarına rağmen bu tasarının meclis gündemine bu dönem getirilmemiş olması bence parti içindeki bazı çevrelerin bu tasarıya karşı tutum almalarıyla açıklanabilir.

Kürtçe üzerindeki yasakla ilgili tartışmalar sürerken, SHP, Yerel Seçimler aday saptama yönetmeliğinin 19.maddesine, "On seçimde adaylar Türkçe'den başka dil ve yazı kullanamazlar" şeklinde bir ibare eklendi. Kürtçe'yi resmi yasaklar dışında, parti kararıyla ikinci kez yasaklayan bu ibare çok sayıda SHP'li milletvekili tarafından sert bir şekilde eleştirildi. Milletvekilleri bunu "Kürtçe'ye ambargo", "Ayıp bir karar", "Namussuzca", "Anti demokratik" ve "Parti programına aykırı bir karar" olarak değerlendirdiler ve derhal düzeltilmesini istediler. Ancak bu tartışmanın da üstü örtüldü ve bu kararın kalkıp kalkmadığı konusunda da bilgi sahibi değilim.

Burada SHP genel başkanı E. İnönü'nün tutumunu da belirtmekte yarar var. Kendisi, "Siyasi hayata atıldığım günden itibaren üzerinde en çok durduğum konuların başında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yagayan vatandaşlarımızın bitmeyen sorunları, tükenmeyen çileleri gelir. Bölgeye yaptığımız gezilerde, Ankara'ya gelen partili arkadaşlarımızla görüşmelerimizde hep bu sorunlar üzerinde durmuş, bunların çözüm yolları üzerinde düşünmüştür" diyor. 16 Mayıs 1988 Milliyet.

İnönü'nün şimdiye kadar yaptığı hemen tüm önemli konuşmalarda "Ana dillerin yasaklanmaması gerektiğini, bölgede süren devlet terörüne son verilmesi gerektiğini, halk üzerinde vahşet boyutlarına ulaşan devlet terörüne dikkat çektiğini belirtmekte yarar var. Örneğin, yeni yıl mesajında, hükümet programı ve bütçe üzerinde yaptığı konuşmalarda, son kurultayda yaptığı konuşmada ve kurultay sonrasında düzenlediği basın toplantısında okuduğu kurultay bildirisinde, bölgeye yaptığı çok sayıda gezi sırasında yaptığı konuşmalarda İnönü hep bu konulara dikkat çekti. Ancak İnönü'nün kimi olumsuz tutumları da bilinmiyor değil. Örneğin Siirt bölge toplantısında parti programının Kürtçe yazılmasını istediği için partiden geçici olarak uzaklaştırılan Turgut Atal-

olayında, Diyarbakır cezaevinde şubat ayında başlayan açlık greviyle dayanışma amacıyla tutuklu yakınlarının SHP Diyarbakır il örgütünde açlık/yapmalarına karşı çıkması ve açlık grevi yapan 2 milletvekilinin bu eylemlerine karşı tutum alması İnönü'nün olumsuz tutumlarından bazılarıdır.

DSP'nin bu konudaki tutumunun SHP'den farklı olmadığını belirtmekle yetiniyorum. Son olarak Batı Avrupa ülkelerine ve Amerika'ya geziler yapan B. Ecevit bu konudaki yoğun sorular karşısında bilinen tutumunu tekrarladı. Türkiye'de Kürt partisi kurulsun mu şeklindeki bir soruya ise öfkeyle hayır yanıtını verdi.

Mecliste temsil edilen üç partiden biri olan DYP'nin bu konudaki tutumu ise SHP ve DSP'ye göre daha geri ve de gelişkili. Demirel ve öteki parti yöneticileri yaptıkları birçok açıklamada, "Kürtçe konusunda baskı yapılmasına karşı olduklarını" belirttiler. DYP içinde yeralan Kürt asıllı milletvekillerinin ise "Kürtçe'yi yasak altında tutan yasanın kaldırılması için olumlu tutum alacaklarını biliyoruz. Ancak kısaca DYP'nin parti olarak bu konudaki tutumunu söylersek: "Kürtçe konusunda baskı yapılmamalı, devlet Türkçe bilmeyenlere Türkçe öğretmeli ve Kürtçe yayın yapılmasına izin verilemez" şeklinde özetlemek mümkün.

Kürt ulusal sorunu, Kürtçe'nin yasak altında tutulması konusunda hükümet partisi Anap içinde de çok farklı yaklaşımlar var. Anap içinde yeralan Kürt asıllı milletvekillerinin ezici çoğunluğunun Kürtçe üzerindeki yasağa karşı oldukları biliniyor. Mecliste ana dilim Kürtçe'dir diyen 30'u aşkın milletvekilinin arasında 9 Anaplı milletvekili de bulunuyor.

Özal'ın kendisi Şubat ayında Diyarbakır cezaevinde yapılan açlık grevinin ardından toplanan Anap meclis grup toplantısında şöyle diyor: "Türkçe öğretemediklerimizin kendi dilleriyle konuşmasını kabul etmek zorundayız. Türkiye bunları aşmalıdır. Biz herşeyin konuşulabileceği bir Türkiye hedefliyoruz. Bunlar elbette birdenbire olmuyor, ama bu günlere de Türkiye ulaşacaktır. Biz ulaştıracağız."

Burada Ozal'ın Komünist Partisi üzerindeki yasak konusunda izlediği tutumla,Kürtçe üzerindeki yasak konusunda izlediği tutumun paralelliğine dikkat çekmek istiyorum.Özal,her iki yasak konusunda da aynı tutumu sergiliyor.

Anap içinde şimdiki parti yöneticilerinden ve eski genel sekreter Mustafa Taşar gibi MHP kökenlilerin hala,"Türkiye'de Kürt sorunu yoktur. Kürtçe diye bir dil yoktur" şeklindeki tarih boyunca süregelen inkarcı politikanın sürdürülmesinden yana olduklarını da belirtmek gerekiyor.

Meclisteki partiler arasında görülen bu türden farklı ve gelişkili birbirine zıt yaklaşımların idari ve adli aygıtta,subaylar arasında ve değişik kesimler arasında da bulunduğunu belirtmek gerekiyor.Örneğin bir süre önce Kültür ve Turizm bakanlığının izniyle içinde Kürtçe arabesk türkülerin bulunduğu bir kaset Diyarbakır'da satışa çıkarıldı.Ama hala Kürtçe müziklerin piyasada serbestçe satılmasına izin verilmiyor. Mahkemelerde Türkçe bilmeyen insanların ifadeleri tercüman aracılığıyla alınırken,Türkçe bildiği halde,kendi ana dili olan Kürtçe'yle daha iyi savunma yapacaklarına inanan Mehdi Zana ve öteki Kürt yurtseverlerinin bu hakları zorla ellerinden alınıyor.Kürtçe savunma yapmak istedikleri için zorla duruşma salonlarından dışarı çıkartılıyor,bu nedenle haklarında yeni yeni hapis cezaları isteniyor.21 Mart 1988 tarihinden beri savunmalarını Kürtçe yapmak istedikleri için pekçok Kürt yurtseverinin duruşmaları katılmaları yasaklanmıştır ve bu durum hala sürüyor.Mehdi Zana'da savunma hakları ellerinden alınmış Kürt yurtseverlerinin arasında bulunuyor.

Tutuklu Kürt yurtseverlerinin bu hakları eylemlerini desteklemek gerekiyor.Bunun için Kürtçe konuşarak,Kürtçe üzerindeki yasağa karşı çıkarak Diyarbakır'daki Kürt yurtseverlerini yalnız bırakmamak gerekiyor.

Sözkonusu gelişkili ve birbirine tamamen zıt yaklaşımlara bir örnek daha vermek istiyorum.Silvan'da bir mahkeme üç Kürt çocuğunun isimlerinin değiştirilmesi yolunda karar alırken,Mardin'de bir başka

Lozan antlaşmasının hükümlerine dayanarak, azınlık isimlerinin değiştirilemeyeceğine karar veriyor ve Kürtçe isimleri "azınlık" isimlerinden sayarak iki Kürt çocuğunun isimlerinin değiştirilmemesi için Silvan'daki mahkemeyle tamamen zıt bir karar alabiliyor. Böylece resmi yargı organları devletin resmi politikasına karşı karar alarak Kürt halkının varlığını bir kez daha resmi belgelere geçirebiliyor.

Son olarak 2000'e Doğru dergisinin subaylar arasında yaptığı bir araştırma, subayların çoğunun Kürtler yoktur mağalına inanmadığını ortaya koyuyor.

Kürt ulusal sorunu konusunda devletin izlediği tüm baskı ve engelleme politikalarına karşın, özellikle Kürt yurtseverlerinin, aydınlarının, Kürt halkının bu konudaki tüm yasaklara mümkün olabilecek her yolla karşı çıktıklarını, bu çağdışı yasakları geriletmek, kaldırmak için ellerinden gelen hemen her çabayı gösterdiklerinin altını çizmek gerekiyor. SHP'nin Kürdistan'daki parti örgütlerinin de bu konuda oldukça aktif tutum aldıklarını belirtmeliyim. Mayıs ayı sonunda yapılan Mardin il kongresinde, "Biz aslımızı inkar etmiyoruz. Biz Kürdüz, bununla da iftihar ediyoruz" sözleri kongre kürsüsünde açıkça dile getirildi.

Haziran ayı başlarında Diyarbakır il kongresinde de Irak yönetiminin Halepçe'de Kürt halkına karşı giriştiği katliamların kınanması yolunda divan başkanlığına verilen önerge oybirliğiyle kabul edildi. Ayrıca SHP parti olarak da bu katliamı kınadı.

Yeri gelmişken kimyasal silahlarla Kürt halkına karşı girilen katliamlar üzerinde durmak istiyorum. Özellikle Halepçe katliamı bütün Türkiye'de demokratik çevreler tarafından lanetlendi. Bunun sonucu olarak Anap hükümeti de bir açıklama yaparak savaşta sivillere karşı kimyasal silah kullanılmasını kınadı.

Irak yönetiminin kullandığı kimyasal silahların hammaddesinin Irak'a aktarılmasında Mersin limanının kullanıldığı Hürriyet gazetesi tarafından ortaya çıkarıldı ve 8 sütuna manşet olarak "Katliama alıcı olduk" başlığıyla duyuruldu. Hürriyet bu hammaddeleri iki şirketin

aktardığını yazarken, gazeteci Uğur Mumcu aynı işi yapan daha 6 şirket bulunduğunu yazdı.

Kimyasal silahlarla Kürt halkına karşı girişilen katliamda partimizin aktif tutum alamamış olmasını önemli bir hata olarak görüyorum. Böylesi katliamların nerede, nasıl ve kimler tarafından yapılmış olursa olsun insanlık suçu olduğunu ve böylesi katliamların lanetlenmesinin geçirilemeyeceğini, atlanıp geçilemeyeceğini belirtmek istiyorum. Böylesine önemli hataların tekrar edilmemesi için gerekli duyarlılığın bundan sonra gösterileceğine inanmak istiyorum. Başka birçok konuda gösterilen duyarlılığın Kürt ulusal sorununda, Kürt halkına karşı girişilen her türden saldırıda da gösterilmesini istiyorum.

Kürt ulusal sorunu uluslararası alanda her geçen gün daha çok yankı buluyor. Avrupa Konseyinde, Cenevre İnsan Hakları Komisyonu'nda, Batı Avrupa ülkelerinin parlamentolarında ve demokratik kamuoyunda, Amerikan yönetiminde, Sosyalist ülkeler arasında Kürt sorununa duyulan ilgi her geçen gün artıyor. Kürt ulusal hareketi, sorunun çözümünde daha aktif ve söz sahibi olmak için arayış çabalarını artırıyor. YNK Lideri Celal Talabani'nin bir süre önce İngiltere ve Amerika'ya yaptığı ziyaretleri de herhalde bu çerçevede değerlendirmek gerekiyor. Kürt ulusal hareketini oluşturan örgütlerin, hem kendi aralarında daha sıkı işbirliği yapmak istedikleri, hem de uluslararası ilişkileri geliştirmek istedikleri görülüyor. Gerek 1 Mayıs'ta PKK-YNK arasında imzalanan ittifak anlaşması, gerekse Türkiye Kürdistan'ındaki 8 Kürt parti ve örgütünün 22 Haziran'da Kürdistan Kurtuluş Hareketi-Tevger'i oluşturduklarını açıklaması ve gerekse de Celal Talabani'nin söz konusu gezileri bunu açık olarak gösteriyor.

Bunun bir diğer örneği de PKK lideri Öcalan'ın ilk kez Türk basınıyla görüşmesi ve Türk halkına, bazı çevrelere mesaj vermek istemesinde görülebilir. Burada, Milliyet gazetesindeki söz konusu yazı dizisinin yasaklanmasında Anap'ın tamamen yalnız kalması, SHP ve DYP'nin, basının önemli bir bölümünün, demokratik çevrelerin gösterdikleri büyük tepki önemlidir.

Birand'ın Öcalan'la yaptığı röportajın yayınlanan bölümünden PKK'nın politikasının değişip değişmediğini, PKK arasındaki görüş ayrılıklarının olup olmadığını, varsa bu görüş ayrılıklarının nelerden kaynaklandığını bu konularda bir takım işaretler görülmesine rağmen, karar vermek oldukça güç. Ancak dediğim gibi bir takım işaretler de yok değil. Örneğin Öcalan, dizinin yayınlanan ilk bölümünde şöyle diyor: "Türkiye'yi yönetenler bu sorunu köklü bir kavrayışla tartışmalıdırlar. Devletin politikacısı, askeri, sivil var. Tarihi bir olguyu görebilmeli, sonra da kendilerini cesaretli, hoşgörülü bir tartışmaya sokabilmelidirler. Eğer kendilerine güvenleri varsa daha ilerde sorunun politik çözümüne kendilerini hazır duruma sokabilirler. Bunun için de örgütlenme özgürlüğü sağlanmalı, siyasal mücadele yöntemlerine yasak ve zor dayatmaktan vazgeçilmelidir. Biz bu gelişmelerin sınırlı şekilde geliştiğini görürsek ates keseriz."

Burada öne sürülen taleplerin bizim taleplerimizle çakıştığına dikkat etmek gerekiyor. Zamanın henüz erken olduğunu unutmamak şartıyla bunun PKK'nın politikasında köklü bir değişiklik olduğu söylenebilir. Bunun dışında PKK'nın diğer güçlere yaklaşımında da belli bir esneklik görülüyor. Son yayınlarda Parti olarak olmasa bile, kimi arkadaşlarının yanlışlar, hatalar yaptığı kabul ediliyor, bunların düzeltileceği belirtiliyor, bunun için Batı Avrupa'ya yeni kadrolar gönderildiğine işaret ediliyor.

Mehmet Ali Birand'ın yaptığı söyleşinin yayınlanmayan bölümünde bizi de ilgilendiren bir bölüm var. Birand, "Eğer biraz sabır gösterilsen di şunları okuyacaktınız" başlığıyla yazdığı yazıda şöyle diyor: "Türkiye Komünist Partisi'nin PKK'yı vurmak için KUK'u hareketlendirmesi ve APO'nun TKP liderlerine karşı nasıl bir kin dolu olduğunu, Sovyetler Birliği'ni neden "samimiyetsiz" gördüğünü, Amerika'nın kendisiyle nasıl ve neden dolaylı temas ettiğini, Batı Avrupalıların görüşme telaşının ayrıntılarını okuyacaktık."

Son olarak Kürdistan Kurtuluş Hareketi-Tevger üzerinde durmak istiyorum. Kuşkusuz 8 Kürt örgütünün bir araya gelmiş olmaları bile bağlı başına önemli bir adımdır.

Kürdistan'ın her bir parçasındaki Kürt örgütlerinin işbirliği yapması, bir araya gelmesi eğilimi giderek daha çok güçleniyor. Üstelik sadece Kürdistan'ın her bir parçasındaki Kürt örgütlerinin değil, giderek bütün parçalardaki Kürt örgütlerinin birliği yönündeki eğilimler de güçleniyor. Gerçi tarih boyunca bu türden eğilimler her zaman var oldu. Ancak bugün, Kürt halkını ezen devletlerin kendi aralarında Kürt halkına karşı işbirliği yapması, Kürt sorununun Kürdistan'ın hiç bir parçasında henüz çözüme ulaşmamış olması, Kürt halkının olağanüstü acılar içinde yaşaması, Kürt örgütlerinin hiç birinin durumu değiştirebilecek güce olmaması bütün parçalardaki Kürt örgütlerinin birleşmesi eğilimini daha da güçlendiriyor.

Burada bizim nasıl bir tutum alacağımız öne çıkıyor. Kanımca Kürt ulusal hareketini oluşturan bütün Kürt örgütlerinin gerek her bir parçada bir araya gelmesine, gerekse de bütün parçalarda bir araya gelme yönündeki çabalarına hiçbir şekilde olumsuz tutum alınmamalıdır. Tam tersine, Kürt ulusal hareketinin gerek Kürdistan'ın her bir parçasında, gerekse tüm parçalarda diyalog, işbirliği ve birlik yönünde atacağı adımlara destek verilmelidir. Kürt ulusal hareketi kendi arasında birleşti diye hiç bir şekilde onlarla diyalog koparılmamalıdır.

SONUÇ:

Genel olarak Kürt ulusal sorununa hem uluslararası alanda, hem de bütün Türkiye'de çok geniş çevrelerin duyduğu ilgi daha da artmıştır. Kamuoyunda, basında bu konuda yıllarca susmuş ya da susmak zorunda kalmış insanlar her türlü engеле rağmen açık açık görüşlerini belirtmekten çekinmiyorlar. Devrimci sol güçlerden, Kemalistlere, islamcı çevrelere kadar Kürt sorununun varlığından söz etmekte, kimi çözüm yolları önermekte, Kürt halkı üzerindeki devlet terörüne, Kürtçe üzerindeki yasağa karşı çıkmakta, Kürt halkının geri bırakılmışlığına son verilmesini istemektedir. Kürt sorunu üzerinde canlı bir tartışma

sürmektedir.Mehmet Ali Birand'ın deyimiyle "Konunun konuşulmasına dahi tahammül edilmiyor.Konuya el uzatanın eli veya kalemi kırılıyor" ama buna rağmen insanlar her türlü yasağın son bulması için ellerinden gelen her türlü çabayı göstermekten çekinmiyor.Sol dergilerin ezici bir çoğunluğu toplantılara rağmen bu sorunun üzerini deşmeye devam ediyor. Özellikle Kürt yurtseverleri,aydınları ve Kürt halkı,Kürt sorunu üzerindeki yasakları dişleriyle kemirerek,tırnaklarıyla kazıyarak yoketmeye çalışıyor.

Kürt sorunu gündemde ilk sıradaki yerini koruyor ve daha hiç kimse bu sorunun gündemin ilk sıradaki yerini kaybedeceğini söylemiyor. Tam tersine önümüzdeki on yıllarda bile bu sorunun gündemin başında yer alacağını bu konuyla az çok ilgilenen herkes biliyor.Bu sorun üzerine gelişen tartışmalara katılmak, taraf olmak, gelişen olaylar karşısında anında tavır koymak,somut bakış açısı belirleyebilmek,Kürt sorununun adil,demokratik ve barışçı bir çözüme ulaşması için partinin somut katkılarda bulunması gerekiyor.Şimdiye kadar yaptıklarımız ise denizde bir damlayı bile bulmuyor.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDEKİ GELİŞMELER ÜZERİNE

SBKP MK PB üyesi ve MK sekreteri A.Yakovlev, 19. Ulusal Konferansın, tıpkı 1917'deki 7. Konferans, 1985'deki Nisan Plenumu, 20. ve 27. Kongreler gibi önemli olduğunu söylüyor. "Bu, demokratikleşme konferansıdır" diyor. Gorbaçov, 1987 Ocak Plenumunun çok değerli fikirler ileri sürmesine karşın, demokratikleşmenin mekanizmasını yaratamadığından dolayı yeterince etkili olamadığını belirtiyor. 19. konferansın işlevi bu mekanizmayı oluşturmaktı.

Üç yıllık perestroyka deneyimi ideolojik alanda önemli değişiklikleri mümkün kıldı, toplumsal bilinç önemli ölçüde dinamikleşti. Ekonomik alanda henüz köklü bir dönüşüm sağlanamadıysa da (konferansta bazı delegeler bu durumu ciddi olarak eleştirdiler), bu yılın başından itibaren uygulamaya geçilen ekonomik reformlar ileri doğru adımların atılması sürecini başlattı. Ancak politik alanda konferans öncesi önemli bir değişikliğe gidilmemişti. Gorbaçov'un deyişiyle, "diğer tüm çabalar geliyor politik sistemden kaynaklanan güçlüklerle takılıyordu" ; bu, politik sistemde reform yapılmasının zorunlu olduğu sonucuna götürdü.

Lenin, son yapıtlarından birinde "politik sistemimizde bir dizi değişiklik yapmalıyız" diyordu. Bu görev ta bugünlere kadar geldi. Reformun temel doğrultularından biri, Leninci "tüm iktidar Sovyetlere!" belgibinin yaşama geçirilmesidir. Parti, ekonomik ve sosyal alanlardan çekilmeli, politik ve ideolojik yönlendirici olmalıdır. Konferans bu konuları karara bağladı. En yüksek iktidar organı olan Yüksek Sovyeti, toplumsal örgütlerden gelen temsilcilerle genişletti. Yıllık kongreler yapılması yoluyla Sovyetlerin etkinliklerinin artırılması gerektiğini saptadı. Yüksek Sovyetin başkanı olması zorunluluğunu (devlet başkanı seçimini) karar altına aldı. Yerel Sovyetlerin başkanı olarak parti birinci sekreterlerinin seçilmelerinin yararlı olacağını belirtti (oy çokluğuyla alınan bu karar, birincisi, seçim ilkesini, ikincisi, parti ve devlet örgütlerinin işlevlerinin ayrılması kararını zedeleyebileceğinden dolayı eleştirilere hedef oldu). Konferansta alınan kararlar Anayasa da değişiklik yapılmasını ve başka yasal düzenlemeleri zorun-

lu kıldı.

Tek partililik konusunda, konferans öncesi ve konferans sırasında farklı yaklaşımlar görülmüyordu. Konferans sistemin tek partili olduğunu, bu koşullarda partide ve toplumda demokrasiyi geliştirmenin büyük önem taşıdığını vurguladı. Perestroykayı destekleyen "yurtsever bir halk hareketinin" oluşmakta olduğunu saptadı.

Konferans, bilim, eğitim ve kültür alanlarına daha fazla önem verilmesi gerektiğini, bu alanların otoritesinin güçlendirilmesinin zorunlu olduğunu vurguladı. Konferans öncesi tartışmalarda "bilimin partililiği" adına bu alana engelleyici müdahaleler eleştirilmişti.

Konferansın temel görevi "perestroykanın geri döndürülmesini olanaksız kılacak dönüşümleri yapmak" olarak belirtilmişti. Yaşam konferansın kararlarını sinayacak. Ancak şunu belirtmek gerekiyor. Sovyet toplumu uzun onyıllardan beri (belki de genel olarak) ilk kez bir parti forumuna böylesi güçlü ve canlı bir ilgi gösterdi. Perestroyka yıllarının değişmez özeleştirisi konusu olan tartışma kültürünün düzeyi konferans açısından/kuşkusuz ileri adım oldu. Toplumun perestroykayı sempatiyle, ancak kuşkulu ve eylemsiz biçimde izleyen geniş kesimleri açısından itki yarattı. Özellikle aydınlar içindeki büyük hareketlenmeye dikkat çekmek gerekiyor. Kültür Fonu Başkanı D.Lihaçov'un sözleriyle, "yüzyıllardan beri ilk kez aydınlar ülke yönetimiyle birlikteler".

Geçen yılın sonlarından itibaren perestroykanın ilk döneminin tamamlandığı, ikinci ve belirleyici aşamanın başladığı vurgulanmıştı. Şimdi, bu aşamada perestroykaya karşı direniş güçlenmektedir. Çünkü giderek artan somut dönüşümler, toplumunun önemli kesiminin maddi ve düşünsel çıkarlarına zarar vermektedir. Konferans öncesi tartışmalarda, konferanstaki konuşmalarda, alkışlarda ve yer yer konuşmacılara yapılan müdahalelerde, bu somut olarak ortaya çıktı. Delege seçimlerinde, Gorbaçov'un "perestroykanın ateşli yandaşlarının seçilmesi" şeklindeki açık çağrısına rağmen, pekçok yenilenmeci saf dışı bırakıldı. Bunların bir kısmı MK'nın inisiyatifiyle konferansa konuk olarak çağrıldı. Son aylarda yapılan tartışmalarda, "Moskova Haberleri", "Ogonyok" gibi

yayın organlarının, Yuri Afanasyev, Zaslavskaya, Korotiç, Y. Yakovlev, Şatrov gibi kişilerin hedef haline getirilmeye çalışılması, yenilenmeçi güçlere darbe indirmeye yönelik bir faaliyettir ve bu durum sürmektedir. Bunlara karşı çıkanlar arasında MK üyeleri, örneğin Pravda Başredaktörü Viktor Afanasyev gibi kişiler de bulunmaktadır.

Tarih tartışmaları, yenilenmeçi güçlerle tutucular arasında geçen mücadelenin önemli bir alanı durumundadır. Bu tartışmalarda, henüz her zaman açık biçimde dile getirilmeyen^{şu} soru, herhalde yakın gelecekte net olarak ortaya çıkacaktır: "Geçmiş dönemin emir-direktif uygulamalarına dayanan, insanları iktidara yabancılaştıran düzeni sosyalizm olarak adlandırılabilir mi?" Basında Stalinci veya Stalinci-Brejnevci sosyalizm anlayışını eleştiren çok sayıda yazı çıkmaktadır. Örneğin, Yuri Afanasyev, bazı kesimlerin Stalinizmi koruma uğruna Stalin'i feda etmeye hazır olduklarını belirtmiştir.

A. Yakovlev'in belirttiği gibi, şimdi "sosyalistliğin ölçütü" sorunu yakıcı olarak gündemdedir. Geçmiş dönemlerde düşülen yanlış, sosyalizmin teorisiyle pratiğini eşit görme anlayışından kaynaklanıyordu. Basında yazılan yazılara bakarak şu sonuca varmak herhalde yanlış olmayacaktır: Bu aşamada "hangi tür sosyalizme" (yani sosyalizme aykırı hangi uygulamalara) karşı çıkmak gerektiği konusunda kafalar önemli ölçüde netleşmiştir. Ama "nasıl bir sosyalizm" kurmak konusunda durum aynı ölçüde net değildir. Sosyalizmin yeni görünüm biçimi henüz tam olarak belli değildir. Ortaya çıkan ilk işaretler, sosyalizmin demokratik, hümanist, sosyal adalete dayanan bir görünüm kazanması gerektiği yolundadır. Konferansta Gorbaçov'un da belirttiği gibi, insan "herşeyin ölçüsü" haline gelmektedir. Sosyalizmin önem kazanan özellikleri, çeşitliliği bir zenginlik olarak değerlendirmesi, toplumdaki çelişkileri ve farklı çıkarları gelişme için bir çıkış noktası olarak kullanması ve ayrıca karşıtından ekonomik, sosyal, politik ve kültürel alanda çok şey almayı becerebilmesi gibi alanlarda yatmaktadır.

Dış politika üzerine getirilen eleştiri ve görüşler şöyledir: Geçmiş dönemlerde, dogmatizmin ve sübjektivizmin bu alanı da etkilediği, genel insani çıkarların ve evrensel sorunların öneminin anlaşılmamasında gecikildiği, çeşitliliğin bir karmaşa kaynağı olarak görüldüğü, uzun süre nükleer savaşta galip gelmenin mümkün görüldüğü, politik olanaklardan yeterince yararlanılmadığı, silahlanma yarışına kapılındığı belirtiliyor. Tartışmalarda ve basında, Afganistan'a askeri müdahaleyi ve Avrupa'ya SS-20 füzelerinin yerleştirilmesini eleştiren görüşler ileri sürülüyor. (2000'e Doğru'nun sorularına cevap verilirken, "...SB bu ü-^{le}keye asker göndermek zorunda kaldı " biçiminde ^{bir} ifade kullanılmıştır. Bu doğru değildir. Sovyet resmi çevreleri bile çoktandır böyle bir anlatım kullanmıyorlar.) Afganistan'a müdahale gibi konularda genel halk oylamasına başvurulmaması eleştiriliyor. Ayrıca dış politikanın tarihiyle ilgili eleştiriler getiriliyor. Polonya'nın bölüşümü üzerine faşist Almanya'yla yapılan anlaşmanın, çeşitli dönemlerde Yugoslavya, Çin, Arnavutluk gibi sosyalist ülkelerle ilişkilerin bozulmasının nedenlerinin açığa çıkarılması istemleri gündeme getiriliyor. Macaristan ve Polonya olaylarının şimdi daha farklı değerlendirilebileceği vurgulanıyor. / Bu üç yıl içinde olumluların başında gelen, yeni politik düşünce konseptinin ortaya konması olarak belirtiliyor. Dış politik ilişkilerde stilin değişikliğinin, her düzeyde diyalogun temel alınmasının ^{dikkat} ~~önemi~~ ^{ne} çekiliyor. Perestroyka yılları içinde savaş tehlikesinin geriletildiği, şimdi güvenliğinin askersel alandan giderek politik, hukuksal ve ahlaksal alanlara kaymakta olduğu kaydediliyor. Yeni düşünce konseptinin ve o temel alınarak ortaya atılan fikirlerin (2000 yılına kadar nükleer silahsızlanma uluslararası ekonomik güvenlik vb- tezlerde sıralanıyor) geliştirilmesi gerektiği vurgulanıyor. / Teorik arayışlar dış politika alanında da önemli yer tutuyor. Örneğin, son zamanlarda basında çıkan bazı yazılarda, "barış içinde birarada yaşama" ilkesinin Lenin tarafından ortaya atılmadığı, çünkü Lenin'in 1917 devrimini "dünya devriminin ilk adımı" olarak gördüğü yer alıyor.

Perestroyka sürecinden biz nasıl yararlanabiliriz? Herşeyden önce, sosyalizmin yeni modelinin kesin olarak ortaya çıkmadığını, tartışmalı bir ortamda yeni adımlar atıldığını gözönünde bulundurmak önem taşıyor. Gelişmeleri "hayranlıkla" değil, ciddi bir şekilde tartışarak özümsemeye çalışmalıyız. Gerek kendi içimizde, gerekse de başta sol olmak üzere öteki güçlerle, bu konularda daha fazla tartışmamız büyük yarar getirecektir. Bu yalnızca sosyalizm hedefimizle bağlı değildir. Daha bugünden politikamızı güçlendirmemiz, yeni politik görüşü ve siye yaklaşımımızı demokra... pekiştirmemiz içindir.

Tartışmak ve özümsemek için bilgi gerekiyor. Sovyetler Birliği'nde olup bitenler üzerine daha fazla bilgiyi nasıl sağlayabiliriz? Bu, bir yönüyle bizim buradaki görevimizdir. Ama ülkedeki ve yurtdışındaki yabancı dil bilen kadroları yeterince değerlendirebiliyor muyuz? Onların Sovyet yayınlarını izlemesini, çeviriler yapmasını daha iyi örgütleyemiyor muyuz? Yayınlarımızda bu konuları daha fazla ele alamıyoruz? Başka politik çevrelerle de birleşip, örneğin 15 günlük bir "Sovyet basınından" çeviri dergisi çıkarabilirsek, herhalde bu, her politik hareketin kendi organından daha fazla yaygınlaştırılabilir ve sol çevreler içinde sosyalizm üzerine tartışmalar için iyi bir temel oluşturabilir. Ayrıca (belki tümüyle bize bağlı değil ama) iki ülke aydınlarının karşılıklı olarak ziyaretler yapmaları, bunun sonuçlarının yayın organlarında değerlendirilmesi büyük yarar getirecektir. Ve gönül ister ki, iki ülkenin aydın çevrelerinin öncülüğünde, pek çok ülkede benzeri bulunan bir örgütlenme biçimi olarak Türk-Sovyet Dostluk Derneği kurulsun. Böyle bir derneğin çalışmaları, perestroykadan yararlanmamız için eşsiz olanaklar yaratabilirdi.

HÜKÜMET-GENÇLİK

ANAP hükümetinin gençliğe ilişkin politikasında ve onların istemleri karşısında aldığı tutumlarda, dış görünüm itibariyle de olsa, daha önce de dikkat çekilmiş ~~konuları~~ olan olumlu yöndeki değişiklik sürmekte.

Hükümet çevrelerinden yapılan açıklamalar, gençlik ve onunla doğrudan bağlı eğitim, meslek edinme, kültürel yaşam vb sorunların hükümetin öncelikli konuları arasında yer aldığı şeklinde. Son bir kaç aydır atı-

lan kimi adımlar, girişimler de bunu doğrulamakta, ^{bunlar} ama aynı zamanda, gençlik sorunlarıyla ilgili bir devlet bakanlığına da sahip olan / hükümetin bu alanda net, somut bir politikası olmadığını da ortaya

koymaktadır. Ortada hükümetin planlı, programlı bir faaliyetinden söz etmek (sorunların çözümü doğrultusunda) mümkün değildir. Gündemdeki sorunlara karşı alınan tutum, köklü çözümler aramak doğrultusunda değil, daha ziyade geçici düzenlemelerle bunların üzerini örtme şeklinde olmaktadır. İzlenen bu yöntemle, sorunlar gündeme gelirken yükselen hareketin hararetini biran önce bastırmak amaçlanmakta ama bu aynı zamanda sorunları daha karmaşık, çözümü daha zor hale sokmakta, beraberinde yeni yeni sorunları gündeme getirmekte, dolayısıyla yeni hareketlerin doğmasını da kaçınılmazlık haline getirmektedir.

Hükümetin bu izlediğine karşın Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanını Hasan Celal Güzel'in girişimleri, mevcut sorunlara köklü, üzerinde uzlaşabilir çözümler aramada samimi olduğu izlenimi vermektedir. İmami demokrat fikir adamları da basınla çıkan gençlik , eğitim vb. konulardaki yazılarında hükümetin değil ama bakanın samimi görüldüğü olgusuna işaret etmekte , çabalarına değer vermektedirler. Özellikle de kaynak sorunu çerçevesinde bütçe görüşmeleri sırasında verdiği mücadele örnek gösterilmektedir.

Görünürde bakan Güzel gerek gençlerle, gerek konuyla ilgili herkesle diyalogdan, işbirliğinden yana bir tutum sergilemektedir. Ancak pratikte söz konusu diyalogların belli kesimleri dışında tuttuğu somut görülmektedir. Elbette burada tüm tarafların eksikliği söz konusudur. Bir yanda , iktidar partisi ANAP içindeki liberal ve gerici kanad arasındaki çekişmenin de bir sonucu olarak bakanın gerek öğrenci dernekleri yönetimleriyle, gerek mecliste temsil edilen muhalefet partileri dışındaki politik çevrelerle, solcu bilinen demokrat bilim adamları, uzmanlar, öğretmen, öğretmen üyeleri örgütleriyle açıktan bir diyaloga yanaşmaması olgusu vardır. (Örneğin, öğrenci dernekleriyle ilgili olarak 'öğrenci temsilcisi olarak gelirlerse görüşürüm, ama dev yol vs milî-tarı olarak gelenle ben görüşmem' şeklinde sözler söylemektedir.) Öte yanda ise, sadece solun değil genel olarak muhalefetin , hükümetin attığı her adımı, her girişimini, daha baştan üzerinde düşünmeden, tartışmadan, kendi alternatifini karşısına koymadan reddetme eğiliminden x henüz vazgeçmemiş olduğu gerçekliği ortadadır. Bu iki olgu gerek hükümetle gençler arasında , gerek ~~xxxxxxx~~ gençlik sorunları etrafında hükümetle öteki ilgili kesimler ~~xxxxxxx~~ köklü çözümlere doğru adımlara götürebilecek olumlu diyalogların önünü tıkamaktadır.

Gerek gençlerden, gerek muhalefet cephesinden gelen eleştiriler özellikle , hükümetin samimi yetsizliği üzerinde yoğunlaşmakta, çeşitli reformlar gerçekten hedeflenmiş olsa bile , bunlara yönelten kaygının gençlerin kendilerinin duyduğu kaygılarla üst üste düşmediği vurgulanmaktadır. Bu elbette doğru. Gençlik sorunun hükümetin öncelikli konuları içinde yer alması, bakanın eğitim sorununda ^{v.b.} köklü bir takım

arayışlar içine girmesi, elbetteki her isteyene eğitim yeri sağlayayım, her isteyene meslek edindireyim, ~~xxxxxxx~~ iş yeri sağlayayım, her gencin kültürel yaşamını zenginleştireyim, her gencin geleceğini garanti altına alayım vb kaygılarla değildir. Ama bunun tam tersi de değildir. Yani bu çabaların bilimsiz, eğitimsiz, kültürsüz, boş bir gençlik yetiştirmek için olduğunu da söylemek doğru olmaz. Elbette amaç gençlerin geleceğini garanti altına almak değil ama kendi geleceklerinin güvencesi olarak onları yetiştirmek, kendi ekonomik, sosyal perspektiflerini çok yönlü, çağdaş bir eğitim görmüş, yetkinlerini gerçekleştirecek/insan gücünü yetiştirmektir. Bunun yanı sıra eğitiminin her basamağında, kişiliği oluşana dek genç insanı kendi felsefeleriyle yoğurmayı da doğal ki sürdürecektir. Böyle olsa bile mevcut atılmış adımlar, yapılanlar, atılacak olan adımlar hem ekonomik, sosyal belli yararlar sağlanmakta ~~xxxxxxxxxxxxxx~~ (özellikle yüksek öğrenim gençliğinin maddi koşullarını iyileşmesi doğrultusunda), hem de gerek köklü bir demokratik eğitim reformu, gerek gençlerin toplumsal yaşama, politikaya aktif olarak katılabilecekleri kendi geleceklerini kendileri biçimlendirebilecekleri ortamın yaratılması için olanakları düne göre çok daha artırmaktadır.

Temmuz'un 18'i ile 22'si arasında 12. Milli Eğitim Şûrası toplanıyor. (Son olarak 1982'de toplanmış ^{yasaya göre} her 5 yılda bir toplanması gerekiyor.) Şûrada ilk kez bir bütün olarak eğitim sistemi ele alınacak. Okur yazar yapma, halkın genel eğitimi, yüksek öğrenime kadar her konu görüşüleceği açıklandı. Milli Eğitim Şûrası Genel sekreteri Ömer Okutan geçtiğimiz günlerde yaptığı basın toplantısında Şûranın gündeminin yedi ana başlıkta toplandığını ve şunlar olduğunu açıkladı: Yüksek öğ-

retim,Öğretmen yetiştirme ,Eğitimde yeni teknolojiler,Türkçe 4.
ve yabancı dil eğitimi ve öğretimi,Eğitim finansmanı ,Türk eğitim
sistemi.....

Okutan ayrıca Şûranın bileşiminin de eskilere göre geniş tutulduğunu
bildirdi:"Yeni Milli EğitimŞûrası yönetmeliği ile eski bakan ,müsteşşar
ve âlim terbiye Kurulu Başkanlarının katılımı ve İşçi-İşveren
kuruluşlarıyla ,basın yayın organları temsilcilerinin de Şûraya üye
olarak davet edilmeleri hükme bağlandı".Aslında Şûra toplandığında,
xxxx tavsiye niteliğinde de olsa sonuçlar ortaya çıktığında ve bunu
takiben atılacak adımlarda hükümetin eğitim sorununa köklü çözümler
getirmeye gerçekten niyetli olup olmadığının ipuçlarını da elde
edebileceğiz.Ama şimdiden şunx rahatlıkla söylenebilir,böylesine apar
topar toplandığı için Şûra belli zaafırları taşımaktadır.Bunun yanı sıra
xxxxxx konuyla ilgili geniş bir kesimin üzerinde birleştigi görüş
tek başına bu xxxxxx Şûranın özlenen bir eğitim reformunun çerçevesi-
ni çizmeye yetmeyeceği doğrutusundadır.Gerçekten de bu alanda bugü-
ne kadar 'reform' adı altında,her değişen iktidarla birlikte,bazen
aynı iktidar dönemi içinde pek çok altüstlükler yaşanmıştır.Bunlar
sorunları daha karmaşıklştırmaktan başka bir işe yaramamıştır.Yıl bo
yunca konuyla ilgili olarak ulusal (kimileri uluslararası) düzeyde
yapılan toplantı,seminer,sempozyum vb.lerinde dile getirilen ortak
görüş ,'bugüne kadar eğitim alanında yapılan 'reform'ların başarılı
xxxxxxxxx sonuçlar vermeyişinin,bir kaç yıl sonra yeniden 'reform'
ihtiyacı duyulmasının başlıca nedenlerinden biri,her temel alanda
olduğu gibi,bu alanda da 'çözümlerin' topluma danışılmaksızın,ilgili-
lerin desteğini ve x onayını almaksızın,şu ya da bu ölçüde 'kapalı
kapılar arkasında' aranmasıdır' şeklinde.

Ve gerçek bir reform için ilgili tüm tarafların katılacağı, bu konuda görüş ve deneyim sahibi olan herkesin özgürce konuşacağı geniş çaplı ulusal bir tartışma açılması görüşü geniş kabul görmekte.

Genel eğitim sistemi ile ilgili olarak ne iktidar partisinin ne de muhalâfet partilerinin somut bir tasarısı henüz ortaya konmamıştır. Aynı şey YÖK için de geçerli. Bilindiği gibi konu yedi yıldır tartışılıyor, görünürde iktidar partisi dahil YÖK'ü isteyen yok. ANP, SHP, DYP bunlar mecliste grubu olan üç parti ve bir anlamda, bir anayasa değişikliği gerektirdiği için YÖK'ü değiştirecek anahtar onların elinde. Üç parti de YÖK'ü değiştireceğini söylüyor. Ama üçünün de somut bir alternatif yasa taslağı ortaya koymuşluğu yok. (Bir bütün olarak) Bu konuda Öğretim Üyeleri Derneği'nin olumlu bir çalışması var. Mayıs ayı içinde hazırlamış oldukları YÖK'e alternatif olabilecek Üniversiteler Temel Yasası adı altında bir yasa taslağını kamuoyunun tartışmasına açmış bulunuyorlar. Bu en ideal çözüm diye bir iddiaları da yok. Ne ki henüz bu taslak üzerinde basında (Görüş'ün Haziran sayısında tanıtılmasının dışında) bir yazı çıkmış değildir. Taslakta öğrencilerin üniv. yaşamına katılımı ve örgütlenmelerine ilişkin şöyle öngörüler var: Fakülteler düzeyinde her öğrencinin üyesi olduğu dernekler, bunların üzerinde bir üniversite derneği, Türkiye çapında ise Türkiye Öğrenci dernekleri federasyonu kurulması öngörülmüyor. Ayrıca rektör, dekan vb seçimle işbaşına gelmesi, bunların seçiminde öğrenci temsilcilerinin de bulunması, ayrıca kurullarda kendilerini ilgilendiren konularda öğrenci temsilcilerinin katılması da öngörülmüyor.

Başlarken, hükümetin gençlerle karşı karşıya geldiğinde aldığı tutumda değişiklikler olduğuna vargu yapmıştık. Ancak bu elbette politik baskıların ortadan kalkmış olduğu şeklinde bir yargıya xxxxxxxxxx ~~xxxxxxxxxx~~ götürmemeli. Politik baskılar eskiden olduğu biçimlerde ve yoğunlukta sürüyor84Geçtiğimiz aylarda bu anlamda üniversitelerde yaşanmış olaylar ve bunlar üzerine yapılmış üst düzeyde iki önemli toplantı dikkat çekiyor. Söz konusu "İsan ayında gerçekleşen üniversitelerdeki gelişmelerdir. İstanbul Üniversitesinde siyasal bilgiler fakültesinde başlayan ve kimi çevrelerin kamuoyuna 'polis öğrenci çatı' şeklinde yansıtmaya çalıştığı olaylar, kısa süre içinde Türkiye'de çeşitli illerindeki üniversitelerde 'polissiz üniversite eğitimi' istemini temel alan protesto eylemlerinin yükselmesinin getirdi. Basın, gelişen olayları çeşitli farklı vurgularla yansıttı. "12 Eylül öncesi terör ortamının tırmandırılmak istendiği, öğrencilerin bu doğrultuda kullanıldığı" şeklinde malûm motifler de işlendi.

Nisan ayında gelişen olaylar iki önemli olguyu bir kez daha ortaya çıkardı, bunlar bir kez daha, daha geniş bir çevrede tartışıldı. Birincisi, sivil ya da resmi giyimli olsun polisin üniversitedeki her türlü varlığının sadece öğrencileri değil, öğretim üyelerini de rahatsız ettiği, öğretim barışını bozduğu ~~xx~~ gerçeği. Bu konuda, bir kısmı da idari sorumlulukları olan çok sayıda öğretim üyesi basına ~~xxxxxxx~~ ~~xxxx~~ 'polis bulunduğu yerde görev yapmaktan kendilerinin de ~~xx~~ huzursuz olduklarını" açıkladılar. Ancak böylesine tepki duyulan bir konuda kimi rektörler, YÖK üyeleri ve özellikle de YÖK başkanı Doğan'ın kendisi 'Polisin üniversiteden ^{kesinlikle} çekilmeyeceği' şeklinde net bir

tutum sergilediler.

Olayların gösterdiği ikinci olgu ise; üniversitenin temel iki/unsuru arasındaki diyalogsuzluğun varmış olduğu boyutlar ve doğurabileceği istenmeyen sonuçlardı. Yine kimileri idari sorumlulukları olan pek çok öğretim üyesi, öğrencilerle öğretim üyeleri, okul yönetimleriyle öğrenciler arasında bir diyalog kurulamamış olmasının pek çok sorunun çözümü süzluğunün de nedeni olduğunu vurguladı. Öğrencilerin sokaklara döküldüğü gibi bir durum söz konusuysa buna, onların başvurabilecekleri mercilerin kapıları açmaması, sözlerine kulak vermemesi ve üzerlerine kaba kuvvetle gitmesinin neden olduğu görüşü, şu anda, ~~xxxxxxxxxx~~ özellikle İstanbul Üniversitesi'ndeki olayların ardında geniş kabul görüyor diyebiliriz.

Nisan ayında gelişen olayların ardından yapılan, konuyla ilgili iki üst düzey toplantı var. Biri Milli Güvenlik Kurulu toplantısı, diğeri ise, Milli eğitim bakanı, büyük illerin valileri, emniyet müdürleri, rektörler ve YÖK temsilcileriyle Milli İstihbarat Teşkilatından yetkililerin katıldığı toplantı. Basına yansıdığı kadarıyla söz konusu iki toplantıda da olayları ~~xxxxxx~~, mevcudun binde yedisi gibi az sayıda bir üyeye sahip olan derneklerin ~~xxxxxxxxxxxx~~ çıkardığı ve bunların illegal örgütler tarafından yönlendirdiği görüşü üzerinde birleşildi ve Emniyet yetkililerinin derneklere ilişkin önerileri genel kabul gördü. Emniyet yetkililerinin formülüne göre derneklerin öğrencilerin bulunduğu birimdeki % 50 sini üye yapması ve ilk genel kurulunda öğrencilerin yüzde 50'sinden fazlasını ~~mix~~toplayamayan derneğin fesh edilmesi öngörülüyordu. Ne ki daha sonra bakan Güzel bunu yalanladı. "endilerinin tam tersine herkesin

,her isteyeninin dernek kurmasından yana olduklarını ama %50'yi üye yapabilen derneğin yönetimde söz hakkına sahip olmasını istediklerini söyledi.

Öte yandan öğrenci derneklerinin Mayıs ayı başında düzenlemek için girişimde bulundukları "Nasıl bir üniversite istiyoruz" konulu konferansa Ankara valiliği izin vermedi. Konferans, anlaşıldığı kadarıyla 23-24 nisan tarihleri arasında Türkiye çapında elli kadar derneğin ^{geldiği} biraraya ~~düzenlendiği~~ bir toplantıda karara bağlanmış. Söz konusu toplantıda öğrenci dernekleri önündeki ,yığınlarla kucaklaşamamada somutlaşan durgunluk, çıkmaz ele alınmış. Mayıs başında ~~düzenlenmesi~~ düşünülen konferansa diğer demokratik kitle örgütlerinin, siyasi partilerin, milletvekillerinin, aydınların, siyasi dergilerin katılımı da düşünülmüş, konferans sonunda bir "Yüksek Öğrenim Bildirgesi "ortaya çıkarmak da hedeflenmiş. 23-24 Nisan toplantısına ilişkin Yarın dergisinin Mayıs sayısında çıkan bir ~~yazıdan~~ yazıdan anlaşıldığına göre derneklerin ~~düzenleneceği~~ bir yıl önce düzenleyeceklerini açıkladıkları "Kurultay" 88/89 öğretim yılı içinde toplanılması düşünülüyor. (Bu arada hükümetin de bir gençlik kurultayı toplayacağına ilişkin ,gençlik sorunlarıyla ilgili devlet bakanı Çiçek'in açıklamasının arkası henüz gelmiş değil)

Son olarak bir de öğrenci hareketinin içinde bulunduğu duruma bakarsak:1987 ~~xxx~~ yılındaki Nisan eylemleri ~~xxxxx~~ demokratik öğrenci hareketine önemli bir ivme,toplum içinde de önemli bir konum sağlamıştı.Daha öncede işaret ettiğimiz gibi iki gelişkili süreç birarada yaşanmıştı:~~xxxxxxxxxx~~ farklı politik etkiler altındaki gençler bir yandan birarada işyapabileceklerini kanıtladılar,bir yandan da bir birlerinden uzaklaşmaya birbirlerini itmeye başladılar.Oradan buraya geçen süreci hangi olgu belirledi?unu görebilmek için Nisan 1987 eylemleriyle öğrenci hareketinin önüne serilen olanakların ne ölçüde değerlendirilebildiğinea bakmak,bir anlamda yiten konumları görmek yeterlidir.Dernekler ne nicel ne de nitel olarak bir gelişme gösterememişlerdir.Öte yandan toplum içinde edinmiş oldukları konumda sallantıya girmiştir.Önceki yıllarla karşılaştırıldığında,bu yıl gerçekleştirilen çıkışlarda (bunların her biri son derece haklı,her birinde gençler son derece kaba saldırıyla karşı karşıya kalmışlardır) ne üniversite içinden ne üniversite dışından güçlü bir destek bulamamışlardır.

Bu durumun,saplandıkları çıkmazın bizzat ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ ~~xxxxx~~ öğrenci hareketin başına çeken gençler tarafından tespit edilebilmiş olması,ve ~~xxx~~ bir çıkış yolu bulmak için farklı politik eyleşimdeki gençlerin kafa kafaya vermiş olması olumlu bir gelişmedir.

Son bir kaç ayın gösterdiği,en azından dışardan edinilen izlenim hareketin başını çeken gençlerin belli dersler çıkarabilmiş oldukları birarada ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ dururken yeni bir politik tartışma kültürü geliştirmekte olduklarıdır.Birbirlerinin dergilerinde yazıyorlar,

daha işin başındalar ama görünen daha medeni bir üslup,daha diyalog arayan bir yaklaşımlar tartışmaya gayret gösteriyorlar.Bu bakımdan Yarın dergisinin Ocak-şubat,Mart,Nisan sayılarında dergilerle derneklerin çıkmazı üzerine yapılan söyleşiler son derece olumlu ve önemli. Gençler arasında önyargısız bir dostluk,anlaşma,kaynaşma,işbirliği ortamına doğru bizzat onlar tarafından kimi adımlar atılmaya başladı diyebiliriz.En azından şimdilik uzaktan baktığımızda bu böyle görünüyor.

Buradan yeniden derneklerin içinde bulunduğu çıkmaza dönersek, açık ki yeni biçimler arayışı içine girilmedi,ve ilk örgütlenme biçiminde ısrarlı olunduğu takdirde bir çıkış bulmak çok zor.~~xxxxxxx~~ Şimdilik,çeşitli ilgi alanlarına göre ~~xxxx~~ oluşmuş örgütlenmelere~~xxxx~~ (tiyatro klübü,halk müziği topluluğu,amatör dansçılar vb) de eğilinmeye başlanmış olmasına karşın öğrenci ~~x~~ dernekleri için gerçekçi çözümlere ~~xx~~ pek yakınlaşılmış değildir.Farklı örgütlenme biçimleri üzerine ~~bizzat~~~~öğrenci~~~~xxxxxxx~~~~xxxxxxx~~~~xxxxxxx~~ çeşitli öneriler var .İşte bunlardan biri Öğretim Üyelere derneğinin taslağında yer alan biçim.Her halükarda dernekler fesh edilebilir ama bir toplumsal güç olarak kazanmış olduğu konumların sarsılmasını istemiyorsa bu değişik biçimler üzerine öğrenci derneklerinin bizzat kendileri kafa yormalıdır.

--Bakan Güzel ve Çiçek'in çeşitli yerlerdeki konuşmalarında öğrenci derneklerinin yasa dışı örgütlerle ilişkisi olduğunu ifade eden sözleri üzerine öğrenci dernekleri yöneticileri yaptıkları açıklamalarda,hiçbir ~~delil~~ delile dayanmayan bu iddiaları ortaya atan bakanlar hakkında cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunacaklarını açıkladılar.

--Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Güzel Haziran ayı başında Ankara'daki çeşitli üniversitelerden ,aralarında dernek üyeleri de bulunan öğrencilerle bir toplantı yaptı.Basına mini zirve diye yansıyan toplantı da Bilkent Öğrenci Konseyi başkanı,kendilerinin rahatlıkla yönetime ~~ulaşabildiklerini~~ ulaşabildiklerini,öğrencileri ilgilendiren konular görüşülürken yönetim kurulları toplantılarına katıldıklarını,kendi okullarındaki ~~örnek~~ örnek diğer üniversitelerdeki arkadaşlarına da tavsiye ettiklerini belirtti.
~~Rixxxxxxxx~~ Devlet Üniversitelerinden gelen öğrenciler ise yasal yollar-dan hak aradıklarında okul yönetiminin valiliğin kapısından kovulduklarından,12 Eylül öncesinin hesabının kendilerine çıkarılmak istendiğinden kendilerine güvenilmediğinden vb şikayetlerde bulundular.

--Yeniden açılan Halk evlerinin gençlerin boş zamanlarını değerlendirebileceği(eğlence,sanatsal faaliyet,meslek öğrenme vb işlerde) gençlik merkezleri haline dönüştürülmesi şeklinde bir proje olduğu devlet bakanı Çiçek tarafından açıklandı.

--ANAP'ın yurt çapında yaptırdığı bir kamuoyu araştırmasında 12-24 yaş arasında okuma yazma bilmezliğin % 10'u aştığı,yine ~~xxxxxxx~~ gençler arasında gazete dergi okuma oranının çok düşük olduğu(%60'ının okumadığı) görülüyor.

--~~Mix~~MEGSBGüzel gelecek beş yıllık dönemde bakanlık tarafından bastırılacak kitaplarınxx öğretmenlere %50,öğrencilere % 25 indirimle satılacağını açıkladı.Yayın politikalarıyla ilgili bilgi verdiği basın toplantısı da Türkiye'de demokrasi ve düşünce ortamını zenginleştirmeyi,toplumda

hoşgörüyü artırmayı ,böylece 21. yy Türk aydınını ortaya çıkaracak bir fikir iklimini hazırlamayı amaçladıklarını söyledi.Bunun içinbasın sanat ve düşünce adamlarıyla sıkı bir diyalogu amaçladıklarını,ouların yayın politikalarının (devletin) oluşmasına doğrudan ve geniş bir şekilde katılımlarını arzu ettiklerini açıkladı.Ayrıca Hasan Ali Yücel döneminde ~~xxxxxxxxxx~~ bastırılmış olan klasiklerin kendi bakanlığı döneminde yeniden bastırılacağını da duyurdu.

--Yurtlardan,çeşitli eylemlere katılan öğrencilerin uzaklaştırılması geçtiğimiz iki ay içinde de yoğun bir şekilde sürdü.

--Öğrenci derneği kurulabilecek yüksek öğrenim birimi 322 olarak görülmüyor."Kurulan ya da kuruluş çalışması süren derneklerin ~~xxxxxx~~ (ünv.derneklerinin kapsadığı fakülteler de dahil olunca) 233 birimi kapsadığı görülmüyor.Toplam 79 dernek(66 tanesi İst.,Ank.,İzmirde)Derneklerin kendi verdikleri bilgiler % 7 lik bir kitleyi etkileyebildikleri şeklinde."Üniversite çevreleri met ve dernekler şubelerinden yapılan yapılan açıklamalar üye sayılarının toplam ~~xxxxxx~~ içindeki oranın binde 7 den az olduğu şeklinde (dernekler şubesi derneklere üye sayısını 3700 civarında olduğunu belirtiyor.)

Ekonomideki Son Gelişmeler Üzerine.Giriş:

Türkiye ekonomisinin son durumuna doğru bir yaklaşım getirebilmek için, Özal Hükümetinin geçtiğimiz dönemdeki ekonomik politikasına genel bir bakış gerekmektedir. Bilindiği gibi, geride bıraktığımız dönemde Özal Hükümeti büyük kamu harcamalarına girişmiş, altyapı tesislerine yönelik yatırımlar yapmıştır. Olumlu olarak değerlendirebileceğimiz bu girişimler iç kaynakların yetersizliği nedeniyle dış kaynaklarla gerçekleştirilmiştir. Bu da, dış borçların hızla artmasına neden olmuştur. Yatırımların kısa vadede üretime yönelik olmaması ve buna ek olarak üretken olmayan kamu harcamalarının yüksekliği enflasyonu körüklemiştir.

Seçimler sonrası önlem olarak alınan 4 Şubat kararlarıyla yeni bir "kemerleri sıkma" politikası hedeflenmiş, bu da özellikle yatırımları daraltıcı bir rol oynamıştır. Geniş bir sanayici kesimini de içine alan bu "küçülme" politikası, geçtiğimiz dönemden farklı olarak, tepkilerin artmasına neden olmuştur.

İç politik gelişmeler nedeniyle (en başta, önümüzdeki yerel seçimler) kamu harcamalarında kısıntı yapmak istemeyen Hükümet, mali kaynak olarak KİT'lerin özelleştirilmesi yolunu seçmiştir. Ancak, Türkiye'deki sermayenin buna yetecek düzeyde olmaması, yabancı sermayenin ise istikrar ortamı araması bu politikanın önüne engeller çıkarmaktadır.

Aynı istikrarsızlık ortamı dış kredi bulmayı da zorlaştırmaktadır. İç kaynaklarla ödenmesi giderek zorlaşan (imkansız dememek için) dış borçlarda yeni kredi bulmaktaki zorluklar ise, hükümetin manevra olanağını daraltmaktadır. Şu anda onun önündeki en büyük engel budur.

Dış Borçlar:

Türkiye'nin 1980 yılından bu yana dış borçlar genel eğrisine bakalırsak: Türkiye'nin 1980 yılında dış borcu 15,163 milyar dolar-

di. 1987 yılı sonunda ise 40 milyar dolara yükseldi. Bu rakamın GSMH' ya oranı %54, dış borç servisinin döviz gelirlerine oranı ise %36, ihracat gelirlerine oranı ise %55 dolayındaydı.

1988 yılı bütçesine göre ise dış borçların seyri şöyle: 1988'de iç ve dış borç ana para ödemeleri toplam 1987'ye göre %91,8 artarak 2,013 milyar dolara ulaşacak. Toplam dış borç anapara ödemelerinin payı 1987'de %43,3 iken, bu rakam 1988'de %65,3 oranında gerçekleşecek. Türkiye'nin dövizle ödeyeceği orta ve uzun vadeli dış borçları 5,041 milyar dolardır. Kısa vadeli borçlar da dikkate alınacak olursa 1988 yılında ödenecek borçların toplamı 7,2 milyar dolardır. 1988 yılında ödenecek orta ve uzun vadeli devlet borçlarının tutarı ise 2,5 milyar dolardır. (Bilim ve Sanat, Nisan 1988)

Yukardaki verilerde de görüleceği gibi, Türkiye'nin dış borçları sekiz yıl içerisinde gerek nicelik olarak (miktarı), gerekse niteliksel (kısa vadeli ve koşullarının ağırlaşması) bir artış göstermiştir.

Ama bilindiği gibi, bu artışlar dış borçların ödenmediği anlamına gelmiyor. Örneğin, Türkiye'nin bu yılın ilk üç ayında dış borç ödeme performansı geçen yılın aynı dönemine göre %36,6 artmıştır. Merkez Bankası'na göre, bu yılın ilk üç ayında 1 milyar 782 milyon dolar tutarında dış borç ödemesi yapıldı. Ödenen borçların 1 milyar 41 milyon dolarlık bölümü anapara, 741 milyon doları ise faizlerden oluşuyor.

Haziran ve Temmuz aylarında ise toplam 1,7 milyar dolar tutarında dış borç ödemesi yapılacaktır. Ancak yukarıda da söylediğimiz gibi, bunlar yeni krediler bulunarak gerçekleştirilecek. Şimdiye kadar bulunan krediler 1,2 milyar dolar tutarında. Bunun 800 milyon dolarlık bölümü Japonya'dan, 400 milyon doları da "Mali Sektör Kredisi" adı altında Dünya Bankasından sağlandı. Anapara ve faiz olarak Haziran ayında öde

necek miktar 860 milyon dolar, geri kalan 850 milyon dolarlık bölüm ise Temmuz ayında ödenecek.

Evet, dış borçların aldığı boyutlar onun ödenmediği anlamına gelmez, gelmiyorsa, ama bu durum giderek artan bir tepkiye neden oluyor. Son aylarda en fazla tartışılan konunun dış borçlar olması bunun bir göstergesidir. Birkaç grupta toplayabileceğimiz bu tepkiler şöyle:

1.-Dış borçların aldığı boyutlardan yakınanlar, ama somut bir alternatif ileri sürmeyenler: Milliyet gazetesinde bir söyleşi yapan Profesör Gülten Kazan, ekonomide bazı iyileşmelere karşın maliyetin yüksek olmasından yakınıyor. Kazan'a göre:"Dış borçlar biraz alt yapıyı iyileştirmiş olsa da, büyük ölçüde savruldu. Borçların GSMH'ya oranı %60'lara gelmiştir." Ancak Kazan'a göre borçları ödememezlik yapılamaz, çünkü daha sonra Türkiye'ye baskı yapılacaktır ve bu da "özelleştirme yoluyla gelecektir". Borçlara karşılık yabancı sermayenin sanayimizi ele geçireceğini belirtiyor, Kazan. Buna rağmen Kazan, yine de ekonomiden iyimser değil. Ona göre, borçlanmayı bu kadar hızlı sürdüremeyeceğimiz zaman gelecek ve 1-2 yıl içerisinde Latin Amerika örneği gibi durgunluk sürekli hal alacak.

Yasal muhalefet partilerini de "yakınanlar" grubu içinde görmek mümkündür. SHP ve DYP, tüm konuşmalarında dış borçlara değiniyorlar, ancak alternatif olarak ortaya koydukları tek yol iktidar değişikliği dir. Hükümete etki edecek bir ekonomik politika izlememenin yanı sıra, kendi iktidarlara döneminde dış borçları nasıl gözecekleri konusunda da hiçbir alternatif getirmiyorlar.

2.-İşveren çevrelerinde dış borçlar sorununa yeni yaklaşım:Askeri yardım kredilerinin azaltılması. Evren'in ABD gezisinde dile getirdiği bu görüş genel hatlarıyla şöyle: "Türkiye, askeri yardım adı altında yüksek faizli borç istememektedir. Silahlı kuvvetlerin gereksinimlerini ulusal kaynaklardan sağlamayı yeğliyoruz". Yine, TÜSİAD'ın Yüksek İstişare Kurulu'nda konuşan işadamları da, savunma harcamaları

adına yapılan borçlanmalara karşı çıktılar. Konuşmacılar, "Askeri harcamalar bütçenin %30-35'ini teşkil etmektedir" diyerek, son yıllarda gelişen G.Kore, Singapur gibi savunma harcamaları düşük olan ülkeleri örnek göstermişlerdir.

İşadamlarının dış borçlardan kaygıları vardır. Savunma harcamalarının azaltılması önerileri desteklenmelidir. Ancak, burada iki sorun gözönünde bulundurulmalıdır. Birincisi, ABD'ye verilecek politik imtiyazlar ki, bu ABD savaş uçakları ve gemilerinin ülkemizdeki üs ve tersanelerden daha çok yararlanmalarını getirecektir. İkincisi, savunma sanayinin özelleştirilerek ABD şirketlerinin daha aktif katılmaları olasılığıdır.

3.-Demokrat, ilerici bilim adamları ve genel olarak sol güçler ki, bunların dış borçların çözümü yönünde ortak tavır göstermemeleri için hiçbir neden yoktur. Genel hatları TBKP Barış ve Demokratik Yenilenme alternatif programında çizilen dış borçlara karşı alınacak tavır etrafında somut adımlar atmak mümkündür. Bunlar, muhalefet partilerinden bazı milletvekillerinin de katılacağı, açık oturumlar, basın açıklamaları, bir dergide tartışma vb.gibi yöntemler olabilir. Ekonomide tartışmayı bir noktada yoğunlaştırmak, Barış ve Demokratik Yenilenme programına genelde karşı çıkan güçlerin de bu konu etrafında birleşmelerini getirecektir.

Enflasyon ve Etkileri:

Türkiye'de en çok tartışılan konulardan bir diğeri ise enflasyondur. Basında çıkan enflasyon oranıyla ilgili son rakam %74,1'dir. Hükümetin bu yıl enflasyonu aşağıya çekeceğiz sözü tutmamıştır. Şimdi ileri sürülen şey, enflasyonun önümüzdeki yıllarda düşeceği, birden aşağıya çekmenin işveren çevrelerinin yararına olmayacağı savıdır.

Bu konuda en büyük tepki işadamlarından gelmektedir. Önlem olarak alınan faiz oranlarının yükseltilmesine ve %120'lere varan kredi faizleri etrafında odaklaşan bir tepki söz konusudur. Tepkilerin ses

bulması ise, bu çevrelerin örgütlülüğünün göstergesidir. Örneklerini çoğaltabileceğimiz bu tepkilerden birkaç tanesini sıralayacak olursak:

TOBB Başkanı Ali Coşkun:"Eğer bu faiz oranları devam ederse ve durgunluk sürerse işçi çıkarmalar yaygınlaşır ki, o zaman ekonomi iyice sıkıntıya girer". TÜSİAD Başkanı Ömer Dinçkök:"Özel sektörün ana sorunu bugün yüksek faizlerdir. En kârlı yatırım, kredi faizini koparabilmektir. Dolayısıyla para, yatırıma ve yüksek teknolojiye değil, sermayenin güçlenmesine gidecektir...Üretimi düşürmek çıkar yol değildir".

Bu arada iflaslar da artmıştır. İTO'nun verilerine göre, bu yılın ilk beş ayında iflas edenlerin sayısı ve sermaye toplamı tüm geçen yıllarla ulaşmıştır. 1987 yılında toplam 2 bin 649 şirket iş dünyasından çekilirken, bu yılın ilk beş ayında İTO'dan kaydını sildiren işletme sayısı 1336'ya ulaşmıştır. Bu veriler arasında dikkati çeken bir diğer husus da, iflas edenler arasında büyük holdinglerin bulunmasıdır.

Geride bıraktığımız beş ay içerisinde protesto edilen senetlerde, geçen yıla oranla %71 artış göstermiştir. Ocak-Mayıs döneminde geçen yıl 491 milyar liralık senet protesto edilirken, bu yıl ulaşılan rakam 841 milyar lirayı bulmuştur.(Rakamlar Merkez Bankası verilerine göre hesaplandığı için gerçekleri tam olarak yansıtmıyor.Çünkü, MB'sı 250 bin liradan yüksek senetler için hesap tutmaktadır.)

Bu gelişmeler, Türkiye'de tüm işveren çevrelerinin uygulanan ekonomik politikadan zarar gördükleri anlamına gelmemektedir. Örnekleyecek olursak; Türkiye'nin en fazla ihracat yapan şirketi olan TEkfen Holdingin başkanı Feyyaz Berker:"İşadamları bu politikanın en az iki sene süreceğini gözönünde bulundurarak, yatırımlarını azaltarak küçültmeleri gerekir" diyor. Satıp Sabancı da, TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi toplantısında yaptığı konuşmada:"Memlekette, Bürokratlar,polis, belediyeler bizim. Onları karşımızda görüp, onlara karşı otomatiğe bağlı

mücadele havasına, onları devamlı kötüleme havasına girmenin hatasını artık anlamalıyız. Yönetime omuz verirsek işler daha iyi gider" diyor.

Belli başlı ihracat şirketlerinin yanı sıra, bankalarda da hızlı bir merkezileşme söz konusudur. Enflasyona karşı alınan 4 Şubat kararları, parasal önlemlerle soruna çözüm getirmek ve bunun yanı sıra iç pazarı daraltmayı öngörüyordu. Bu yolda alınan faiz oranlarının yükseltilmesi önlemi, bir yandan sanayicileri etkilerken (ağırlıklı iç pazara yönelik üretim yapanlar), diğer taraftan, büyük sermayeli bankaların da hızla gelişmelerini sağladı. Bu politika sonucu kârlarını artıran, büyüyen sanayicilerin çoğunluğu, aynı zamanda banka sahipleridir de. Örneğin, Türkiye'de faaliyet gösteren 56 banka arasından beşi, bilanço büyüklüğü açısından %60'lık bir ağırlığa sahiptir. 1987 sonu itibarıyla 43 trilyon liralık toplam banka bilançolarının 23 trilyon 9 milyar lirası Ziraat Bankası, İş Bankası, Akbank, Yapı Kredi Bankası ve Emlak Bankasına aittir. Bunun yanı sıra, Etibank ve Akbank Kârlılık açısından dünyanın en büyük 500 bankası arasından ilk iki sırayı almışlardır.

Bu gelişmelerden şu sonucu çıkarmak mümkündür: Uygulanan ekonomik politikadan geniş işveren kesimi yarar görmektedir. Ancak bu, belirli kesimlerin daha da sivrilerle gelişmedikleri anlamına gelmemektedir. Tam aksine, iflaslarla birlikte sermayenin birikimi artmaktadır. Diğer bir yön ise, tepkilerin politik olarak başka bir alternatiften kârlılığından yol açmadığıdır. Genel olarak işverenlerin istemi, Özal hükümetinin bazı değişiklikler yapması yönündedir.

Ortak kaygılar konusunda ise işveren çevrelerinde öne çıkan en büyük sıkıntı, var olan sermaye birikimine denk düşecek bir teknolojik gelişmenin sağlanamamasıdır. Ekonominin dış pazara yönelik yapısal değişikliğe gitmesi, büyük sermayeyi tedirgin eden yeni bir sorunu gündeme getirmiştir. Sanayide atıl kapasite kullanımının sonlarına

gelinmesi de teknolojik yenilenmeyi zorunlu hale getirmektedir.

Bilimsel Teknik Devrim ve Türkiye:

Türkiye ekonomisinin dışarıya açılması doğru mudur? Türkiye Bilimsel Teknik Devrim'in olanaklarından yararlanabilir mi? Kısıtlı da olsa bu konular son dönemde sol basında tartışılmaya başlandı.(Bilim ve Sanat, Mayıs 1988; Görüş, Haziran 1988). Tartışmalardaki yaklaşımlar genel olarak şöyle:" Türkiye'nin, BTĐ'e ayak uydurması, çok uluslu şirketlerin global stratejilerinden ayrı düşün"ilemez"... "Eğer objektif olarak bakarsak bunun olanaksız olduğu sonucuna varırız. Ancak yaşanan devrimin içerisinde yer almak gerekir. Bu nedenle, bu konu Türkiye'nin siyasi gündeminde bulunmalı ve bu yönde bir strateji geliştirilmelidir". Bu alıntılarda da görüldüğü gibi, Türkiye ekonomisinin BTĐ'den yararlanmasının gerekliliği vurgulanırken, bunun şu koşullarda ulusal çıkarlara yararlı olamayacağı sonucuna varılıyor.Yani, BTĐ'den yararlanma ile bağımsızlık sorunu karşı karşıya konuluyor. Karşılıklı bağımlılık ilişkilerine, çıkarlarımızı koruyarak nasıl katılacağımıza yanıt aramak yerine,"dışa açılmak bağımlılığı artırır" gibi köktenci bir yaklaşım getiriliyor.Dışa açılmaya karşı olmak, günümüz dünyasındaki yeni gelişmelere kapıları kapamak, Türkiye'nin ekonomik gereksinimlerini görememek demektir.

Şimdi yapılacak şey, bize gerekli olan ve ekonomik gelişmeyi sağlayacak ~~ata~~ BTĐ'in olanaklarından yararlanma sorununun ön plana çıkarılmasıdır.

Sonuç:

.Türkiye'de geniş bir çevre yeni bir alternatif arayışı içindedir.

.İşverenlerin alternatif olarak öne sürdükleri şey, Özal'ı yine politik tercih olarak görüp, ekonomide bazı rötuşların yapılması, en

bařta da faiz oranlarının dūřūrūlmesidir.

.Muhalefet partileri ciddi bir ekonomik alternatif sunmuř deęildirler.

.Teorik olarak řu sorulara yanıt bulmak gerekmektedir: Enflasyonu aşağıya çekmek ve yatırımları artırmak aynı anda mümkün müdür? Özal, aynı ekonomik politikayı sürdürecektir midir, yoksa tüm işverenleri memnun edecek bir yol mu seçecektir?

.Dış borçlar konusunda neler yapılabilir?

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAşTIRMA MERKEZİ
TÜSTAV

İç politik durum üzerine rapor

Mayıs ve Haziran aylarında, birçok önemli olay üstüste geldi. Kutlu ve Sargın davası, ANAP, DYP ve SHP kongreleri, Başbakan Özal'a suikast girişimi, Uluslararası Basın Enstitüsü'nün 37. Genel Kurulu'nun İstanbul'da yapılması gibi özel birçok olayın bu iki ay içinde üstüste gelmesi politik hareketliliği artırdı. Bunların yanısıra Evren'in Trabzon konuşmasıyla başlayan askeri müdahale üzerine rejim sorununu çok yakından ilgilendiren tartışma, MİT içindeki kapışmanın alttan alta sürmesi ve Urug'un Başbakanlık aleyhine açtığı dava, İTO başkanının da öldürüldüğü Ankara'daki cinayet, ekonomik durumda hiçbir iyileşme görülmemesi ve hükümetin almak zorunda kaldığı önlemlerin büyük sermaye örgütlerinde bile tepkiyle karşılanması, ANAP'ın kamuoyu desteğini kaybettiğini gösteren ve SHP'yi birinci parti ilan eden kamuoyu yoklamaları, grevlerin artması, İLO Genel kurulu, xx Evren'in Amerika ziyareti, xx çevre sorunlarıxx çerçevesinde bir Yeşiller Partisi'nin ülkemizde kurulmuş olması gibi iç politik gelişmeleri doğrudan ilgilendiren daha bir çok olay saymak mümkün.

Bütün bu olaylara, gelişmelere baktığımız zaman ,12 Eylül rejiminden tam olarak çıkamamanın sıkıntıları, rejimin istikrarsızlığının demokrasi ve emek mücadelesinin artmasıyla derinleştiğini, Özal hükümetinin sıkıştığını, toplumdaki değişim ihtiyacının arttığını görüyoruz. Bu hükümete alternatif arayışlarının arttığı ve SHP'de odaklaştırılmaya çalışıldığı da görülüyor. SHP dışındaki solun etkisinin artmasında ise Kutlu-Sargın davasının bağıbağına bir rol oynadığı, Anayasa ve ceza yasası üzerine birçok tartışmayı başlattığı görülüyor. Aynı zamanda şu iki ayın olayları, ne yön alacağı şimdilik pek belli olmayan birçok gelişmeye de gebe. ANAP, DYP, SHP kongreleri, bu kongrelerde oluşan yeni durum, yeni oluşumları da beraberinde getirecek. Gerici-faşist ittifakın ANAP kongresindeki başarısına rağmen, Başbakan

Özal'ın görünüşü kurtarmak çabasıyla bunu hükümet bileşimine yansıtmak istemeyişi, ANAP iktidarının kendi iç gelişmelerini derinleştirecek. Cumhuriyet gazetesinde Hasan Cemal'in "ANAP'ın görüntüsü SHP'nin şansı" başlıklı yazısında, "selametçi" ve "hareketçiler"den oluşan "kutsal ittifakın" parti vitrinine varduğu damganın, politik olarak "ortada" yeralanları ürküttüğünü belirttikten sonra şöyle yazıyor: "Bu durumun Türk siyasal yaşamında ürküttüğü "ortadakiler" kimlerdir? Örneğin 1977 seçimlerinde CHP'ye kayarak, bu partinin % 42 oyla iktidara yükselmesini sağlayanlar..1979'da desteklerini bu kez AP'ye vererek, CHP'nin oyunu yeniden % 30'un altına düşürenler...Son iki genel seçimde ise daha çok ANAP'a kayanlar.... ANAP'a 'liberalliğinden', "yeni"liğinden, 'ekonomik işbirliği'nden ötürü oy vermiş olan ve daha çok büyük kentte yaşayan "ortadakiler", ANAP'a ya '1-1h'demişler, ya da demenin eşiğine gelmişlerdir. Kamuoyu yoklamalarında ANAP'ın yüzde 30'un altındaki oy oranıyla üçüncü parti konumuna düşmesi de bunu göstermektedir." Hasan Cemal, SHP'nin şansının burada olduğunu ve "ortadakiler" in desteğini kendine çekebilirse iktidara yürüyebileceği yorumunu yapıyor.

Son aylarda önemli bir gelişmede hem ANAP kongresinde, hem Özal'a suikast girişiminde görüldüğü gibi faşist MHP'nin eski kadrolarının hareketlenmesi. Örneğin Ankara cinayetinin ardında ETKO'nun adı geçti ve bu durum Ankara emniyet müdürü ve DGM savcısı tarafından hemen üstü örtüldü. Dikkatle izlenmesi gereken bir durum olarak görülüyor. Özal hükümetinin demokratikleşmeden yana attığı adımlara dahi tahammül edemeyen çevrelerin varolduğu biçiminde yorumlanabilir.

Raporda, Kutlu-Sargın davası, "askeri müdahale tartışması" ve partilerin kongreleri üzerine kısa bilgiler ayrıca yer alıyor.

--- Yerel seçimler ve buna bağlı olarak muhalefet partilerinin erken seçim istekleri şimdilik ertelenmiş görünüyor. 1989 cumhurbaşkanlığı seçimleri ise şimdi daha çok tartışma konusu olacak. Cumhurbaşkanını halk mı seçsin meclis mi tartışmasında partimizin görüş açıklaması doğru olacak.

Kutlu-Sargın davası

8 Haziran günü Ankara'da yapılan ilk duruşmaya gösterilen ilgi, yalnızca mahkeme önüne gelen kalabalıkla, Avrupalı dostlarımızla sınırlı kalmadı. Bu duruşmanın TRT'de ilk haber yapılması, Türkiye basınının çok geniş yer vermesi, Cumhuriyet gazetesi yazarı İlhan Selçuk'un yazdığı gibi, "Ankara'da bir kögede, bir küçük salonda süregelen duruşmayı artık o boyutlarda tutmak olanağının olmadığını gösterdi. (10.6.1988) TBKP'nin Türkiye politik yaşamına girdiğini, komünist partisi üzerindeki yaşamın şimdi ülkemizde Hürriyet gazetesinin tam sayfa ayırarak "bu ne biçim dava" diyerek protesto gösterdiği, Milliyet gazetesi başyazarı Altan Öymen'in komünist partisinin kuruluşunu savunduğu, yani eskisinden çok daha geniş güçlerin taraf olma durumuna girdiği bir duruma geldiğini gösterdi.

8 ve 17 Haziran günleri yapılan her iki ~~xxxx~~ duruşma da halkımızın komünistleri biraz daha iyi tanımalarına yol açtı. Sargın ve Kutlu yoldaşların özellikle, mahkemenin yaratmak istediği "gizliliğe" vurgu yapmaları, komünistlerin görüşlerini halka, duyurma konusunda ısrarları, mahkemenin daha geniş salonda yapılması yolundaki isten ve davaya gösterilen ilgi, "yasallık" istemimize yasallık kazandıran doğal olgular oldu.

Dava 4 Temmuz'da ertelendi.

Solda Perinçek, Aybar davaya destek verdiler. Muhalefet partileri ise ancak heyetlerin kendileriyle görüşmesi sırasında "düşünce özgürlüğünden yana olduklarını" ifade ettiler. Demokrasiyi, yasa dışı Türkiye'yi savunduklarını halkın önünde savunan muhalefet partilerini TBKP konusunda sıkıştırmak, daha net konuşturmak gerekiyor.

Askeri müdahale tartışması

Evren'in 1 Mayıs'a bir gün kala Trabzon'da halka yaptığı konuşmada, 12 Eylül öncesine işaret ederek, "Türkiye yine aynı duruma karşı karşıya gelirse, bundan kurtaracak kuvvet silahlı kuvvetlerdir" sözü, Mayıs ayının ortasına kadar süren bir tartışmayı başlattı. Muhalefet sert tepki gösterdik~~in~~önü, "Bu sözün altından kalkamaz", DYP başkanı Demirel "Rejimi koruyoruz diye aslında rejimi ortadan kaldırıyorsunuz.Varlığını rejime borçlu olanların bunun yapmamaları gerek", DSP KKYK , "Bir ülkede cumhurbaşkanı orduyu,ulusu temsil eden parlamentonun dışında, herhangi bir hareket yapmaya haklı sayabiliyorsa, o ülkede sivil demokrasinin kurulmuş olduğundan söz edilemez" diyerek ilk günden tepkilerini ortaya koydular.Başbakan Özal konuşmadı. Evren ise ertesi gün Rize'de "Kuruluşlar görevlerini yerine getirmemezse silahlı kuvvetler "bana ne" diyemez dedim.Haksız mıyım?" diyerek görüşünde ısrar etti. (2.5. 1988 Cumhuriyet) Daha sonra Giresun da Evren, İnönü ve Demirel'in kendisini eleştirmelerine sert yanıt verdi.12 Eylül döneminin savunucusuyum, dedi ve halka "siyasi liderlerin söyledikleri sizleri etkilenesin" diye seslenerek parlamento, siyasi partileri hor gördüğünü gösterdi. Bunun üzerine SHP, DYP daha da sertleşti. İnönü "Evren ya düzeltir, ya gider" şeklinde konuştu.Özal suskunluğu korudu.Ancak basın geniş bir biçimde Evren'in konuşmasını eleştirdi.

Aynı günlerde, parlamento içindeki üç partinin anayasa değişikliği konusunda anlaştıkları görüldü.ANAP adına Tuncay,¹ⁿ "Anayasa değişiklikleri Meclisin malı olmalı.Bugüne kadar askeri hareketlerden sonra hazırlandı." diyerek, bir bakıma daha önce Evren'in konuşmasını savunup muhalefete geçtiği "Teröre prim veriyorlar" biçimindeki konuşmasını tamir ettiği görüldü. (3.5 Cumhuriyet)

Evren ise İnönü ve Demirel'le 13 Mayıs'da yaptığı görüşmede Trabzon konuşmasının yanlış anlaşıldığını söyleyerek geri adım

attı.Böylece tartışmanın önü alındı.

Bu tartışma neyi gösterdi? Türkiye'de demokrasi güçleri ve muhalefet partileri bu konuda son derece duyarlıdır. Darbeyi açıkça savunan hiç kimse çıkmamış,Evren iktidar partisinden dahi bu konuşmasına destek görmemiştir. Evren bu konuşmasıyla bir nevi politik nabızı ölçmüş ve geri adım atmak zorunda kalmıştır.

Daha önce eski Genelkurmay Başkanı Necdet Urug hakkındaki MİT raporunun silahlı kuvvetler içinde büyük hognutsuzluk uyandırdığı düşünülmürse -Evren'in o sözleri boğuna söylemediği anlaşılr. C.Arcayorek'de bir yazısında buna işaret etmiş ve Evren'in "o sözleri ben değil de başkaları söyleseydi daha mı iyi olurdu"dediğini yazmıştı.

TÜSTAV
TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARASTIRMALARI

*suikast
fikirini
bırak*

ANAP Kongresi

18-19 Haziran'da yapılan ANAP 2.Büyük Kongresinde yeniden genel başkanlığa seçilen Özal, 1128 delegeden 1127'sinin oyunu aldı, bir oy geçersiz sayıldı. Kongrenin birinci gününde Özal'a suikast girişiminde bulunuldu. Onan için gazetelerde Özal'ın konuşması çok az yer aldı. Konuşmada dikkati çeken noktalar şunlar: DYP'yi, 1961 Anayasasına sahip çıkmakla, bu anayasadan ayrılmamaya hükümet programlarını koymakla suçluyor ve Menderes'in mirasına sahip çıkamayacaklarını söylüyor. SHP'nin sosyal demokrat değil, Avrupadaki sosyalistleri ve belki de daha ilerilerini temsil eden bir zihniyeti temsil ettiğini söyledi. Bu partilerin ülkeyi yeniden seçime götürmek istemelerine sert biçimde karşı çıktı. Dış borç eleştirisi karşısında, "1979'da 14 milyarlık dış borcun o yıl ki ihracatla 6 yılda karşılandığını, şimdi ise 40 milyar dolarlık dış borcun 3 yıllık bir ihracatla karşılanabildiğini" söyledi. Enflasyon konusunda hedeflerin gerisinde kaldığını itiraf etti.

ANAP kongresi liberallerin yenilgisi, Muhafazakar-Hareketçi ekibin zaferi olarak basında nitelendi. Özal'ın hazırladığı listeye karşı "anahtar liste" çıkararak iki genel başkan yardımcısıyla, iki bakanı "Hareketçi-Muhafazakar ittifak" sardığı bıraktı. Eski MSP'li gerici, Atatürk Mehmet Keçeciler ile eski MHP'li Mustafa Taşar'ın başını çektiği "Muhafazakar-Hareketçi ekibin ANAP kongresine hakimiyetini Hürriyet gazetesinde ANAP'lı bir liberal milletvekili "Sanki ANAP kongresi değil de MHP kongresiydi" diye niteliyordu. Ayrıca Özal'a suikast yapan Kartal Demirağ'ın eski MHP'li olması ve buna rağmen kongrede bu eğilimde olanların kazanması, ANAP'da örgütleri asıl olarak bu gerici-faşist eğilimli kişilerin oluşturduğu yolunda kanıyı kuvvetlendirdi. Oktay Ekşi "muhafazakar eğilimliler, 'devleti sessizce ele geçirme' planını parti içinde de başarıyla uyguladılar" diye yazdı, (Hürriyet 21.6.988) Özal'ın parti içinde bu durumu bilerek liste

hazırladığı görünüyor.Özal,50 kişilik merkez karar ve yönetim kurulu için 80 ismi bizzat tesbit etmiştir.Bu 80 isimden 38'i muhafazakar, 32 isim Özal ne derse öyle hareket eden kesim ve yalnız 10'u liberal denilen isimler.Şimdi bu 50 kişilik yönetimde 34 sandalye muhafazakarların.Geriye kalan 16 isimden 6'sı liberallere yakın sayılıyor.

Kongreden sonra durum-Hükümetde değişiklik

ANAP kongresi ve bunun sonucunda partide oluşan durum,Tercüman gazetesini dışında basında olumsuz karşılandı ve ANAP içinde laiklik aleyhtarı hizbin parti il ve ilçe örgütlerinin çok büyük kısmında egemenlik sağladığı,ANAP içindeki hareketçi kanadla birleştiği ve bundan sonra eski MHP ve MSP kadrolarının ANAP içinde birleştirme çabalarının artacağı yolunda yorumlar yapıldı. Coşkun Kırca ,liberal-lerin ANAP içinde artık hiçbir işlevleri olamayacağını yazdı. (Hürriyet,23.6.88) Tercüman'da Agah Oktay Güner,son derece dikkatli yazısında,kongreden partinin muhafazakar-milliyetçi kanadının başarıyla çıktığını ,bunlara karşı öfke ve ölçsüzlüğün saçmalık olduğunu milliyetçi-muhafazakar olmanın,şuurlu ve isabetli bir tercih olduğunu yazdı. (27.6.1988) Eski MHP yöneticisi A.O.Güner'in bu ekibe sahipleri önemli. Keçeciler'in MHP içinde en sıkı ilişkide olduğu kişi Güner'di ve A.O.Güner'in,Keçeciler için "Benim haberim olmadan bir yere gitmez"dediği biliniyordu.Keçeciler,12 Eylül öncesi Konya belediye başkanlığı sırasında da MHP ile ilişkilerini kesmediği ve seçimlerde MHP'nin desteğini aldı.Keçeciler'in ayrıca,Amerikan petrol tekeli Standart Oil'in Ortadoğu'daki kuruluşu ARAMCO tarafından beslenen Arap gericiliğinin en fanatik örgütleriyle işbirliği ve Türkiye'de holdinglerle içli dışlı olduğu biliniyor.

Kabinede değişiklik şimdilik,Devlet Bakanı Veysel Atasoy'la, Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'nun yerlerinden alınarak,Bitlis milletvekili Kamran İnan'ın Devlet Bakanlığına,Uşak milletvekili Mehmet Toprak

Karlar Özal

ın Adalet Bakanlığı'na getirilmesi oldu. Atasoy liberal, Sungurlu ise muhafazakar olarak biliniyordu. Muhafazakarların ANAP kongresindeki ağırlıklarına rağmen Özal'ın dengeyi korumaya dikkat ettiği görülüyor. Keçeciler'e henüz hükümetde görev vermedi. Keçeciler'in beklediği Başbakan Siyasi ve İdari Yardımcılığı'na getirmede. Ancak henüz 5 devlet bakanlığı açık bulunuyor. Ayrıca Sağlık Bakanı Akarçelebi'nin istifa ettirildiği biliniyor.

Hükümetteki bu iki bakanlık değişikliği "sınırlı", "dağ fare doğurdu", "Özal dengeyi korumaya çalıştı" diye karşılandı. Sonuçtan Keçeciler, Taşar ve Eyüp Aşık'ın memnun olmadığı görülüyor. Tercüman'da Keçeciler'in "önümüzdeki mahalli idari seçimlerde hiçbir şekilde mesuliyet kabul etmiyoruz" biçiminde tehdit içeren bir ifade yer aldı. Ayrıca vurguyu, kendisini Evren'in veto etmeyeceğine yapıyor ve böylece kendisine görev vermeyenin Özal olduğunu anlatıyor. (28.6.1988 Tercüman) Ancak Evren'in Amerika dönüşü hükümetde yeni değişiklikler olabileceğinden söz ediliyor.

Genel Sekreter
K. S.

TÜRKİYE SOSYAL TARİHİ

DYP Kongresi

14-15 Mayıs 1988 tarihleri arasında DYP'nin büyük kongresi yapıldı. Genel başkanlığa ^{oy kullanabilen} 963 delegenin tümünün oyunu alan Süleyman Demirel yeniden seçildi. (Tüm delege sayısı 1086) Kongrede ANAP çelengi parçalandı ve ANAP'dan katılan tek konuk Konya milletvekili Ali Talip Özdemir.

Demirel'in konuşmasında önemli noktalar; "Türk demokrasisinin 12 Eylül gölgesinde ve ipoteğinde gelişmeyeceği", "gerçek sosyal devlet kavramının ülkeye yerleşebilmesi için anayasa ve yasalarda değişiklik yapılması zorunluğu", "ordu müdahalesine karşı kesin tutum", "üniversitelerin anarşi odağı olarak görülmemesi", "radyo ve televizyonun iktidarların reklam aracı olarak kullanılmaması, basın özgürlüğü". Aynı zamanda konuşmasında, "geçmişin muhasebesini zorlanmadıkça yapmayacakları" yönünde orduyla bir uzlaşma havası ve ANAP'a kayan eski AP'lilere çağrı var.

Kongrenin ikinci gününde Demirel'in il başkanlarına hazırlattığı liste aynen kazandı. Yalnızca Hüsamettin Cindoruk'un istifası sonucu, öteki listede en yüksek oyu alan Halit Dağlı, Genel İdare Kurulu'na girdi.

Kongrenin en önemli olayı eski başkan Cindoruk'un her iki listeden çekilmesi oldu. Cindoruk bu konudaki açıklamasında Demirel'i tek lider gördüğünü ancak, "Yalnız geçmişe dayanan ve savunan bir soslantının partiye halkın beklediği dinamik aksiyonu sağlamasının mümkün olmadığını", şimdi "yeni bir hedefe yönelinmesi" gerektiğini bildirdi ve İstanbul eski il başkanı Yaşar Keçeli'nin Demirel'in listesine alınmasını "partide riili görev almasına karşı çıkanların varlığı ve gücünü ortaya koyduğunu" görüşüne yer verdi.

Kongre sonrası izlenimlerde, DYP'nin ancak 3. bir kongreden sonra düzelebileceği yorumları yer aldı.

SHP Kongresi

25-26 Haziran günlerinde yapılan SHP'nin ikinci olağan Kurultay'ında, Erdal İnönü 883 geçerli oyun 710'unu alarak yeniden genel başkanlığa seçildi. İsmail Cem 151, diğer başkan adaylarından Azimet Köylüoğlu 10, Cemil Gerçek 12 oy aldı.

SHP kurultayında İnönü'nün genel başkanlığının tartışılmaz olduğu bir kez daha ortaya çıktı. Metin Toker kongre için "42 yıldır böyle bir siyasi parti kongresi görmediğini" yazarak övdü ve SHP iktidara "önlenemez yükseliş aşamasındadır" diye yazdı. Sol kanadın konuşmacısı Kemal Anadol'un ve Deniz Baykal'ın kongrede etkili oldukları görüldü. Kurultay'da üç ayrı liste çıktı. İnönü, sol kanat ve Baykal-Topuz listesi. İnönü'nün listesinde sol kanatdan 16 kişi, Baykal listesinden 6 ortak isim bulunuyordu. Bundan ötürü Baykalcılar İnönü'nün listesine boş oy vererek protestoda bulundular.

Önemli kurultay'da SHP'nin iktidar alternatif görünüşü verebilmedi. Hakim motif buydu. İnönü, kendi alternatiflerini "toplumsal değişim projesi" olarak adlandırdı. Konuşmasında işkenceye karşı sözleri, genel af, Anayasa ve yasalarda demokratik değişiklikler, idam cezasının kaldırılması, Türkçeden farklı dillerin varlığına saygı, dinamik, demokratik, adil bir toplum, bağımsız, demokratik ve güçlü bir Türkiye, 24 Ocak ve 12 Eylül modellerinin demokrasiyle gelişmesi motifleri işlendi ve büyük coşkuyla karşılandı.

Milliyet gazetesinde Teoman Erel, delege arasındaki eğilimin "İnönü genel başkan, Baykal genel sekreter, eşittir iktidar" biçiminde olduğunu yazdı. Altan Öymen, İnönü'nün, iktidara gelmenin sorumluluğunu şimdiden taşıdığını gösteren bir program önerisi sunduğunu, bunun "Toplumsal değişim" programı olarak adlandırıldığını ve toplumumuzda "değişim"e olan ihtiyacın belirtildiğini yazısında vurguladı. (Milliyet, 27.6.88)

İstanbul il kongresinin feshedilmesine ve çeşitli guruplar çıkmasına karşı SHP'nin Kurultayı en demokrat ve birlik içinde sonuçlanmış bir görünüm sergiledi.

Ancak Kurultay sonrası özellikle sol kanat milletvekilleri ve SHP içindeki gurubuyla,yönetimi ele geçirmiş Baykalcı gurup arasındada tartışmaların şiddetleneyeceği bir döneme girileceği açık. Çünkü şu anda İnönü başkanlığında oluşan yönetimin genel sekreteri Baykal. Genel sekreter yardımcılıklarına getirilen Erol Çevikçe,Turk Doğu ,Ali Topuz,Ahnan Keskin,Güler Tanyolaç -Baykalcı olarak biliniyor.Genel sekreter yardımcısı olarak sol kanattan bir tek Cevdet Selvi var. Partinin genç başkan dışında 14 kişilik merkez yürütme kurulu üyelerinin sadece ikisi, Cevdet Selvi ve Cumhur Keskin sol kanattan.

Yönetimin bu bileşimi, ve basında sürekli pompalanan "iktidarı yürüme"hedefi,gelecek dönemde SHP'nin bugün savunduğu konulardan biraz daha geriye çekilebileceği yönünde bir görünüm sergiliyor. Bu durum ise parti içinde,partinin ilerici nitelikli programının tam olarak uygulanmasını isteyen sol kanatta ve Kürt üyeler arasında huzursuzluğun artmasını,ayrılıkların derinleşmesini getirebilir. İnönü'nün de iktidar hevesine daha geriye çekilmeye razı olacağını gösteren eski fazla tedbirli tutumunu biliyoruz. Bunun için SHP' kendi dışındaki sola daha fazla duvar çekebilir. ~~Annex~~ ~~Annex~~

Demokrasinin tarifinde görülen ayrılıklar ve karışıklıklar geçenlerde karikatür-cü Cemal Nadire körlerin fil hikâyesini hatırlatmış ve buna telmih eden bir karikatür yapmış. Her yazar demokrasi denilen nesnenin yalnız bir tarafını yakalıyor, ona göre tarif ediyor demek istemiş. Bir karikatür olarak bu buluş hoş sayılabilirse de demokrasi tariflerine tatbiki bakımından pek doğru değil. Şüphesiz gazetelerde, dergilerde çıkan demokrasi yazılarında anlayış ayrılıkları, müphemlikler var; fakat bunun sebebi, karikatürçünün kasdettiği gibi, herkesin demokrasiyi yalnız bir cephesiyle görüp yakalaması değildir. Aralarında böyle olanlar da var; demokrasinin ne olduğunu ve olacağını doğru, gerçek mahiyetinde görüp anlayanlar ve yazanlar da var. Diğer taraftan, demokrasi anlayışını kendi menfaatlerine, zihniyetlerine göre kasden tahrif ederek kuşa benzetenlere, mugalatalar ve müphemiyetlerle halk efkârını oyalamaya veya aldatmaya çalışanlara da sık sık raslanıyor.

Nazi Almanyasının mağlûbiyetindenberi, en imanlı ve ateşli müdafileri bile Faşizmi zahiren kötölemeye koyuldu. Buna mukabil demokrasi, belki tarihte görmediği bir rağbet kazandı, sosyal değerlerin en ön safında en parlak bir yer alıverdi. Artık hiç kimsenin, harpten önce olduğu gibi, aleni demokrasi düşmanlığı ile ortaya çıkabilmesine imkân kalmadı. Bu vaziyette en azılı demokrasi düşmanları bile demokrasi maskesi takarak ve demokrasinin mânasını kendilerine göre kesip biçip kuşa benzeterek ortaya çıktılar. Bunun için gerek bizde, gerek diğer memleketlerde, gerçek, samimi demokrasi taraftarlarına durup dinlenmeden bu sahte demokrasi maskelerini indirmek, demokrasinin doğru mânasını yaymak, müdafaa etmek işi düşüyor.

Demokrasinin en umumî, esas vasıflarını belirten veciz ve sarıh bir tarifi, Lincoln'un meşhur bir nutkunda vermiş olduğu ve o zamandanberi de demokrasinin klâsik tarifi haline gelen sözlerdir:

Demokrasi, halkın, halk tarafından, halk için idaresidir. Demokrasi idare edenle edilen arasında bir ayniyet kabul ediliyor, cemiyetteki hâkim ve tâbi ikiliği ve münasebeti kaldırılmak isteniyor. Demokratik rejimlerin müsterek, esaslı, ayırıcı vasfını belirtmek bakımından bu tarif sarıhtır. Fakat her tarif gibi, müşahhas hallere tatbik edilmek istenildiği zaman bir takım suallere yol açıyor. Mesele sadece, demokrasinin en umumî vasıfları nelerdir, meselesi değildir. Demokratik rejimlerde halkın, halk tarafından, halk için idaresi nasıl tecelli ediyor? Böyle bir idarenin mümkün olabilmesi için gereken şartlar nelerdir? Halk idaresi mekanizması müşahhas olarak nasıl şekilleniyor ve işliyor? Bu sualleri cevaplandırmak lâzımdır.

Demokrasinin mahiyetini aydınlatmak maksadiyle yazılan yazılarda okuyucu için karışıklık doğuran bir âmil de, demokrasinin ne

vasıflar taşıdığı bahsi aydınlatılmalıdır. Hiç değilse iki asra yakın bir zamandır Avrupa memleketleri ve Amerika Birleşik Devletleri demokrasi yolunda tecrübeler geçirmişler, yol almışlardır. Demokrasinin gerçekte ne olduğu ve yakın istikbalde ne olacağı ihtimalleri ancak bu tarihi seyir içinde doğru olarak aydınlanabilir.

★ ★

Tarihin son zamanlarında garp memleketlerinin fiilen geçirmiş oldukları tecrübeye müracaat ettiğimiz zaman demokrasi mefhumunun, olmuş bitmiş, şeklini almış, katılmış bir cemiyet sistemini değil, fakat daha ziyade, siyasi alanda başlayıp zamanla genişliyen bir içtimai oluş halini, içtimai, bir vetryeyi ifade ettiğini görürüz. Demokrasinin ne olduğu bahsinde müşahade edilen karışıklıklardan, yanlışlıkların bir sebebi de demokrasiyi bir zaman bölümü içinde belirli bir istikamette gelişen bir içtimai oluş hali olarak görmemektir, bu şekilde ele almamaktan ileri geliyor. Demokratlaşma vetresi; içinde belirlediği her memleketin kendi bünyesine göre hususi, fakat esaslarında müşterek ve umumî, bir seyir çizmiştir. Cemiyet sistemlerinin demokratlaşması safha safha gelişmiş ve belirli ve köklü dönüm noktaları veya safhalar kaydetmiştir. Süratle değişme halinde olan ve çeşitli memleketleri ayrı ayrı içtimai tekâmül safhalarında bulunan bugünkü dünyamızda, demokratlaşma vetresinin tarihi seyrinde gösterdiği çeşitli tezahürler ve bunlardan çıkan farklı demokrasi anlayışları aynı zamanda mevcuttur. Demokrasi bahsindeki karışıklığın bir sebebi de budur.

Fakat demokrasi diye adlanan sistemler ve bunlara tekabül eden demokrasi anlayışları ne kadar farklılıklar gösterirse gösterebilirsin bir müşterek, ayırıcı vasfı hiç değilse müeyyen bir şekil ve derecede "halk tarafından, için idare" rejimleri oluşundadır ve bu bir ne bağlı iki vasıftan bilhassa, "halk tarafından idare" vasfı mühimdir. Memleketimizde demokrasinin bu iki vasfını birbirine karıştırmak temayülü vardır. Hele yakın zamanlarda kadar demokrasiden "halkçı bir idare" yani, mektepler, hastahaneler açarak, yollar yapıp fabrikalar kurarak "âmme menfaatlerini" gözetken idare sistemi anlaşılmak isteniyordu. Halbuki milletin ekseriyetinin hiç değilse müayyen bir derece ve şekilde memleketin idaresine iştirak etmediği, memleketin gidisine istikamet vermekte müessir olamadığı ve bunları yapabilmek için söz, fikir, siyasi teşkilatlanma, serbest seçim gibi siyasi - sosyal haklara malik bulunmadığı cemiyetlerde demokrasinin mevcudiyetinden bahsedilemez. Bunun için, memleketimizde demokrasi var mıdır? yok mudur? münakaşası yapılırken, "biz demokratız, çünkü memlekette demiryolu yaptık, fabrikalar kurduk, mekteplerin, hastahanelerin adedini çoğalttık, harf inkılabı yaptık, medenî kanunu kabul ettik, tarzında muhakeme yürütmek meselenin kühünü kavramamaktır. Bir devletin bu çeşit işler görmesi siyasi rejimin demokrat oluşunun zarurî delilleri değildir. Bu yapılan işlerden bilhassa hangi nüfus

mânasını kendilerine göre kesip biçip kuşa benzeterek ortaya çıktılar. Bunun için gerek bizde, gerek diğer memleketlerde, gerçek, samimi demokrasi taraftarlarına durup dinlenmeden bu sahte demokrasi maskelerini indirmek, demokrasinin doğru mânasını yaymak, müdafaa etmek işi düşüyor.

Demokrasinin en umumî, esas vasıflarını belirten veciz ve sarîh bir tarifi, Lincoln'un meşhur bir nutkunda vermiş olduğu ve o zamandanberi de demokrasinin klâsik tarifi haline gelen sözlerdir:

Demokrasi, halkın, halk tarafından, halk için idaresidir. Demokrasiye idare edenle edilen arasında bir ayniyet kabul ediliyor, cemiyetteki hâkim ve tâbî ikiliği ve münasebeti kaldırılmak isteniyor. Demokratik rejimlerin müsterek, esaslı, ayırıcı vasfını belirtmek bakımından bu tarif sarîhtir. Fakat her tarif gibi, müşahhas hallere tatbik edilmek istenildiği zaman bir takım suallere yol açıyor. Mesele sadece, demokrasinin en umumî vasıfları nelerdir, meselesi değildir. Demokratik rejimlerde halkın, halk tarafından, halk için idaresi nasıl tecelli ediyor? Böyle bir idarenin mümkün olabilmesi için gereken şartlar nelerdir? Halk idaresi mekanizması müşahhas olarak nasıl şekilleniyor ve işliyor? Bu sualleri cevaplandırmak lâzımdır.

Demokrasinin mahiyetini aydınlatmak maksadiyle yazılan yazılarda okuyucu için karışıklık doğuran bir âmil de, demokrasinin ne olması gerektiği veya ne olabileceği meselesiyse, bugüne kadar fiilen, tarihî bir olay olarak ne vasıflar taşıdığı meselesinin birbirine karıştırılmasıdır. Demokrasinin ne olması gerektiği bahsinden evvel, şimdiye kadar fiilen ne

anayışları aynı zamanu mevcuttur. Demokrasi bahsindeki karışıklığın bir sebebi de budur.

Fakat demokrasi diye adlanan sistemler ve bunlara tekabül eden demokrasi anlayışları ne kadar farklılıklar gösterirse gösterebilirsin, sine müsterek, ayırıcı vasfı hiç değilse milyon bir şekil ve derecede "halk tarafından, için idare" rejimleri oluşundadır ve bu bir ne bağlı iki vasıftan bilhassa, "halk tarafından idare" vasfı mühimdir. Memleketimizde demokrasinin bu iki vasfını birbirine karıştırmak temayülü vardır. Hele yakın zamanlara kadar demokrasiden "halkçı bir idare" yani, mektepler, hastahaneler açarak, yollar yapıp fabrikalar kurarak "âmme menfaatlerini" gözetilen idare sistemi anlaşılmak isteniyordu. Halbuki milletin ekseriyetinin hiç değilse muayyen bir derece ve şekilde memleketin idaresine iştirak etmediği, memleketin gidişine istikamet vermekte müessir olamadığı ve bunları yapabilmek için söz, fikir, siyasî teşkilâtlanma, serbest seçim gibi siyasî - sosyal haklara malik bulunmadığı cemiyetlerde demokrasinin mevcudiyetinden bahsedilemez. Bunun için, memleketimizde demokrasi var mıdır? yok mudur? münakaşası yapılırken, "biz demokratız, çünkü memlekette demiryolu yaptık, fabrikalar kurduk, mekteplerin, hastahanelerin adedini çoğalttık, harf inkılâbı yaptık, medenî kanunu kabul ettik,, tarzında muhakeme yürütmek meselenin kühünü kavramamaktır. Bir devletin bu çeşit işler görmesi siyasî rejimin demokrat oluşunun zarurî delilleri değildir. Bu yapılan işlerden bilhassa hangi nüfus zümreleri, hangi tabakalar faydalaniyor? Halkın ekseriyeti, çalışan küteler, bu içtimai vasiata ve imkânlardan ne derecede fiilen istifade edebiliyor? Bu noktalar araştırılmalıdır.

Günün Mevzuları

(Baştarafı 3 üncüde)

Demokrasinin mihenk taşı halk hâkimiyeti, halk tarafından idare keyfiyetidir. Bununla beraber derhal ilâve edelim ki demokrasinin "halk tarafından ve halk için,, keyfiyetleri birbirine sıkı bir surette bağlıdır. Ancak halk tarafından idare olunan devletler gerçek mânada halkçı olabilirler, zira halk menfaatlerinin en iyi koruyucusu yine bizzat halkın kendisidir. Devlet mekanizması her zaman ve her yerde siyasî hâkimiyet kimlerin elinde ise onların menfaatine işlemiştir; ancak hâkimiyetin halkta olduğu yerlerde ve zamanlarda halkın menfaatine işler. Kendisini halktan daha dirayetli, tecrübeli, bilgili ilâh... addeden bir zümrenin, "halk için neyin iyi, neyin kötü olduğunu biz halktan iyi biliriz,, iddiasıyla hâkimiyet ve idareyi ele alıp tepeden inme usullerle gerçekten halkçı bir siyaset yürüttüğü tarihte görülmüş değildir. Bu çeşit bir idare sistemi âmme menfaatine uygun görünen bir ta-

kim işler görebilir; zaten tarihte en müstebit idareler bile sevk ve saltanatlarını devam ettirebilmek için âmme menfaatine yarayan işler görmüşlerdir. Meselâ yollar, köprüler yapmışlar, kervansaraylar, imarethaneler kurmuşlar, zamanın ilim ve sanat faaliyetlerini teşvik etmişlerdir. Bu çeşit rejimlerde bu çeşit işler bir taraftan, hâkimiyet mevkiinde olan zümre ve sınıfın hâkimiyetini devam ettirebilmek, hususî menfaatlerini koruyup daha geliştirmek için memlekette gereken umumî şartları temin etmek maksadiyle, diğer taraftan bazı hallerde de, halkın hoşnutsuzluğunu yatıştırmak, asgarî derecede olsun halkı tatmin etmek zaruretiyle yapılır.

Halk tarafından halk için idare... Bu demokratik düsturun cemiyetlerin tarihî seyrinde ne şekilde ve hangi şartlar altında belirdiğini ve bundan anlaşılan mânanın içtimai gelişmeye tâbî olarak nasıl değiştiğini gelecek yazılarımda ele alacağım.

Bugün demokrasi anlayışında görülen ayrılıklar ve farklar bir buçuk asırdan fazla bir zamandır demokratik gelişmenin göstermiş olduğu tezahürlere, kaydettiği safhalara tekabül ediyor. Birincisi, demokratik gelişmenin ilk devresine tekabül eden "menfi mânada demokrasi anlayışı" diye vasıflandırdığım, dar mânada siyasi ve hukuki demokrasi anlayışı var. İngiltere ve Amerikada demokrasinin klâsik mânası budur ve hâlâ bu cemiyetlerde yaygındır. Bununla beraber, bu dar demokrasi görüşünün tatbikatta yeter gelmediği, hiç değilse bir takım yeni tedbirlerle desteklenmesi gerektiği artık umumiyetle anlaşılmıştır ve bu suretle demokrasi görüşünde bir ikinci çeşitlenme meydana gelmiştir. Bu ikinci görüşe göre, mevcut siyasi demokrasi bir takım iktisadi tedbirlerle desteklenip düzeltilmeli, devlet tedbirleri ile demokrasinin menfaati üst sınıflar tarafından suiistimal edilmesine mani olunmalı ve vatandaşlara "dördüncü hürriyeti" yani istikrarlı bir iş ve istikbalden emniyeti sağlamalıdır.

Roosevelt ve taraftarlarının temsil ettikleri görüş budur. Sulh devresinde de sanayiini gidişini başıboş bırakmamak, istihsalı kontrol etmek, ve işsizlik, hastalık, kaza ilâh sosyal sigortalarıyla çalışan halkın hayat ve sıhhatini hiç değilse asgarî bir emniyet altına almak üzere Vaşington'da plânlar hazırlanmış veya hazırlanmakta olduğunu Amerikan dergilerinde okuyoruz.

Üçüncüsü, bu çeşit iktisadi - sosyal tedbirlerin "iktisadi demokrasi" yi, vatandaşlara "dördüncü hürriyet" i sağlamak için kâfi gelmediğini, garp demokrasilerinin artık daha geniş, daha tam bir demokrasi safhasına geçmiye hazır ve geçmek zaruretinde olduğunu müdafaa eden hareketler ve memleketler var. Faşizmin kökünü kazımak ve demokrasiyi geliştirmek için büyük, mütemerkiz sermaye saltanatına nihayet vermek, kartel ve tröstleri kaldırmak, ağır makine sanayiini, maden, elektrik ve ağır kimya sanayilerini, taşıt ve haberleşme vasıtalarını ve âmme hizmetleri teşekküllerini devletleştirmek, veya İngiliz Başbakanı Attlee'nin son nutkunda kullandığı tâbirlerle içtimâileştirmek lâzımdır. Faşizm ve irtica ancak böyle önlenir, iktisadi demokrasi ve "dördüncü hürriyet" ancak böyle sağlanır. İktidara geçmiş olan İngiliz işçi partisinin, Fransa'daki kudretli Dayatma cephesinin tatbik etmek istediği program budur.

Demokrasi düşmanlarının tezviratı yüzünden yanlış gösterilip yanlış anlaşılan Romanya, Bulgaristan, Lehistan gibi memleketlerde de tatbika konan program budur. Küçük ve orta ticaret, sanayi ve ziraat işletmelerine dokunulmuyor, fakat, büyük sermayenin kurduğu tröst ve kartel saltanatına ve bunlarla işbirliği elen, derebeylik artığı büyük malikâne sahiplerinin müstahsil köylü üzerine kurmuş oldukları toprak saltanatına son veriliyor.

★ ★

Dördüncüsü, bugün Sovyetlerin fiilen temsil ettiği, ilmi sosyalizmin ileri

salde kullanılan vasıtalar tekrar birleşmiştir; toprak, bilfiil toprağı işliyenlere, âletler, makineler, fabrikalar da bilfiil bu vasıtaları kullanıp istihsalde bulunanlara verilmiştir. İçtimâî tekâmül neticesi istihsal faaliyetleri son derece içtimâileşmiş, yani topluluk halinde yapılan faaliyetler haline gelmiş olduğundan, istihsal vasıtalarının emek ile birleşmesi de "içtimâileşmiş" bir şekilde yapılmıştır. Yani, bugünkü ileri teknikli medenî memleketlerin istihsal ihtiyaçlarını, ayrı ayrı, kendi dükkânlarında çalışan küçük zanaatkarların, iş erbabının istihsalleriyle karşılamaya imkân yoktur; modern tekniğin icabı binlerce işçi bir iş bölümü sistemine göre fabrikalarda bir arada çalışıyorlar. Bu vaziyete uygun olarak, istihsal vasıtalarının emekleştirelmesi de kolektif bir hal almıştır; vasıtalar topluluğun bütününe maledilmiş, ya devletin, ya müstahsil kooperatiflerinin eline geçmiştir. Fakat devlet teşekküllerinin ve kooperatiflerin de emekçileri istismar etmeleri mümkün olduğundan, böyle bir imkâna mahal vermemek için iktisadi sahada da yani fabrikalarda, kooperatiflerde, kooperatif çiftliklerde de demokratik usuller tatbik edilir. Bu işletmelerde çalışanların işletmeler üzerinde kontrol ve mürakabesi vardır ve memleketin iktisadi mekanizmasının işleyişi de çalışan kütlelerin iştirakiyle, demokratik usullerle plânlaştırılır. Sosyalist sistemde ve anlayışta müsavat ve hürriyet mefhumları da tamamiyle müsbet bir mâna taşır.

Hürriyet, sadece baskı ve tazyiklerin, engellerin kalkması demek değil, fakat daha mühimi, fiili imkânların mevcudiyeti, hürriyetten istifade şartlarının halka teminidir. Eşitlik de sadece kanun nazarında imtiyazların kalkması ve eşit addedilmesi demek değil, fakat bütün vatandaşlara, her birinin kendi kabiliyet ve istidatlarına uygun azamî gelişme şartlarının fiilen sağlanmasıdır.

★ ★

Demokrasinin ne olduğu bahsinde bugün başlıca bu dört çeşit demokrasi anlayışı mevcuttur. Verdiğimiz kısa tarihte belirttiği gibi bu vaziyet, cemiyetlerin demokrasi yolunda bilfiil geçirdiği tecrübelerden, kaydettiği gelişmelerden doğmuştur. Dünyanın vasatî durumunu hülâsa etmek lâzım gelirse, artık sadece, menfi mânada demokrasi anlayışı dediğimiz demokrasinin bugünün ihtiyaçlarına kâfi gelmediği halk oyunca anlaşılmıştır, diyebiliriz. Şu veya bu şekilde, şu veya bu derecede "iktisadi demokrasi" yi ve "dördüncü hürriyet" i sağlamak lüzumuna varılmıştır. Sovyet Rusya ile garp demokrasileri arasında belirtmiş olduğumuz sosyal bünye farkı ve buna uygun olarak demokrasi anlayışı ve tatbiki farkları varsa da, bugün demokrasi sahasında dünya mikyasında yapılacak işler bakımından aralarındaki beraberlik ayrılıklardan daha köklü, daha mühimdir. Sovyetler Birliği, kurtarılan memleketlerde ve dünyanın diğer bölgelerinde ancak her cemiyetin kendi bünyesinin tekâmül seyrine uygun merhalede bir demokrasi rejimi tatbik edilebileceğini kabul ediyorlar. Fakat her memlekette hiç değilse asgarî demokratik şartların yani fikir söz ton-

rafından sulistimal edilmesine mani olunmalı ve vatandaşlara "dördüncü hürriyeti" yani istikrarlı bir iş ve istikbalden emniyeti sağlamalıdır.

Roosevelt ve taraftarlarının temsil ettikleri görüş budur. Sulh devresinde de sanayiın gidişini başıboş bırakmamak, istihsalı kontrol etmek, ve işsizlik, hastalık, kaza ilâh sosyal sigortalariyle çalışan halkın hayat ve sıhhatini hiç değilse asgarî bir emniyet altına almak üzere Vaşington'da plânlar hazırlanmış veya hazırlanmakta olduğunu Amerikan dergilerinde okuyoruz.

Üçüncüsü, bu çeşit iktisadî - sosyal tedbirlerin "iktisadî demokrasi" yi, vatandaşlara "dördüncü hürriyet" i sağlamak için kâfi gelmediğini, garp demokrasilerinin artık daha geniş, daha tam bir demokrasi safhasına geçmiye hazır ve geçmek zaruretinde olduğunu müdafaa eden hareketler ve memleketler var. Faşizmin kökünü kazmak ve demokrasiyi geliştirmek için büyük, mütemerkiz sermaye saltanatına nihayet vermek, kartel ve tröstleri kaldırmak, ağır makine sanayiini, maden, elektrik ve ağır kimya sanayilerini, taşıt ve haberleşme vasıtalarını ve âmme hizmetleri teşekküllerini devletleştirmek, veya, İngiliz Başbakanı Attlee'nin son nutkunda kullandığı tâbirlerle içtimaileştirmek lâzımdır. Faşizm ve irtica ancak böyle önlenir, iktisadî demokrasi ve "dördüncü hürriyet" ancak böyle sağlanır. İktidara geçmiş olan İngiliz işçi partisinin, Fransa'daki kudretli Dayatma cephesinin tatbik etmek istediği program budur.

Demokrasi düşmanlarının tezviratı yüzünden yanlış gösterilip yanlış anlaşılan Romanya, Bulgaristan, Lehistan gibi memleketlerde de tatbika konan program budur. Küçük ve orta ticaret, sanayi ve ziraat işletmelerine dokunulmuyor, fakat, büyük sermayenin kurduğu tröst ve kartel saltanatına ve bunlarla işbirliği elen, derebeylik artığı büyük malikâne sahiplerinin müstahsil köylü üzerine kurmuş oldukları toprak saltanatına son veriliyor.

★ ★

Dördüncüsü, bugün Sovyetlerin fiilen temsil ettiği, ilmi sosyalizmin ileri sürmüş olduğu sosyalist demokrasi anlayışı vardır. Bu demokrasi sisteminde ve anlayışında siyasî ve iktisadî demokrasi birbirinden ayrılmaz bir bütün teşkil eder. Böyle bir sistemde, kapitalist iktisadiyatını vasıflandıran, emek ile emek vasıtalarının birbirlerinden ayrılığı ve bununla birlikte işçi - sermayedar tezdâ ortadan kalkmıştır. İstihsalde bulunanla, istih-

peratiflerinin eline geçmiştir. Fakat devlet teşekküllerinin ve kooperatiflerin de emekçileri istismar etmeleri mümkün olduğundan, böyle bir imkâna mahal vermemek için iktisadî sahada da yani fabrikalarda, kooperatiflerde, kooperatif çiftliklerde de demokratik usuller tatbik edilir. Bu işletmelerde çalışanların işletmeler üzerinde kontrol ve mürakabesi vardır ve memleketin iktisadî mekanizmasının işleyişi de çalışan kütlelerin iştirakiyle, demokratik usullerle plânlaştırılır. Sosyalist sistemde ve anlayışta müsavat ve hürriyet mefhumları da tamamıyla müsbet bir mânâ taşır.

Hürriyet, sadece baskı ve tazyiklerin, engellerin kalkması demek değil, fakat daha mühimi, fiili imkânların mevcudiyeti, hürriyetten istifade şartlarının halka teminidir. Esitlik de sadece kanun nazarında imtiyazların kalkması ve eşit addedilmesi demek değil, fakat bütün vatandaşlara, her birinin kendi kabiliyet ve istidatlarına uygun azamî gelişme şartlarının fiilen sağlanmasıdır.

★ ★

Demokrasinin ne olduğu bahsinde bugün başlıca bu dört çeşit demokrasi anlayışı mevcuttur. Verdiğimiz kısa tarihte belirttiği gibi bu vaziyet, cemiyetlerin demokrasî yolunda bilfiil geçirdiği tecrübelerden, kaydettiği gelişmelerden doğmuştur. Dünyanın vasatî durumunu hülâsa etmek lâzım gelirse, artık sadece, menfi mânada demokrasi anlayışı dediğimiz demokrasinin bugünün ihtiyaçlarına kâfi gelmediği halk oyunca anlaşılmıştır, diyebiliriz. Şu veya bu şekilde, şu veya bu derecede "iktisadî demokrasi" yi ve "dördüncü hürriyet" i sağlamak lüzumuna varılmıştır. Sovyet Rusya ile garp demokrasileri arasında belirtmiş olduğumuz sosyal bünye farkı ve buna uygun olarak demokrasi anlayışı ve tatbiki farkları varsa da, bugün demokrasi sahasında dünya mikyasında yapılacak işler bakımından aralarındaki beraberlik ayrılıklardan daha köklü, daha mühimdir. Sovyetler Birliği, kurulan memleketlerde ve dünyanın diğer bölgelerinde ancak her cemiyetin kendi bünyesinin tekâmül seyrine uygun merhalede bir demokrasi rejimi tatbik edilebileceğini kabul ediyorlar. Fakat her memlekette hiç değilse asgarî demokratik şartların, yani fikir, söz, toplantı ve teşkilatlanma üzerine konan tahditlerin kalkmasını ve tek dereceli gizli seçimle halkın kendi hükûmet şeklini ve mümessillerini seçmesi üzerinde ısrar ediyorlar, her memlekette faşizmin kökü kazılacağı ve demokratik rejimlerin tahakkuk ettirileceği hususunda e-

(Devamı 5 incede)

B. BORAN

H. KUTLU

N. SARGIN

Niye Birleşiyoruz?

Ne İstiyoruz?

Niye Dönüyoruz?

Derleyen
Ahmet Kardam

Birlik Enferyasyon Merkezi

İçindekiler

Önsöz	2
TİP ve TKP'nin Birleşmesi Üzerine	3
TBKP'nin Programı ve Çeşitli Güncel Sorunlar Üzerine	5
Türkiye'ye Dönüş Üzerine	12
TBKP'nin Yasal Olarak Kurulması Üzerine	17
Dipnotlar	19

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

Türkiye İşçi Partisi (TİP) Genel Başkanı Behice Boran ile Türkiye Komünist Partisi (TKP) Genel Sekreteri Haydar Kutlu'nun 7 Ekim 1987 günü Brüksel'de düzenlediği basın toplantısından başlayarak, TİP Genel Sekreteri Dr. Nihat Sargın ve TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu'nun Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni (TBKP'yi) yasal olarak kurmak amacıyla Türkiye'ye döndükleri 16 Kasım 1987 gününe kadar, Türkiye basını, iki partinin birleşmesi ve genel sekreterlerin dönüşüne ilişkin haberlerle ve yorumlarla çalkalandı. Basın toplantıları, basın sohbetleri, röportajlar birbirini kovaladı.

Basın'a yönelik bu yoğun faaliyetin tümünün gazete sayfalarına eksiksiz yansıdığı kuşkusuz söylenemez. Özellikle basın toplantılarındaki sorulara verilen yanıtların pek azı basında yer alabildi. Oysa ilk basın toplantısından dönüşe kadar geçen bu 40 gün içinde, gerek kurulması düşünülen TBKP'nin profili, gerekse Türkiye'ye dönüşün amacı ve beklentiler konusunda çok ayrıntılı açıklamalar yapılmıştı.

Bu materyalenin yitip gitmemesi amacıyla derlenmesi ve böylece ilgilenenlerin dikkatini sunulması zaten gerekiyordu. Bunun, iki genel sekreter aleyhine Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde açılan davanın arifesinde yapılıyor olması bu materyale güncellik de kazandıracaktır. B. Boran, Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'ın söyledikleri ile Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı'nın hazırladığı iddianamenin kıyaslanması özellikle ilginç olacağına inanıyoruz.

İlişikteki derlemeyi yaparken, TİP ve TKP yöneticilerinin basında çıkan röportajlarından ve özellikle de basın toplantılarının ses bandı kayıtlarından yararlanıldı. Yapılan açıklamalar, sorulara verilen yanıtlar konularına göre gruplandırıldı; kaçınılmaz olan tekrarlar ayıklandı. Sunuş olarak ise, materyalin orijinal biçimine bağlı kalmayı, yani "soru-yanıt" biçimini yeğledik.

Derlemede yer alan soruların çoğunluğu, basın toplantıları sırasında ve röportajlarda basının gerçekten sorduğu sorulardır. Bazıları ise, değişik zamanlarda ve farklı gazeteciler tarafından sorulan soruların bir kaçının bir araya getirilip yeniden formüle edilmesiyle oluştu. Her sorunun karşılığı olarak sunulan yanıtlar ise, o sorunun yanıtı olabilecek açıklamaların bir araya getirilmesiyle ortaya çıktı.

Sorulara yanıt olarak derlenen sözlerin hangi kaynaktan alındığı, metin içinde dipnot numaralarıyla gösterildi. Dipnotların kendileri ise, sayfa sonlarında değil, derlemenin bitiminde sunuldu.

TİP ve TKP'nin Birleşmesi Üzerine

İki partinin Merkez Komiteleri niçin partilerini birleştirmeye karar verdiler?

70'li yıllarda TİP ve TKP'nin işçi sınıfının iki ayrı devrimci partisi olarak gelişme ve etkinlik göserdikleri halde aralarındaki birlik sorununu çözemeyişleri demokrasi mücadelesini zayıflatan bir etken olmuştur. Böylece dünya işçi sınıfı tarihinin ortaya koyduğu şaşmaz ilke ülkemizin örneğinde bir kez daha doğrulanmıştır. İşçi sınıfının partileri arasındaki ayrılıktan yalnızca halkımızın düşmanları yarar sağlarken, birleşmeden işçi sınıfı tüm emekçiler kazançlı çıkacaktır. Birliğin alternatifi yoktur.

TİP ve TKP'nin birleşmesi, Türkiye komünist hareketi içinde özgün koşullar sonucu doğan politik boşlukların yeni örgütlenmelere yol açmasıyla oluşan ayrılığa son vermesi ve komünist hareketin birliğini sağlaması açısından tarihsel önemde bir olaydır.

TKP ve TİP'in birleşmesi, yalnızca güçlü bir komünist partisine ihtiyaç duyan işçi sınıfının birliğini kurmasının değil, onun toplumdaki politik, ideolojik ve kültürel etkisini artırmasının, geniş demokratik bağlaşıklıklar oluşturmalarının olanaklarını da genişletmektedir.^[1]

Genel olarak solun, özel olarak da devrimci solun bölünmüşlüğü ve demokrasi mücadelesinde oynayabileceği rolü yeterince oynayamaması herkesin kabul ettiği bir olgudur. TKP ve TİP birleşerek bunun tersinin mümkün olduğunu göstermeyi amaçlıyor.^[2]

TBKP'nin kurulmasıyla, TİP ve TKP kendilerini fesih mi etmiş olacaklar?

Biz esasen birbirine bitişik iki evdeydik. Aradaki duvarı kaldırıyoruz. İki parti kendilerini feshetmiyor. Kongrede fesih kararı almayacağız. Kendini yenileyen iki parti tek bir çatı altında birleşiyor. Birleşme budur.^[3]

İki parti birleştiler mi, yoksa daha birleşecekler mi?

Biz burada artık bir bakıma birleşmiş bir parti gibi bulunuyoruz. Ama henüz birleşmedik. Çünkü bu kogyayla tamamlanacaktır. Yani tek bir partinin içindeki ideolojik, politik birlik şu anda her iki parti arasında mevcuttur. Kongremiz 1988 yılı bitmeden yapılacaktır.^[3]

Türkiye'de komünist olduklarını söyleyen başka partiler de var. Birleşme niye yalnızca iki partiyle sınırlı kaldı?

Biz işçi ve emekçi sınıfların, halkımızın karşısına kuşkusuz ki birliği sağlam bir parti çıkartmak istiyoruz. Bunun içindir ki, iki parti arasındaki birleşme çalışmaları oldukça uzun sürdü sayılabilir. Biz esas olarak bir komünist partisi için gerekli olan sağlam ideolojik, politik temeller yaratmaya çalıştık. Ve bugün bunu başardığımızı sanıyoruz.

TBKP'nin kurulmasıyla Türkiye'deki bütün komünistlerin birleşmesi sona ermiş olmayacaktır. Böyle bir iddamız yok. Amaç, bütün Marksist-Leninistlerin, komünistlerin tek örgütsel çatı

altında birleşmesidir. Bu konuda yol almaya kararlıyız. TBKP yalnız TİP ve TKP'den ibaret olacaktır demeyeceğiz.^[3]

TBKP'nin program tasarısının TİP ve TKP'nin mevcut programlarından özde farklı bir yanı var mı?

Üzerinde gerçekten titizlikle çalıştığımız, iki partinin görüşlerinin eklektik bir uyumlaştırılması olmayan, her iki partinin kendi politik görüşlerini, teorik görüşlerini yenileyerek ortaya çıkarttığı üst düzeyde yeni bir program. Yeni programımız, gerçekçilikle bilimselliği, yapıcılıkla devrimciliği birleştiren bir program. Eğer bilimsellikle temellendirilmemişse gerçekçilik kör; yapıcılıkla birleştirilmemişse boş olacaktır. Sekter, dogmatik kalıplardan sıyrılmaya çalışıyoruz.^[3]

TBKP kendi dışındaki sol partilere ve öteki partilere nasıl bakıyor?

Partimiz sekter, içine kapanık bir parti olmayacaktır. İşçi sınıfını yalnızca kendimizin temsil ettiği, gerçeğin yalnızca bizim tekelimizde olduğu iddiasında değiliz. Öteki politik güçlerin, aydınların, emekçilerin görüşlerinden her zaman yararlanmaya çalışacağız. Türkiye'nin sahip olduğu barışçı, demokratik ve hümanist fikir potansiyelinin politik sisteme, parlamentoya, ülke yönetimine yansıtılması için çaba göstereceğiz.

Canlı bir tartışmadan yanayız. Bunun için eskisinden çok daha belirgin olarak partimizde demokrasi, iç yaşamın vazgeçilmez normu olacaktır. Dışımızdaki güçlerle her zaman yapıcı bir görüş değiş tokuşundan yana olacağız. Ülkemizin özgürce, uygarca bir politik tartışma kültürüne, yeni bir demokrasi kültürüne ihtiyacı vardır. Ülkenin sorunlarına çözüm bulma konusunda sonuç almaya yönelik diyalog ve ortak fikir üretmeden başka solu bir araya getirecek, demokrasi güçleri arasında mutabakat sağlayacak bir yol yoktur. O nedenle, yeni programımızı daha tasarı halindeyken kamuoyuna açıklıyor ve herkesle tartışmak istiyoruz.^[3]

TBKP'nin Programı ve Çeşitli Güncel Sorunlar Üzerine

Şu anda Türkiye'nin bir numaralı sorunu sizce nedir?

Bugün ülkemizin bir numaralı sorunu, barış ve demokrasidir. Artık demokrasinin ekmek gibi, su gibi önemli olduğunu kavramalıyız. Demokrasi ne zaman kısılmışsa halkımızın ekmeği de kısılmıştır. Çünkü demokrasi kısıldığı zaman iş, ekmek, özgürlük isteyenlerin sesi kısılıyor. Kuşkusuz bizi hiçbir zaman susturamadılar, susturamayacaklar. Ama eğer demokrasi yoksa, ya da kısıtlıysa, halkımızın gerçekleri öğrenme olanakları da kısıtlanıyor.^[4]

Türkiye'nin demokratik bir ülke olmadığını mı söylüyorsunuz?

Ben size hangi demokratik ülkede yaklaşık her on yılda bir askeri darbe oluyor diye çok somut bir soru sormak isterim. Gelecekte bizde demokratikleşme sürecinin, demokrasinin yeniden askeri darbelerle önünün kesilmeyeceğinin garantisi nedir, diye sorarım. Herhalde bunun "demokrasiden" başka bir garantisi yok. Demokrasiyi geliştirmemiz lazım. Türkiye artık darbeler ülkesi olmamalıdır.^[5]

Askeri darbeleri önlemenin ve demokrasiyi yerleştirmenin yolu sizce nedir?

Bunun için Türkiye'de demokrasiyi isteyen, Amerika'nın saldırgan militarist politikasına alet olmak istemeyen, dünyada ve Türkiye'de barışı isteyen, ülkemizde her 10 yılda bir askeri darbelerle demokrasinin yok edilmesini istemeyen ve halkın yaşam düzeyinin yükseltilmesini isteyen herkesle birlikte, işbirliği ve diyalog içerisinde bu demokratik yenilenmenin gerçekleşebileceğini biz programımızla söylüyoruz.^[3]

Demokrasiye gerçekten geçilebilmesi için biz ulusal çapta bir mutabakatı zorunlu görüyoruz. Barış ve demokratik yenilenme için bu amaçları paylaşan bütün güçlerle diyalog ve işbirliği içinde olacağız. Bu doğrultuda ulusal çapta bir mutabakatın oluşması ve demokratik bir istikrar için çalışacağız. Şimdi eğer TBKP'nin legal kurulması konusunda böylesi uygar bir uzlaşma olursa, bu ileride ülkenin önemli sorunlarının çözümü için de iyi bir temel hazırlayacak, yeni bir politik düşünce tarzının yerleşmesinin yolunu açacaktır.^[6]

Türkiye'deki istikrarsızlıktan şikayetçisiniz. Bu istikrarsızlığın kaynağı sizce nedir?

Biz açıkça söylüyoruz ki, Türkiye'de istikrarın savunucusuyuz. Bugüne kadar Türkiye'de çeşitli istikrarsızlık dönemleri yaşanmışsa, bunun temelinde demokrasinin topal olması yatar. Artık düzelelim, demokrasi topallamasın. Koltuk değnekleriyle değil, kendi bacakları üzerinde yürüsün. Belli düşünceler özgür, belli düşünceler yasak olmasın. Olursa, işte bu topallıktır. Türkiye ancak bütün düşüncelerin özgür olduğu bir ortamda demokratik bir istikrara kavuşabilir.^[7]

Toplumun mantığı hukukun mantığını aşıyor. Bu dikkate alınmazsa eğer Türkiye'de çok sözü edilen istikrar zannediyorum ki sağlanamayacaktır. Eğer Bazı görüşler susturuluyorsa ve ona özgürlük tanınmıyorsa, bu demek ki başka görüşler de yeri

geldiğinde daha güçlü olanlar tarafından susturulabilir. 12 Eylül bunun açık bir kanıtıdır.^[8]

Sözünü ettiğiniz "ulusal mutabakat" kimler arasında olmalı?

Bugün Türkiye'nin sıkıntısı baştan beri demokrasinin kısıtlı olmasından geliyor. Demokratik muhalefet bize göre bu temellerde birleşebilir ve demokrasi için bir ulusal mutabakat sağlanabilir, diyoruz. Böyle baktığımız zaman yalnız sosyal demokratlarla değil, çok daha geniş politik güçlerle de bir işbirliği ve diyalog politikasını öne sürüyoruz. Bu da programımızda yeni bir noktadır. Eski klasik cephe anlayışından sıyrılıyoruz. Soruna daha geniş bir anlayışla yaklaşıyoruz. Sözünü ettiğim politik çevrelerle her konuda görüş alışverişi, her sorunu birlikte tartışmak, diyalog yani, ve birlikte yürüyebileceğimiz her konuda işbirliğini öneriyoruz.^[3]

İktidara seçimle gelip gene seçimle gitmeyi kabul ediyor musunuz?

Sorunun cevabı, hiç tereddütsüz, evet!^[9] Programımızda da belirttiğimiz gibi, demokratik yollardan, demokrasinin gelişmesi yolundan iktidara geleceğiz. Sonunda da sosyalizmi kuracağız. Anlayışımıza göre, bugünkü dünya koşullarında sosyalizmin çok partili olabileceğini de programımızda vurguladık. Bu çok partili sosyalizm içinde parlamentonun da işleyeceğini düşünüyoruz.^[7]

TBKP, yakın ve uzak bütün politik amaçlarına demokratik yoldan ulaşmayı ilke edinmiş bir parti olacaktır. Toplumsal gelişmenin çıkarı gereği her zaman çoğulcu bir rejimden yanayız. Çoğunluğun demokratik iradesinin geçerli olacağı bir rejimin savunucusuyuz. İktidara gelmede de, iktidarda kalmada da, demokrasi dışı yollara her zaman karşı çıkıyoruz.^[6]

Çoğunluğu kazanmadan ne demokrasi, ne devrim, ne sosyalizm olabilir. Çoğunluk ancak demokrasi mücadelesi ile kazanılabilir. İşte biz, bu tek sağlam ve doğru yoldan yürüyoruz.^[4]

Demokrasiyi klasik anlamıyla benimsiyor musunuz?

Evet. Ancak şunu görmek lazım ki, demokrasi sırf seçimler demek de değil. Eğer böyle olsaydı, iki partili sisteme geçildiğinden bu yana Türkiye'de demokrasinin hiç kesilmeden işlemesi lazımdı. Oysa öyle olmadı. Bu yüzden, demokrasi hiç kuşkusuz biçim olarak seçim olgusunu içeriyor, ama ondan ibaret değil. İkincisi, demokrasi halkın çoğunluğunun ülke yönetiminde söz sahibi olması demek. Elbette, bu çoğunluk, azınlık üzerinde bir dikta uyguluyorsa burada da demokrasi tartışılabilir. Ancak biz çoğunluk olarak iktidara geldiğimiz bir dönemde, elbette ki demokrasiyi bütün kurum ve kurallarıyla işleteceğiz. Bize göre bunun önkoşulu, komünistlerin ve bütün solun böyle bir demokrasi anlayışında birleşmesi ve bunun en öndeki kavgacısı olmasıdır. Yani böyle bir demokrasi solun rolü olmadan gerçekleşemez.^[9]

Bütün şartlar olgunlaşsa devrim için şiddete başvuramaz mısınız?

Daha 1917'de şiddet kullanmak istenmediği halde karşı tarafın şiddetiyle karşılaşıldı. Yani komünistler şiddeti bir metod olarak benimsemezler. Ancak şiddetle karşılaştıklarında, o zaman

sorun artık komünistlerin sorunu değil, halkın sorunu, çoğunluğun sorunudur. Ne yapacak çoğunluk? Ben onu bugünden bilemem tabii. Ama biz şimdi öyle bir yol döşemeye çalışıyoruz ki, bu demokratik yoldur, şiddetle karşılaşılmasın. Biz şiddetle karşılaşmayalım, biz de şiddet kullanmak durumunda kalmıyalım. Bunun için şimdiden demokratik yollara dört elle sarılmak gerekir. Ve barışçı yolu hazırlamak lazım. Biz barışçı yolu hazırlamak istiyoruz, ve açık ki şiddeti reddediyoruz.^[10]

Bugün savunduğunuz demokrasi ile yarın kuracağınızı söylediğiniz sosyalizm arasında nasıl bir ilişki var?

Yeni program tasarımızda demokrasi fikri kilit bir rol oynamaktadır. Bugün kapitalizm çerçevesinde demokratik bir alternatif politika öne sürüyoruz. Demokrasiyi koruyup güçlendirmeden sosyalizme geçişin yolunun açılmayacağına, sosyalizme ancak demokrasi yolundan geçilebileceğine ve sosyalizmin ancak demokrasinin gelişmesiyle gelişebileceğine inanıyoruz. Amacımız halkı daha bugünden demokrasinin mimarı haline getirmek, toplumun her alanını demokratikleştirmek, halkın katıldığı demokratik bir politik rejimi yaşama geçirmektir. Biz temel amaç olan sosyalizmin demokratik kültürünü bugünden toplumda olabildiğince yaygınlaştırmaya çalışacağız.^[2]

Demokrasi kültürü" derken neyi kastediyorsunuz?

Eğer Türkiye'de her on yılda bir darbeler oluyor ve halkın tepkisi sınırlı kalıyorsa, demek ki bizde demokrasi bilinci henüz yeterince gelişkin değil. Eğer bu bilinç gelişkin değilse, kuşkusuz ki, halkın daha ileri bir bilinç gerektiren sosyalizmi seçmesi mümkün değil; hemen hemen imkansız. Kendi demokratik hakları için mücadele etmeyen insanlar nasıl daha ileri bir toplum için mücadele edecekler?^[9]

Proletarya diktatörlüğü konusundaki görüşünüz ne?

Bu programımızda proletarya diktatörlüğünü göremiyorsunuz. Yok. Çünkü bize göre, proletarya diktatörlüğü en gelişkin demokrasi demek. Fakat günümüzde bu söz bunu vermiyor. Bu yüzden bırakıyoruz. Niye günümüzde aynı anlamı vermiyor? Çünkü bizde bile eskiye oranla demokrasi bilinci çok gelişti. Bir yandan diktatörlük sözünü kullanmak, öbür yandan demokrasiyi anlatmak mümkün değil. Bu yüzden biz bunu kaldırdık. Programımızda, gelecekte sosyalizmin çok farklı olacağını söyledik.^[9] Elbette işçi ve emekçi sınıfların iktidarı... Programımızda bu temel olduğu gibi var, özü olduğu gibi var. Ama bu söz, söylediğim gibi, yok.^[3]

Bizim sınıf tahakkümünü amaçladığımızı öne sürenler, bugün küçük bir zümrenin geniş çoğunluk üzerindeki tahakkümünün devamından yana olanlardır. Biz ise, işçi sınıfımızın, ulusun ve bütün insanların çıkarlarını uyum içinde birlikte savunmaktayız. Temel amacımız olan sosyalizm, sosyal adaletin ve sosyal barışın tam olarak gerçekleşmesi olacaktır.^[6]

Eurokomünizmi mi savunuyorsunuz?

Soruluyor, acaba Eurokomünizmin görüşlerine yakınlaştığımız için mi proletarya diktatörlüğünü kaldırdık? Ama bir gerçek var.

Proletarya diktatörlüğü sözünü etmeyen ve o dönem de bu çizgide olmayan çok parti vardı. Demek ki, birincisi bununla ilgisi yok. İkincisi, Eurokomizm geçmişte de tek bir akım değildi. İçinde çok farklı görüşler vardı. Üçüncüsü, bugün aktüel bir akım değil Eurokomünizm. Bu nedenle o bizim için ne bir öncü, ne izleyeceğimiz bir yol, ne de bir umacı. Neden korkalım herkesin deneyiminden ders çıkarmaktan? Ve ayrıca açık yüreklilikle kabul edelim ki, dünyamızın yeni koşullarını aramada, onlar ilk arayanlardı. Ama herşeyi doğru söylemediler. Gerçeklerin içinde bize göre Marksizme, Leninizme çok yabancı yaklaşımlar da vardı.^[3]

TBKP ise, elbette Marks'ın, Engels'in, Lenin'in düşüncelerini kendi ülkemiz koşullarına yaratıcılıkla uygulayacak bağımsız bir partidir. Böyle olacaktır. Biz programımızda açıkça şunu ifade ettik: Kuşkusuz ki kendi renklerimizi de taşıyacaktır sosyalizm.^[5]

Eurokomünizmin bugünkü durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bir defa Avrupa Komünizmi bütünsel bir düşünce değil. İçinde Leninizmi reddedenler de var, etmeyenler de var. İkincisi, proletarya diktatörlüğünün reddedilmesi de Avrupa Komünizminin bir göstergesi değil.

Bugün Avrupa Komünizmi diye aktüel bir akım artık yoktur. Kimse artık, "Ben Avrupa Komünisti'yim" demiyor, "Farklıyım" demiyor. Çünkü Avrupa Komünizmi çizgisini izleyen bütün partiler Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümüne katıldılar ve Gorbacov politikasını destekledilerini açıkça söylediler. Kimse tek fikre zorlamıyor, ama ilk defa da bu genişlikte bir politik yelpaze bir araya gelebiliyor. Yani komünistler, sosyal demokratlar, sosyalistler, komünistlerin içerisinde farklı görüşleri olanlar, hepsi bir araya geldi. Önemli olan bu.^[10]

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne mi bağımlı olacaksınız?

Önce şunu söylemek lazım. Bir ülkede demokrasi yoksa veya yetersizse, orada demagoji vardır. Bunu söyleyen herkes bağımlılıktan ne anlıyor olursa olsun, çok iyi biliyor ki, bugün dünya komünist hareketi çünkü gibi değildir. Bakın, Hristiyan Demokratların enternasyonalı var. Sosyal Demokratların enternasyonalı var. Bir tek Komünistlerin yok. Şimdi burada kim kime bağlı? Nasıl bir bağımlılık bu? Dünya artık değişti. Eski bağımlılık suçlamaları da buna göre sadece bir suçlamadır. Bu silah artık eskidi. Ciddi bulmuyorum. Bu arada şunu da gizlememek lazım elbette: Biz kime daha yakın olabiliriz? Reagan'a mı yakın olacağız? Tabii ki Sovyetler'e daha yakın olacağız.^[7]

Komünist partileri bir zayıflama içinde. Buna ne diyorsunuz?

Komünist partilerinin bugün bir zayıflama içinde olduğu açık bir gerçek. Kimse bunu gizlemiyor da zaten. Ve bu bir yandan özellikle günümüz de emperyalizmin en saldırgan çevrelerinin politikasının bir sonucu. Aşırı gerici politikalarının sonucu; bunun yığınların bilincindeki etsinin bir sonucu. ama aynı zamanda komünist partilerini dünyanın değişen koşullarını zamanında görmemesinin ve zamanında bu koşulları dikkate alan politikalar üretememesinin de bir sonucu ve herhalde bu ikinci nokta çok

temel bir nokta, önemli bir nokta. Fakat gelecek açısından bakılırsa, umutsuz olmak için hiçbir neden yok. Tersine, umut işaretleri var. Geçmişte bir araya gelemeyen pek çok parti bugün bir araya gelebiliyor. Dikkat edin, yalnız komünist partiler değil, ilerici, demokrat pek çok insan bugün Moskova'ya gidiyor, Moskova'ya koşuyor. Niye? Gorbaçov pek çok gazeteciyle röportajlar yapıyor. Bunlar geçmişte olmazdı. Öyle zannediyorum ki, Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümünü kutlama toplantıları, dünya komünist hareketinde ciddi, önemli, yeni bir canlanmanın işaretlerini gösterecektir.^[3]

Türkiye'nin yakıcı sorunlarından birisi de Kürt sorunu. Bu sorunun çözümü konusundaki görüşleriniz ve PKK terörü karşısındaki tutumunuz ne?

Ülkenin tarihinde, geçmişinde rolü olan bütün politik güçler ve bugünkü rejime muhalefet edenler, bu geniş güçler Kürt ulusal sorunu üzerinde bir ulusal mutabakata varabilirler. Nedir bunun koşulları?

Herşeyden önce Kürt halkının varlığı kabul edilmeli. Ve bu sorunun elbette Türkiye'nin toprak bütünlüğü çerçevesinde barışçı, adil bir çözüme kavuşturulabileceğini gözlememiz gerekiyor. Ve hükümet bu sorunun çözümünü gerçekten istiyorsa, o zaman açıkça Türkiye'de Kürt sorununun askeri yöntemlerle çözülme-yeceğini ve kendisinin de bundan yana olmadığını ilan etmelidir. Bunu söylemediği sürece onun "terör" ve "bölücülük" iddiaları bir demagoji olmaktan öteye geçmeyecektir. Bunu söylemediği sürece, PKK'nın eylemlerinden de şikayet etmemelidir.

İkincisi, hükümet de "Kürt halkı vardır" diyebilmelidir. Ve açıkça da sorunun politik yollardan çözümünden, barışçı çözümünden, adil çözümünden yana olduğunu söyleyebilmelidir. Bunlar söylenmediği sürece hem sorun çözülme-yecektir, hem de bugünkü rejimin, hükümetin "Terör oluyor burada, PKK insanları öldürüyor" sözleri gerçekten bir gerçeği ifade etse bile, bir hükümet olma ağırlığıyla bağdaşan bir yaklaşım olmayacaktır soruna.^[3]

Kürt sorununun "Türkiye'nin toprak bütünlüğü çerçevesinde" çözümünden söz ediyorsunuz. Bu, Kürt halkının kendi kaderini kendisinin belirleme hakkını yok saymak olmuyor mu?

Bir ulus niteliği taşıyan taşımasını, bir toplumun geleceğini bir başka toplum belirlerse, burada özgürlükten söz edilebilir mi? Ben inanıyorum ki, Kürt halkı Türk halkı ile beraber yaşamayı seçecektir. Ama üzerinde biz baskı yaptıkça, baskılar oldukça, dolaylı dolaysız baskılar, o zaman böyle bir çözümün, barışçı, adil bir çözümün olanakları da ortadan kaldırılmış oluyor. Hem baskı yapacaksınız, hem de diyeceksiniz ki, kardeşçe yanyana yaşayalım. Bu mantıklı değildir. Baskı olmamalı ve bu sorun askeri yöntemlerle çözülmemeli ve çözülme-yeceği de açıklanmalı. Öyle zannediyorum ki, o zaman Kürt halkının kendisi sorunun çözümü için, barışçı ve adil çözümü için herşeyi yapacaktır; Türk halkıyla birlikte yaşamak iradesini gösterecektir.^[10]

Ermeni sorununu da, bir ulusal sorun olarak mı görüyorsunuz?

Biz tarihte bir Ermeni kırımı olduğunu açıkça ifade ediyoruz. Ve bunu lanetliyoruz da. Ama bugün Ermeni sorununu örneğin bir Kürt sorunu gibi ulusal sorun olarak görmüyoruz. Onun için de, bu anlamda, programımızda bu sorun yer almıyor. Ama, elbette Türkiye'de Ermeni vatandaşlarımız var ve biz zaman zaman

çeşitli nedenlerle onların bir tehdit unsuru olarak kullanılmasını insanlık adına doğru bulmuyoruz. Bunu da açıklıyoruz.^[3]

Ceza yasasının 163'üncü maddesinin kalkmasından yanasınız. Dinci akımları bir tehlike olarak görmüyor musunuz?

Komünistler ve müslümanlar öteden beri hep aşırı uçlar olarak gösterildi. Biz açıkça ifade ettik: Türkiye'de düşünce ve inanç özgürlüğü üzerinde hiçbir baskı olmamalıdır ve 141. ve 142. maddeyle birlikte 163. madde de kaldırılmalıdır. Biz, "163. madde kaldırılсын" dediğimiz zaman şu sorular yöneltildi: Peki, o zaman şeriat devleti kurmak isteyenler meydana boş bulmayacak mı? Ve siz şeriat devletinden yana mısınız? Açıkça söyledik, biz şeriat devletinden yana değiliz, dedik. Ama inanç özgürlüğünün bu nedenle engellenmesini, baskı altına alınmasını da doğru bulmuyoruz; demokrasiyle bağdaşır bulmuyoruz. Resmi çevrelerin açık ifadeleri var. Diyorlar ki -12 Eylül'den sonra konuşuyorlar tabii- şimdi irtica tehlikesi arttı. Soruyoruz onlara: 163. madde var ve işliyor. 12 Eylül'de bütün güçler sizlerin elindeydi. Asker, ordu, mahkemeler, herşey... Peki, bu koşullarda neden irtica tehlikesi artıyor? Demek ki, baskı birşeye çare değildir.

Biz toplumda bütün farklı politik görüşlerin ve inançların birlikte uygarca bir diyalog içerisinde olabileceğini düşünüyoruz. Biz dinsel akımlarla da Türkiye'nin pek çok konusunda, ortak noktalarda çözümler bulabileceğimizi düşünüyoruz. Bir masa etrafında uygarca bir araya gelmekten, tartışmaktan yanayız. Türkiye bundan hiçbir şey kaybetmeyecektir. Tam tersine, demokrasiye düşman olanların elinden silahları alınacaktır. Biz dinsel akımlar üzerindeki somut baskılara da karşıyız. İş-kencilere, tutuklamalara... Kendi özgürlüğümüzü istediğimiz gibi, baskı altında olan bütün düşüncelerin ve inançların da özgürlüğünü savunuyoruz.^[5]

Bulgaristan'daki Türk azınlığın çok ağır baskılar altında olduğu iddiaları var. Bu konudaki tutumunuz ne?

Bulgaristan'daki kimi uygulamalar hiç kimse için bir sır değil artık. Bize göre, Türkiye'de öyle bir ortam olmalı ki, bu ortam içinde Bulgaristan'la bu sorunlar üzerinde rahatça konuşabilelim. Ama halen Amerika'nın kısıktığı bir kampanya yürütülüyor. Bu kampanya olayın boyutlarını aşıyor; doğrudan doğruya iki ülke arasındaki ilişkilere zarar veriyor. Durum buyken, bizim bu konuda daha etraflı konuşmamız ne sağlayabilir? Söyleyeceklerimizin iki ülkenin ilişkilerini gerginleştirecek biçimde, demagojik amaçlarla kullanılacağından kuşku yok. Bu soruya cevap vermekten kaçınmıyoruz. Ama bu söylediklerimizle de yeterli bir cevap verdiğimizizi sanıyoruz.^[7]

Programınız Türkiye'nin NATO'dan çıkmasını öngörmüyor. NATO'da kalmayı mı savunuyorsunuz?

Biz, Türkiye NATO içerisinde olmakla birşeyler kazanmıştır görüşünde değiliz. Tersine, Türkiye'nin bugünkü sorunları önemli ölçüde Amerika'ya bağlılıktan ve NATO içerisinde olmaktan geldi. Ama şimdi dünyanın özellikle 80'li yıllardaki yeni koşulları çerçevesinde soruna bakmak gerekiyor. Bugün insanlığı tehdit eden bir numaralı sorun nükleer savaş tehlikesidir. Nükleer savaşa yol açacak olan şey yalnızca bazı roketlerin varlığı değildir. Aynı zamanda uluslararası ilişkilerdeki gerginlik

potansiyelleridir. Şimdi her ülkede komünistler ve diğer politik görüşlerde olanlar dünya çapında yumuşamaya hizmet etmelidirler. Bunun yollarını bulmalıdırlar.

Biz dünyada NATO ve Varşova paktlarının birlikte, karşılıklı güç indirimi yoluyla tasfiye edilmesini savunuyoruz. Ama aynı zamanda biz şunu da söylüyoruz: Türkiye NATO içerisinde bugün tek yanlı olarak şahinler politikasını, yani Amerika'yı destekliyor. Oysa kendi ulusal çıkarlarını koruyacak bir politika benimseyebilir.^[5] NATO içerisinde daha bağımsız bir rol oynayabilir. Türkiye'nin güçlü ordusuyla, stratejik konumuyla büyük ağırlığı var. Dünyada barışın kurulmasına çalışılan şu günlerde bir NATO üyesi olarak önemli bir rol oynayabilir. Böylece de NATO ile Varşova Paktı'nın karşılıklı olarak işlevlerini yitirmeleri sonucuna ulaşılmasına katkıda bulunabilir.^[7]

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMALARI
TÜSTAV

Türkiye'ye Dönüş Üzerine

İki genel sekreter olarak Türkiye'ye döneceğinizi açıkladınız. Bu dönüşünüzün amacı ne?

Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin çalışmalarına legal olarak başlanmasını sağlamak üzere görevlendirilmiş bulunuyoruz ve bu sebeple gidiyoruz. Atığımız bu adımın Türkiye'ye demokratikleşme doğrultusunda ileri bir mesafe kazandıracağına inanıyoruz; bu sebeple gidiyoruz. Türkiye Birleşik Komünist Partisi ülkede yasal olarak çalışacaktır. Biz bunun için herşeyi yapacağız. Öyleyse, bizim gitmemizin asıl amacı budur ve biz ister tutuklu durumda olalım, ister olmayalım, bu partinin yasal olarak kurulması için çabalar harcayacağız.^[5]

Dönmekle görevlendirildiğinizi söylüyorsunuz. Bu görevi size kim verdi?

TBKP'yi ülkede yasal olarak kurma görevini bize partilerimiz ayrı ayrı verdi. Yani Türkiye İşçi Partisi yönetimi Sargın yoldaşa verdi bu görevi; Türkiye Komünist Partisi yönetimi de bana verdi. Partilerimiz verdi bu görevi.^[5]

Gerek bu dönüşünüz için, gerekse TBKP'nin yasal olarak kurulması için bugünkü ortam yeterince uygun mu?

Halkımızın demokratik vicdanına güvenmeliyiz. Ona seslenmeliyiz de. Ama somut olarak, biz varız diyerek. Şimdi biz gidiyoruz. Artık kartlar açık oynananacak, oynanmak zorunda. Hem demokrat gözüküp, hem de özgürlükleri kırmaya devam etmek... İkişi bir arada olmayacak. İki sandalyeye birden oturulamayacak. Sanıyorum ki bunlar, tüm demokrasi güçleri için yararlı sonuçlar olacak.^[5]

Şimdi ülkemizde barışı, demokrasiyi egemen kılacak muazzam bir demokratik düşünce birikimi var. Farklı politik görüşlerde de olsa, barış ve demokrasi isteyen çok geniş güçler var. Zayıf olan mücadeleye kararlılığıdır. Bunu göstermek sorumluluğunu en başta biz kendimizde hissediyoruz.^[4]

Türkiye, insanlarımız değişiyor. Demokratizmin, hümanizmin uygarca ilişkilerin egemen olduğu, komünistlerin de politik yaşamda özgürce yerlerini aldıkları demokratik bir Türkiye isteniyor. Bu gelişme hızlandırılmalıdır. Yarın değil bugün hızlandırılmalıdır. Türkiye solunun acı gerçeği, sürgündeki komünistin yaşamını sürgünde noktalamaya geleneği artık son bulmalıdır. Politik göçmenler, yurt dışındaki komünistler ülkeye dönmelidirler. Yarın değil bugün dönmelidirler. Biz insan olmanın en doğal hak ve özgürlüklerinden başka birşey istemiyoruz. Bu hakların verilmesini oturup beklemiyoruz da. Komünistler ülkeye döneceklerdir, dönüyorlar. Yarın değil bugün... Üstelik, ülkemiz komünisti çiçeklerle karşılanmayacağını da iyi biliyor. Ne yazık ki bizde komüniste ölümle geliyor çiçekler.^[11]

Bu dönüşünüzün Türkiye'deki demokratikleşme hareketine katkıda bulunacağını söylüyorsunuz. Bu nasıl olacak?

Bugün Türkiye'de demokrasinin pratik olarak en önemli sorunlarından birisi Türkiye'de komünistlerin yasal çalışması hakkının olup olmayacağı sorusudur. Artık demokrasinin yarın nasıl olacağı, nasıl gelişeceği sorusuna, bu soruya cevap vermeden açık yanıtlar getirmek mümkün değildir. Biz bu noktada demokrasinin kazanıl-

ması, daha sonra da korunması çerçevesinde kendi sorumluluklarımızı yerine getirmek ve bunun için de Türkiye'ye gelmek istiyoruz.^[8]

Biz özgürlüklerimizi istiyoruz. Yalnız istemekle de kalmıyoruz, onları kazanmak için mücadele veriyoruz. Bizim devrimci mücadele çizgimiz açıktır, seçiktir. Biz, barış ve demokratik yenilenme yolunda durumu değiştirici aktif rol oynuyoruz.^[4]

İki genel sekreter olarak ülkeye dönme kararı verişimizde demokrasi sorununu ve onun artık pratik bir gereksinimi olan Komünist Partisi'nin özgürlüğü sorununu bu şekilde gündeme koymuş oluyoruz.^[5]

Türkiye'deki özgürlük sorununu, komünist partisinin yasal çalışabilmesinden ibaret bir sorun olarak mı görüyorsunuz?

Ülkeye dönüşümüz yalnız TİP ve TKP'nin özgürlüklerini elde etmek için değildir. Herşeyden önce halkımızın iş, ekmek, özgürlük mücadelesinin başarıya varması içindir. Ülkemizde temiz demokrasi rüzgarlarının esmesi, kimsenin düşünceleri ve inançlarından dolayı baskı altında kalmaması içindir.^[4] TBKP'nin legalleşmesi için mücadelemiz yalnız bizim özgürlüğümüz için değil, bütün devrimci sol güçlerin, Türk ve Kürt halkının, bütün demokrasi güçlerinin özgürlükleri içindir.^[6] Politik görüşlerimiz farklı da olsa, diğer devrimci sol güçlerin kendi görüşlerini özgürce savunabilmeleri içindir. Dönüşümüz, politik göçmenlerin ülkeye pişmanlık belgesi imzalar gibi değil, onurlu, başı dik dönüşleri içindir.^[4]

Eğer biz önümüzdeki engelleri geriletebilir ve kaldırabilirsek, bu bütün devrimci solun özgürlüğü demek olacaktır. Biz bu nedenle yalnız kendi özgürlüğümüz için mücadele etmiyoruz ve bu nedenle dönmüyoruz. Yasaklı olan bütün devrimci solun özgürlüğünü istiyoruz ve bunun da mücadelesini vereceğiz.^[5] Bu özgürlük aynı zamanda devrimci sol güçlerin çeşitli düzeylerde daha ileri birlik-teliklerinin gerçekleşmesi için elverişli koşulları yaratacaktır.^[6]

Altı yıldır yurt dışındasınız. Niye daha önce dönmediniz de şimdi dönüyorsunuz?

Dünya kadar partinin toparlanması, görüşlerimizi geliştirmek, iki partinin birliğinin sonuçlanması için çalışmanın koşulları bizim dışarda olmamızı gerektiriyordu. Ama bunlar şimdi tamamlandı. Ve şimdi sorun halkımıza bizim doğru gördüğümüz ve gerçekten de Türkiye'nin sorunlarının çözümüne yardım edeceğini düşündüğümüz görüşlerimizi iletme. Açık olarak iletme. Özgür olarak iletme. Milyonlara seslenme. Bu da elbette Türkiye'de olabilir.^[10]

Seçimlerden sonra değil de, seçimler öncesinde dönüşünüzün özel bir amacı var mı?

Neden seçim öncesi seçildi? Başlangıçta bir seçim durumu söz konusu değildi. Ama elbette seçim öncesi gelişin özel bir önemi var. Bize göre seçim taktikleri, seçim çekişmeleri içinde Türkiye'nin bir numaralı sorunu olan demokrasi sorunu gerçek ağırlığı ile gözüküyor. Hatta denebilir ki, bu çekişmelerin bir ölçüde de üstü örtülmüş durumda. Biz bu örtüyü de kaldırmak istiyoruz.^[8]

Halk, özellikle seçim öncesinde, ne ile karşı karşıya olduğunu açık seçik görebilmelidir. Bizim bu adımımızın buna yardım ettiğini de

düşünüyorum. Kimler kimi istiyor? Demokrasi derken kimler neyi kastediyor? Bunun seçim öncesinde açıklık kazanması demokrasinin yararına olacaktır. Ve gördüğüm kadarıyla da oluyor.^[12]

Bizim ülkeye şimdi gidişimizin asıl amacı, gündeme demokrasiyi bütün kurum ve kurallarıyla koyabilmek, getirebilmektir. Bunun tartışmasını sağlamaktır. Herhalde bu amaçla bağlı en meşru ortam seçim ortamı olmalıdır.^[5]

Bu dönüşünüzün Türkiye'de ne gibi gelişmelere yol açacağını düşünüyorsunuz?

Daha gitmeden yol açtığı gelişmeler gözönünde tutulursa, oldukça büyük gelişmeleri beklemek gerekir derim. Bu olayın sadece kendisi bile, ortaya çıkması, duyulması bile kamuoyunda geniş yankılanmalara, bir kere daha herkesin gözü önünde tatışılmasına yol açmıştır. Bu dahi, demokrasinin gelişmesi açısından önemli bir adım teşkil etmiştir. Herhalde gittiğimiz zaman da yeni bir safhaya girecektir.^[5]

Bu dönüşünüz ve özellikle de seçim öncesini seçmeniz, hükümeti zor durumda bırakmak ve bir gövde gösterisi yapmak olmuyor mu?

Türkiye'ye dönüşümüz bir gerginlik yaratmak amacı taşıyor. Biz bir gövde gösterisi yapmak için gelmiyoruz. Belirtmeliyim ki, 12 Eylül'ün ilk yılları ile bugün arasında açık bir fark vardır. Bir yumuşama var. Bizlerin açık ve özgür çalışmalarıyla bu yumuşamanın hızlanabileceğini düşündüğümüz için ülkeye dönüyoruz.^[7] Biz bir gövde gösterisi yapmak niyetini taşımıyoruz. Çünkü gerginlik yaratmak istemiyoruz. Bunun için, giderken yığınlara çağrı da yapmadık, yapmıyoruz.^[5] Bu girişimimizle kimseyi zor durumda bırakmak istemiyoruz. Biz Türkiye'de demokratikleşme sürecine azami katkıda bulunmak istiyoruz.^[6]

Bu dönüş sizler için çok ağır sonuçlar doğurabilir. Bütün bunları göze aldığınıza göre bir yerlere güveniyor olmalısınız?

İlk zamanlar şöyle düşünülüyordu: "Bu koşullarda ülkeye dönüşü göze aldıklarına göre bir güvenceleri var, hükümetle anlaştılar." Fakat kararımızı açıkladıktan sonra geçen sürede olup bitenlerden sonra artık kimse bu soruyu sormuyor. Hep söyledik: Ülkeye dönerken demokratik güvencelere sahip değiliz. Dayanacağımız yasal temeller son derecede zayıftır. Ülkemizde henüz milyoların dolaysız gücü herşeyi belirleyecek bir duruma gelebilmiş de değildir. Soruyorlar: "Batı Avrupa'ya mı güveniyorsunuz?" Hayır! Demokrasi bizim sorunumuzdur. Komünistlerin özgür çalışma koşullarına kavuşması demokrasimizin artık pratik bir ihtiyacıdır. Batı Avrupa'nın demokratik kamuoyunun desteğini son derecede önemli buluyoruz. Ama biz, halkımızın demokratik vicdanına güveniyoruz. Biz, yükselen demokrasi, özgürlük fikirlerinin büyük gücüne güveniyoruz. Ülke ve ülke dışında işçi, emekçi, Türk ve Kürt halkına güveniyoruz. Biz, soldaki dostlarımıza güveniyoruz. Biz sizlere güveniyoruz.^[4]

Özal hükümetiyle bir temasınız, bir anlaşmanız olmadı mı?

Hükümetle bir anlaşma olup olmadığı soruları, hükümetin başlangıçtaki tutumundan kaynaklandı. Önce, hükümet çevreleri gelecek ilgili vaatkar konuştular. Bizim kararımız bu ortama denk düştü. Ancak özellikle Başbakan Özal'ın son konuşmaları ile, "bir yetkili" sıfatıyla konuşanların sözleri arasında farklı bir tutum or-

taya çıktı. Böylece görüldü ki, hükümetle bir anlaşma söz konusu olmamıştır. Şunu söylemeliyim, hükümetle herhangi bir temastan kaçınmamız için hiçbir neden yoktur. Bizim attığımız adım politik bir adımdır. Bu nedenle ilgili taraflarla ilişkiden kaçınmak çocukça bir tutum olurdu.^[13]

Dönüş için daha uygun bir zaman seçemez miydiniz? En azından seçimler sonrasını bekleyemez miydiniz?

Özgürlükler öyledir ki, onun azı çoğu olmaz. Bu mücadelenin zamanı olmaz. Bu mücadelenin uygun yeri olmaz. Özgürlük mücadelesi verenler kendileriyle birlikte yürüyenler var mı diye arkalarına da bakmazlar. Haklı olduğumuzu bilmek yeterlidir. Haklıyız. Biz özgür düşünce hakkımızı savunuyoruz. Başka deyişle, insan olma hakkımızı, insanlık onurumuzu savunuyoruz. Eğer özgürce düşünemiyorsam, düşüncelerimi özgürce açıklayamıyorsam, kendimi nasıl bir insan olarak hissedebilirim?^[4]

Biz öyle inanıyoruz ki, özgürlükler için beklememek gerekir. Eğer özgürlüklerimiz için beklersek ona kastedenlere imkan vermiş oluruz. Şunun da açık bilinmesi gerekir: Özgürlük mücadelesine katılanlar arkalarına bakmazlar kim destekliyor diye. Eğer çağlar boyunca insanlık özgürlük için böyle mücadele vermeseydi, bugün herhalde insanlık bu uygarlık düzeyine varamazdı.^[5]

Bu dönüşünüzden beklediğiniz sonuçlar bakımından iyimser olduğunuz söylenebilir mi?

Şu nokta çok açık olmalı: Komünistler için tarihsel iyimserliğin dışında iyimser ya da kötümser olmak diye birşey olamaz, olmamalı. Bunun yerine bir karar gerekli ve zorunlu mu diye sorulmalı. Eğer böyle ise, bu adım atılmalıdır. Şimdi TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın ve benim ülkeye dönmemiz ve Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni yasal olarak kurmamız yönündeki karar böyle bir karardır. Yani gerekli ve zorunlu.^[13]

Türkiye'de nasıl karşılanacağınızı sanıyorsunuz?

Ne gidişimiz kolay olacak, ne de gittiğimiz zaman bizi çiçeklerle karşılayacaklar. Bu anlamda kolay olmayacak gidişimiz. Legality kazanmamız da kolay olmayacak. Türkiye bize göre bir demokrasi sınavı verecek. Biz ülkemizin bu sınavdan başarıyla çıkması için elimizden gelen herşeyi yapacağız.

Türkiye'ye döndüğümüz zaman tutuklanma olasılığımız kuvvetlidir. Bununla ilgili olarak basında haberler yayınlanmıştır. Ama bu bilgiye sahip olma bir korku içeriyor dersanız, böyle bir mesele söz konusu değildir. Türkiye'ye dönüşümüzle ilgili belgeleri verirlerken, Türkiye'ye gidişimizin bir takibata, tahkikata yol açabileceği resmi olarak bize konsolosluk tarafından bildirildi.^[5]

Son açıklamalara bakıldığında tutuklanma olasılığı güçlü gözüküyor. Ne var ki, böyle bir olasılık kararımızı hiçbir biçimde etkilemeyecektir. Biz attığımız adımın risklerinin bilincindeyiz. Her zaman söyledik: Özgürlüklerimizi bize kimse altın tepsi ile sunmayacaktır. Amacımıza varmanın kolay olacağını hiçbir zaman düşünmedik.^[13]

Biliyorum ki, gittiğimizde bizi biraz üzebilirler. Ama unutmayalım ki, eğer demokrasi için üzülmezsek demokrasi de kökleşmez.^[7]

*Polis sorgusu sırasında
şiddete başvurulması
olasılığı da söz konusu
olamaz mı?*

Eğer dönüşümüzde şiddet yapacak olurlarsa, o zaman bizim dostlarımız da ülkedeki gelişme süreçlerini daha iyi, daha somut görme imkanlarına kavuşacaklardır. Hesapları yeniden yapmak mümkün olacaktır. Ama tekrar ediyorum, daha önce de söyledim, eğer özgürlüklerimizi kazanmak için cesaretle davranmazsak, onlara kastedenler cesaret buluyor.^[5]

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

TBKP'nin Yasal Olarak Kurulması Üzerine

TBKP'nin kuruluşu hangi aşamalardan geçecek?

Kasım'ın ortasını geçirmeden gideceğiz. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin yasal olarak kuruluşuna gelince, bu ancak biz Türkiye'ye döndüğümüz zaman kimi formaliteleri gerçekleştirdikten sonra olabilecek birşey. Kuşkusuz listeler hazırlanacak ve doğrudan doğruya İçişleri Bakanlığı'na başvurulacaktır. Fakat şimdi bizim önümüzdeki esas adım, ülkeye dönmeyi başarmaktır. Biraz tuhaf ama, böyle. Ve bunu başadığımız zaman en önemli adımı attığımızı söyleyebileceğiz. Ondan sonraki gelişmeleri ise elbette şimdiden pek açık seçik söyleyebilmek zor.^[12]

Tutuklanacak olursanız TBKP nasıl kurulacak?

Tutuklanmamız da kuvvetli bir olasılıktır. Bu durumda çalışmalar ne olacaktır sorusuna gelince: Bizler, aldığımız görev uyarınca, tutuklu bulunsak da partinin legal olarak çalışmalarını sağlayacak şekilde elimizden ne geliyorsa yapmaya çalışacağız. Tutuklanmazsak ya da tutuklanıp serbest bırakıldıktan sonra da aynı işi yapmaya devam edeceğiz. Ama bugünden tahmin edilemeyecek yeni durumlar doğduğu takdirde, bize görev verenler düşünecektir durumu, değerlendirecektir.^[5]

TBKP'nin yasal olarak kurulmasına izin verilmezse ne olacak?

Şu demogojiyi de ortadan kaldırmak istiyoruz: "Gizli" diyorlar bize; bundan dolayı bizi suçluyorlar. "Bu gizli partidir, yaklaşmayın" diyorlar. Şimdi biz somut olarak adımımızı atıyoruz. Diyoruz ki, biz yasallaşmaya geldik. Ne yapacaklar? Eğer bu imkanı bize vermezlerse, onların bizi gizliliğe zorlamış olduğunu halk görecektir. Artık bunu görmek lazım. Ve bu oyun artık bozulmuştur, daha şimdiden, bizim gitmemizden bağımsız olarak... Biz kararlıyız, diyoruz. Geleceğiz, diyoruz. Yargıdan da kaçmıyoruz, diyoruz. Ama amacımız yasal çalışmak, diyoruz. Derlerse ki, hayır, biz sizi tanımıyoruz, o zaman da artık ondan sonra kimse bizi gizlisiniz diye suçlayamaz. Görüşlerimizden dolayı eleştirebilirler ama kimse artık gizlilikle suçlayamaz bizi.^[10]

Ceza yasasındaki 141. ve 142. maddelerin yürürlükte olduğu bir ortamda TBKP'nin yasal olarak kurulması nasıl mümkün olacak?

Bir partinin komünist partisi olarak yaşaması bugünkü engelleyici yasal çerçeve içinde elbette mümkün değil. Bunun için engelleyici yasaların kalkması gerekir. Yasal engeller varken faaliyetlerimizi özgürce devam ettirebileceğimiz gibi bir düşüncemiz yok. Tartışma ortamı ortaya çıkacaktır. Bu yasaların engelleyici olduğu, ya da bu biçimde kaldırılması gerektiği de o zaman ortaya çıkacaktır. Unutmalayım ki, toplumun mantağı her zaman hukukun mantığından ileridir.^[7]

Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana Türkiye durmadı yerinde, gelişti. Ama bu, bildiğiniz 141. ve 142. maddeler gibi ceza yasaları, 40 yıl öncesinin ceza yasaları. Dün de aslında antidemokratikti, bugün de antidemokratik. Ama artık Türkiye'nin gelişmesine uygun düşmüyor. Hangisi seçilecektir? Tozlu, küflü yasalara mı uymalıdır Türkiye, yoksa yasalar mı Türkiye'nin gereksinimlerine ce-

vap vermelidir? Bunun yanıtını hem hukukçular, hem de Türkiye'nin geleceğinden sorumlu olan herkes vermelidir. Biz elbette değişmesi gerekenin yasalar olduğunu düşünüyoruz.^[12]

Partinin ismi "komünist" olmasa mevcut yasalara rağmen bir parti kurabilirsiniz. "Komünist" isminde ısrarlı mısınız?

Bize, komünist ismini almayın da parti olarak başka bir isim alın denirse, bu yine "kendinizi gizleyin" demektir. Bunu doğru bulmuyoruz.^[7] Bu aslında, ülkede insanların gerçek düşüncelerini söylemesi üzerinde gerçek bir baskıdır. Yani bu demektir ki, "Siz, tamam, komünistsiniz, komünist de olun, ama bunu söylemeyin; partinizin isminde de bunu kullanmayın." Bu bizi gizliliğe itmektir. Eğer böyle yapmasaydık, başka isimlerle ve başka kurucularla herhangi bir başka parti kurma yoluna giderdik. Bize yıllardır gizli olduğumuz için saldırıldı; suçlandık. Ama hiçbir zaman komünistler gizliliği kendileri seçmediler.^[12]

Bazı yetkililer, komünist partisinin yasal çalışabilmesi için önce bir referanduma gerek olduğunu söylüyorlar. Böyle bir referanduma razı mısınız?

Biz Demirel, Ecevit, Erbakan'ın politik özgürlüklerine kavuşması için referanduma başvurulmasını doğru bulmamıştık. Nedeni şuydu: Bunlar en doğal insan haklarıdır. Nasıl ki bir insanı öldürmek suç mudur, değil midir? diye halka sorulmazsa, bunun da sorulmaması gerekir, çünkü düşünce özgürlüğüyle bağlıdır. Şimdi bizimle ilgili durum da aynıdır. Böyle bir konuda referanduma gitmek mantıklı değildir, doğru değildir. Ama gidilirse de biz kaçmayız elbette. Çıkacak sonuca da saygılı oluruz kuşkusuz. Yalnız burada ciddi bir problem var. Söz konusu partiler, yani Demirel'in partisi, Ecevit'in partisi yıllardır halkın tanıdığı partilerdi. Ama komünistlerin partisini halkımız açık yasal çerçevede hiçbir zaman tanımadı. Karşılaşmadı onlarla. O zaman halkı nasıl bir tercihle karşı karşıya bırakmış olacaklar referandum yoluna gitmekle? O durumda bize makul bir süre verecekler midir ki, biz tanıtalım kendimizi halkımıza? Peki, buna evet dedikleri durumda 141-142 ne olacak? Bunu askıya mı alacaklar? Yoksa biz konuşacağız, sonra bir de konuştuğumuz için mi suçlayacaklar bizi? Bu soruların yanıtlarını bu öneriyi yapanların vermesi lazım.^[5]

Dipnotlar

- [1] *Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Program Tasarısı*, Ermış Verlag, Essen, s. 5-6.
- [2] Behice Boran ve Haydar Kutlu, *Brüksel Basın Toplantısı Bildirisi*, 7 Ekim 1987.
- [3] Behice Boran ve Haydar Kutlu, *Brüksel Basın Toplantısı'nda sorulan sorulara verilen yanıtlar* (ses bandı kayıtlarından), 7 Ekim 1987.
- [4] Haydar Kutlu, Düsseldorf'ta düzenlenen *Veda Toplantısı'na yazılı mesaj*, 15 Kasım 1987.
- [5] Nihat Sargın ve Haydar Kutlu, *Batı Berlin Basın Toplantısı'nda sorulan sorulara verilen yanıtlar* (ses bandı kayıtlarından), 11 Kasım 1987.
- [6] Nihat Sargın ve Haydar Kutlu, *Batı Berlin Basın Toplantısı Bildirisi*, 11 Kasım 1987.
- [7] Haydar Kutlu, *Hürriyet* (Batı Avrupa baskısı), 30 Kasım 1987.
- [8] Haydar Kutlu, *Milliyet* (Batı Avrupa baskısı), 2 Kasım 1987.
- [9] Haydar Kutlu, *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1987.
- [10] Haydar Kutlu, *Tercüman gazetesinin sorularına verilen yanıtlar* (ses bandı kayıtlarından), 11 Kasım 1987.
- [11] Haydar Kutlu, *Behice Boran'ın cenaze töreninde yaptığı konuşma*, Brüksel, 15 Ekim 1987.
- [12] Haydar Kutlu, *Basın mensuplarıyla sohbet* (ses bandı kayıtlarından), Batı Berlin Birleşik Sosyalist Partisi Genel Merkezi, 30 Kasım 1987.
- [13] Haydar Kutlu, *Türkiye Postası*, 6 Kasım 1987.